GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY PIŃCZÓW NA LATA 2026 - 2029

Pińczów
2026 r.

ZLECENIODAWCA:

Urząd Miejski w Pińczowie
59-930 Pńczów
ul. 3 Maja 10
tel. 41 23 45 100
sekretariat@pinczow.com.pl
https://pinczow.com.pl/

WYKONAWCA:

RELIKT
Pracownia Archeologiczna

Judyta Nawrot-Bukowiec
ul. Miejska 93/12B
35-317 Rzeszów
tel. 783 798 165
e-mail: reliktarcheologia@gmail.com
www.relikarcheologia.pl

Autor opracowania:
Judyta Nawrot-Bukowiec

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP ... **4**

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI ... **5**

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE ... **6**

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ... **13**

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - dokumenty o znaczeniu krajowym ... 13

4.1.1 Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026 ... 13

4.1.2 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 ... 14

4.1.3 Koncepcja Rozwoju Kraju 2050 ... 15

4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu ... 16

4.2.1 Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2030+ ... 16

4.2.2 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego ... 17

4.2.3 Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na lata 2023-2026 ... 17

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ... **19**

5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy) ... 19

5.1.1 Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pińczów na lata 2022-2030 ... 19

5.1.2 Gminny Program Rewitalizacji Gminy Pińczów na lata 2023-2030 ... 21

5.1.3 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Pińczów ... 23

5.1.4 Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Pińczów ... 26

5.2 Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy ... 38

5.2.1 Charakterystyka gminy ... 38

5.2.2 Rys historyczny gminy Pińczów ... 40

5.2.3 Krajobraz kulturowy gminy Pińczów ... 41

5.2.4 Zabytki archeologiczne gminy Pińczów ... 53

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony ... 55

5.3.1 Zabytki wpisane do rejestru zabytków ... 55

5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków gminy Pińczów ... 60

5.5 Zabytki w zbiorach muzealnych i innych ... 62

5.6 Dziedzictwo niematerialne ... 62

5.7 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy ... 65

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ ... **67**

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE ... **69**

7.1 Priorytety i kierunki działań programu opieki nad zabytkami ... 70

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI ... **74**

9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI ... **75**

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI ... **76**

11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW ... **81**

ANEKS 1. WYKAZ OBIEKTÓW NIERUCHOMYCH W GEZ Z TERNU GMINY PIŃCZÓW ... **87**

ANEKS 2. WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH W GEZ Z TERNU GMINY PIŃCZÓW ... **95**

1. WSTĘP

Program ten stanowi aktualizację opracowanego dokumentu - Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Pińczów na lata 2022-2025 przyjętego uchwała Nr L/526/2023 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 7 lutego 2022 r. Gmina posiadała również program na lata 2018 – 2021 (przyjęty uchwałą Nr V/35/2019 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 30 stycznia 2019 r.) oraz na lata 2014-2017 (przyjęty uchwałą Nr LV/455/14 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 14 sierpnia 2014 r.).

Program opracowany został z wyraźną starannością i zawiera wszystkie elementy wskazywane jako kluczowe w Poradniku metodycznym opracowania POnZ przygotowanym przez Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Opracowanie opiera się on na ogólnej charakterystyce zasobu zawartej w poprzednim Programie, zostało jednak zaktualizowany, uzupełniony oraz poszerzony.

Niniejszy dokument służy określeniu działań gminy w zakresie inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania te winny odbywać się w harmonii z działaniami gospodarczymi i społecznymi oraz zapewniać ochronę dziedzictwa kulturowego środkami prawnymi, takimi jak odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz finansowymi, poprzez przeznaczenie części budżetu gminy na ochronę zabytków. Procesy rozwojowe zachodzić powinny przy zapewnieniu warunków trwania i zachowania dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń oraz przy wykorzystaniu zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Lokalne dziedzictwo kulturowe posiada potencjał wpływający na atrakcyjność ekonomiczną regionu poprzez rozwój turystyki w oparciu o zabytki. Poprzez wyznaczone działania może przyczynić się do wzmocnienia świadomości wspólnoty kulturowej i lokalnej tożsamości.

Pierwsze rozdziały (II-IV) dotyczą ustawowych uwarunkowań formalno-prawnych odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego, ustawowych celów *Programu* oraz analizują najważniejsze dokumenty, strategie, programy - ważne z punktu widzenia opieki nad zabytkami - zarówno opracowane na szczeblu centralnym jak i wojewódzkim. Jest to konieczne, gdyż *Program* powinien być zgodny z założeniami odnoszącymi się do ochrony i opieki nad zabytkami zarówno na szczeblu centralnym, czyli do polityki państwa w tym zakresie, jak również na poziomie województwa i powiatu.

Rozdział V składa się z kilku części. W pierwszej części analizie poddane zostały dokumenty programowe gminy pod kątem uwzględnienia w nich kwestii związanych lub mających wpływ na zachowanie oraz ochronę zabytków i krajobrazu kulturowego. W części drugiej przedstawiono charakterystykę zasobu zabytkowego gminy. Wskazano w nim najważniejsze obiekty, zespoły obiektów i cechy charakterystyczne krajobrazu kulturowego gminy. Takie rozpoznanie dało podstawę do znajdującej się w dalszej części *Programu* analizy SWOT (mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia), jakie dokonały się w zakresie zachowania zasobu najistotniejszych zadań do zrealizowania przez gminę. W kolejnej części rozdziału V przedstawiono dane dotyczące zabytków z terenu gminy wpisanych do rejestru (rejestr zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych), zabytki w gminnej ewidencji zabytków, jak również dziedzictwo niematerialne gminy.

Rozdział VI stanowi ocenę dziedzictwa kulturowego - Analiza szans i zagrożeń. Uwzględniono w nim aktualny stan zachowania zasobu zabytkowego i krajobrazu kulturowego.

W rozdziale VII wskazano najważniejsze zadania ujęte w ramach zawartych priorytetów (Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno - gospodarczego gminy oraz Priorytet II: Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego oraz pielęgnacja tożsamości regionalnej).

Kolejne rozdziały, VIII i IX, dotyczą sposobu realizacji i oceny wdrażania Programu. W X rozdziale, przedstawiono źródła finansowania realizacji zadań. Natomiast w końcowym XI rozdziale opisano realizację i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawą prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami jest art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami *(t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1292,* z późn. zm.) mówiący, że:

1. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami,
2. Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę (miasta, gminy, powiatu) po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
3. Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
4. Z realizacji programu wójt, burmistrz lub prezydent miasta sporządza, co dwa lata, sprawozdanie, które przedstawia Radzie.

W przypadku programów na poziomie gminnym podstawą ich sporządzenia jest Gminna Ewidencja Zabytków założona w oparciu o ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami uwzględnia się przy określaniu ustaleń planu ogólnego gminy, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowego planu odbudowy.

Celem *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami* w świetle art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest:

1. (uchylony).
2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. podejmowanie zadań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie ochrony tego dziedzictwa określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dookreślenie tego konstytucyjnego obowiązku państwa wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., która zastąpiła starą ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

- **Konstytucji Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.** *(Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483,* z późn. zm.) w przepisach:

Art. 5: „Rzeczpospolita Polska (…) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju".

Art. 6 ust. 1: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym".

Art. 86: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa".

- **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** *(t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1292,* z późn. zm.), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:

Art. 3: definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie, takie jak: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy wyjaśnić pojęcie zabytku. Zabytek, jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Art. 4: objaśnia, że ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska".

Art. 5: określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu

warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury".

Art. 6: klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

a) krajobrazami kulturowymi,

b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,

c) dziełami architektury i budownictwa,

d) dziełami budownictwa obronnego,

e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,

f) cmentarzami,

g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,

b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393),

f) instrumentami muzycznymi,

g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami,

d) reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej".

Art 7: reguluje następujące formy ochrony zabytków:

1) wpis do rejestru zabytków;

1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;

2) uznanie za pomnik historii;

3) Utworzenie parku kulturowego;

4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 16 ust. 1: wskazuje radę gminy jako organ tworzący park kulturowy, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami

nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Jest on tworzony na podstawie uchwały, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Art. 17: określa zakazy i ograniczenia dotyczące terenu parku kulturowego, związane z: prowadzeniem robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej, zmianami sposobu korzystania z zabytków nieruchomych, umieszczaniem tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1, zasadami i warunkami sytuowania obiektów małej architektury, składowaniem lub magazynowaniem odpadów.

Art. 18: „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy określaniu ustaleń strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, strategii rozwoju ponadlokalnego, planów ogólnych gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów odbudowy, albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. Określając ustalenia strategii, analiz, planów i studiów, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;

3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19: wskazuje, że: 1. Określając ustalenia planu ogólnego gminy, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowego planu odbudowy, uwzględnia się w szczególności ochronę zabytków nieruchomych:

1) objętych formami ochrony, o których mowa w art. 7, wraz z ich otoczeniem;

2) ujętych w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:

1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;

3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

2. W przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się przy określaniu ustaleń planów, o których mowa w ust. 1.

3. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20: „Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.”

Art. 21: „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy".

Art. 22: „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych".

Art. 89: wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków".

Art. 107a. 1. Właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa albo wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, który nie powiadomił odpowiednio ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia,

2) zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia,

3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego, w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany,

4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości – podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, którego właściciel lub posiadacz obowiązany był powiadomić.

Art. 107c. 1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która uniemożliwia lub utrudnia dostęp do zabytku organowi ochrony zabytków, wykonującemu uprawnienia wynikające z ustawy, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, któremu uniemożliwiono lub utrudniono dostęp do zabytku.

- **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** *(t. j. Dz. U. z 2025, poz. 1153,* z późn. zm.), gdzie w art. 7 ust 1 pkt. 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (…) kultury, w tym (…) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami". Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji

kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach, w tym:

- **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** *(t. j. Dz. U. 2024, poz. 1130,* z późn. zm.). Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

- **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane** *(t. j. Dz. U. 2025, poz. 418,* z późn. zm.). Ustawa normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Ustawa dotyczy także obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

- **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska** *(t. j. Dz. U. 2025, poz. 647,* z późn. zm.). W odniesieniu do zieleni zabytkowej objętej ochroną prawną Ustawa reguluje zasady wydawania pozwoleń na wycinkę i pielęgnację zieleni, definiuje wymóg uzgadniania z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz jego kompetencje w zakresie wydawania pozwoleń na podejmowanie prac polegających na usunięciu drzew lub krzewów z nieruchomości zabytkowej lub jej części będącej wpisanym do rejestru parkiem, ogrodem lub inną formą zaprojektowanej zieleni.

- **Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** *(t. j. Dz. U. 2026, poz. 13*), której przepisy określają między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.

- **Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 1145,* z późn. zm.). Ustawa reguluje zbywanie nieruchomości zabytkowych własności Skarbu Państwa bądź samorządu terytorialnego:
  - art. 13 ust. 4 - Sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków,
  - art. 13 ust. 5 - Sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków).

- **Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** *(t. j. Dz. U. 2024, poz. 87,* z późn. zm.). Ustawa precyzuje, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej,

działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, Filmoteka Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.

- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** *(t. j. Dz. U. 2025, poz. 1338).* W ramach ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).

- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków** (Dz. U. z 2021 r. poz. 81).

- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem** (Dz. U. z 2021 r. poz. 56).

- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków** (Dz. U. z 2023 r. poz. 2425).

- **Rozporządzeniu Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 16 kwietnia 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków** (Dz. U. z 2021 r., poz.731).

- **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami" (Dz. U. z 2004 r. nr 124, poz. 1304 z późn. zm.) ze zmianą Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 3 lutego 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami**" (Dz. U. z 2006 r. nr 24 poz. 181).

- **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych** (Dz. U. z 2004 r. nr 212, poz. 2153).

- **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków** (Dz. U. z 2004 r. nr 30, poz. 259).

- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę** (Dz. U. z 2011 r. nr 89, poz. 510).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i bibliotekach zostały określone w:

- Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385).
- Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393).

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - dokumenty o znaczeniu krajowym

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Pińczów jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których odwołuje się GPOnZ połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym (gminnym). Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotykają problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego. Mają one przede wszystkim wpływ na działania podejmowane przez gminę.

4.1.1 Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026

Najważniejszym w skali kraju dokumentem związanym z ochroną dziedzictwa kulturowego jest *Krajowy Program Opieki nad Zabytkami*. Dokument ten obejmuje lata 2023-2026. Został on przyjęty Uchwałą Nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r.

W ramach tego Programu będą realizowane następujące cele:

CEL GŁOWNY: ZWIĘKSZENIE ODPORNOŚCI ZASOBU ZABYTKOWEGO W POLSCE.

Cel główny został dookreślony w trzech celach szczegółowych oraz w ośmiu kierunkach działań strategicznych, tj.:

Cel szczegółowy 1: Weryfikacja wybranego zasobu zabytków i wzmocnieniu narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości.

Kierunek działań 1.1: Podnoszenie wiedzy o wybranych grupach zasobu zabytkowego kraju:

1. Ochrona zasobu wielkoobszarowych i wieloelementowych zespołów architektury obronnej;
2. Weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków techniki kolejowej i zaplecza kolejowego;
3. Weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków techniki związanych z przemysłem wydobywczym/górniczym/kopalnianym, węgla kamiennego i innych paliw kopalnianych;
4. Weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków w zakresie zabytkowej architektury osad służbowych związanych z gospodarką leśną Lasów Państwowych.

Kierunek działań 1.2: Ochrona zabytków i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości:

1. Model i system wartościowania zabytków;
2. Plany zarządzania dla pomników historii;
3. Wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
4. System bezpieczeństwa zabytków;
5. Projektowanie konserwatorskie.

Kierunek działań 1.3: Realizacja międzynarodowych zobowiązań:

1. Implementacja konwencji UNESCO z 1972 do ustawy o ochronie zabytków;
2. Wdrożenie Konwencji UNESCO z 2001;
3. Współpraca międzynarodowa z UNESCO-ICOMOS-ICCROM-UE;
4. Wsparcie planów zarządzania dla miejsc światowego dziedzictwa w Polsce.

Cel szczegółowy 2: Wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków.

Kierunek działań 2.1: Cyfryzacja procesów administracyjnych:

1. Cyfryzacja procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;

2. Opracowanie i realizacja programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Kierunek działań 2.2: Wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków:

1. Wdrożenie i rozwój programu AZP+;
2. Digitalizacja i udostępnianie zasobu archiwalnego;
3. Rozwój zasobu dokumentacyjnego 3D;
4. Rozwój portalu Zabytek.pl.

Kierunek działań 2.3: Reforma finansowania ochrony i opieki nad zabytkami:

1. Premia zabytkowa;
2. Wprowadzenie alternatywnego sposobu finansowania opieki nad zabytkami – crowdfunding.

Cel szczegółowy 3: Roli zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja).

Kierunek działań 3.1: Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych:

1. Strategia przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych dla zachowania zabytków;
2. Wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
3. Twój dom – dialog z tradycją;
4. Upowszechnianie tradycyjnych, neutralnych dla środowiska, metod i technik rzemieślniczych – „Szkoła rzemiosł CAD”;
5. Warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
6. Wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
7. Proces prowadzenia inwestycji w obiektach zabytkowych - szkolenia dla samorządów.

Kierunek działań 3.2: Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego:

1. Włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
2. Badania społeczne i statystyczne dotyczące dziedzictwa kulturowego;
3. Pomiar wpływu kultury i dziedzictwa na rozwój społeczny;
4. Kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dziedzictwa kulturowego;
5. Wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom;
6. Edukacja o dziedzictwie kulturowym, z uwzględnieniem dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami;
7. Utworzenie i rozwój działalności Forum Posiadaczy Zabytków przy Generalnym Konserwatorze Zabytków.

4.1.2 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 została przyjęta uchwałą nr 61 przez Radę Ministrów z dnia 27 października 2020 r. Jest ona aktualizacją poprzedniej Strategii uchwalonej 26 marca 2013 r.

Głównym celem Strategii jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja tego celu odbywa się przez wdrażanie kierunków interwencji zaplanowanych do realizacji w trzech zasadniczych obszarach, których kluczowe znaczenie znajduje również odzwierciedlenie w nowym podtytule Strategii: współdziałanie, kultura, kreatywność. Są to:

- obszar 1: Współdziałanie - społeczeństwo obywatelskie,
- obszar 2: Kultura - tożsamość i postawy obywatelskie,
- obszar 3: Kreatywność - potencjał kulturowy i kreatywny.

W obszarze 2 wymieniono m.in.:

✓ niewystarczający poziom czytelnictwa wśród Polaków oraz niewykorzystany potencjał i ważna rola bibliotek publicznych,

✓ niska jakość oferty artystycznej dla najmłodszych oraz deficyty kompetencji kulturalnych,

✓ zły stan zabytków oraz niewykorzystany potencjał szlaków kulturowych,

✓ niewystarczający poziom wykorzystania potencjału rozwojowego podmiotów działających w obszarze kultury oraz szkół artystycznych,
✓ niewystarczający poziom ochrony zbiorów wchodzących w skład narodowego zasobu bibliotecznego,
✓ braki w infrastrukturze archiwów państwowych oraz ich rola w procesach zarządzania dokumentacją elektroniczną w administracji publicznej,
✓ brak spójnej i aktualnej krajowej koncepcji rozwoju cyfrowych zasobów kultury,
✓ rosnący potencjał muzeów w zakresie budowania kapitału społecznego,
✓ braki w obszarze budowania wyrazistego, spójnego i atrakcyjnego wizerunku Polski za granicą.

W Strategii trzy główne cele szczegółowe, kierunki interwencji i narzędzia realizacji. W kontekście ochrony zabytków i opieki nad nimi wskazać można drugi z celów *"Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich"*. Wytyczone tutaj kierunki działań takie jak:
2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze.
2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury:
2.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.
2.4. Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę.
2.5. Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

4.1.3 Koncepcja Rozwoju Kraju 2050

Ten dokument strategiczny został przyjęty przez Radę Ministrów 25 lipca 2025 r. Uchwałą Nr 93 i określa wizję rozwoju Polski w perspektywie najbliższych 25 lat, łącząc długoterminową perspektywę rozwoju kraju w pięciu aspektach: społecznym, gospodarczym, przestrzennym, środowiskowym i instytucjonalnym tj.

- Podmiotowe społeczeństwo - otwarte, inkluzywne, zdrowe, adaptujące się do postępu technologicznego oraz konsekwencji zmian demograficznych i klimatu;
- Gospodarka przyszłości - innowacyjna, odpowiedzialna, odporna na szoki i kryzysy;
- Zachowane środowisko naturalne - należyta ochrona ekologicznych zasobów kraju warunkująca zdrowie ludzi i ekosystemów;
- Nowoczesna Polska - Polska odporna, demokratyczna, solidarna i bezpieczna w układach międzynarodowych;
- Wspólna przestrzeń - dobrze zaplanowana i funkcjonalna.

Koncepcja Rozwoju Kraju 2050 analizuje szereg megatrendów globalnych i europejskich, które w największym stopniu wpływają i będą wpływać na Polskę między innymi postępujące starzenie się społeczeństwa, przyspieszony rozwój technologiczny tj. AI, automatyzacja, transformacja energetyczno-klimatyczna, zmiany na globalnych rynkach, rosnące nierówności i potrzeba wzmocnienia wspólnot lokalnych. Analiza megatrendów została zawarta w poniższych blokach:

- Wyłanianie się nowej gospodarki;
- Przyspieszenie technologiczne;
- Wzrost globalnych problemów społecznych;
- Wzrost dynamiki zmian środowiskowych;
- Reorganizacja przestrzeni;
- Transformacja globalnego porządku.

Koncepcja Rozwoju Kraju 2050 przedstawia cztery scenariusze rozwoju (nie są to prognozy, lecz narzędzia analityczne), które umożliwiają lepsze przygotowanie się na różne warianty przyszłości, w zależności od uwarunkowań zewnętrznych. Jest to:

1. Polska w świecie stawiającym na dalszą globalizację;

2. Polska w świecie intensywnego wykorzystania technologii i powolnej atomizacji społeczeństwa;
3. Polska w świecie przerwanych łańcuchów dostaw i niedoborów;
4. Polska w świecie drastycznych różnicowań technologicznych, gospodarczych i społecznych.

Ponadto strategia zawiera również listę wyzwań rozwojowych:

1. Transformacja społeczna sprzyjająca wszystkim grupom społecznym,
2. Nowoczesna gospodarka respektująca środowisko naturalne i klimat,
3. Odporne państwo z silną pozycją w Europie i na świecie,
4. Zrównoważona przestrzeń uwzględniająca potrzeby człowieka i środowiska.

Koncepcja będzie też punktem odniesienia przy programowaniu środków europejskich po 2027 roku.

4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Pińczów zgodny jest z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi w wojewódzkich i powiatowych dokumentach programowych oraz z dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy.

4.2.1 Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2030+

W dniu 29 marca 2021 r. Sejmik Województwa Świętokrzyskiego podjął Uchwałę Nr XXX/406/21 w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+. To najważniejszy i podstawowy dokument samorządu województwa określający obszary, cele i kierunki polityki rozwoju regionu, stanowiący punkt wyjścia do przygotowania pozostałych regionalnych dokumentów strategicznych i operacyjnych.

Wyznaczona do 2030 r. wizja oraz misja została przedstawiona poniżej.

W strategii wyznaczono 4 cele strategiczne:
Cel Strategiczny 1. Inteligenta gospodarka i aktywni ludzie.
Cel Strategiczny 2. Przyjazny dla środowiska i czysty region.
Cel Strategiczny 3. Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi.
Cel Strategiczny 4. Horyzontalny. Sprawne zarządzanie regionem.

Przedmiotowy dokument rozwija zapisy związane z celami strategicznymi 3 i 4, które odnoszą się do dziedzictwa kulturowego na terenie województwa.

W ramach celu strategicznego 3 wyznaczono:
Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie.
Kluczowe kierunki działań:
3.1.1. Zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców.
3.1.2. Upowszechnianie rozwiązań ograniczających migracje i wspieranie działań na rzecz osiedlania się nowych mieszkańców w regionie.
3.1.3. Wspieranie działań mających na celu wysoką jakość edukacji.
3.1.4. Rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego.
3.1.5. Poprawa warunków dla zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców.

W ramach celu strategicznego 4 wyznaczono:
Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego.
Kluczowe kierunki działań:
4.2.1. Promocja regionu jako miejsca atrakcyjnego do życia.

4.2.2. Promocja gospodarcza i turystyczna region.

4.2.2 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego został przyjęty uchwałą XLVII/833/14 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 22 września 2014 r.

W Planie określono cele warunkujące i priorytety regionalnej polityki przestrzennej, także w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego.

Jako główne zadanie samorządu województwa w zakresie zagospodarowania przestrzeni kulturowej wskazano skuteczniejszą ochronę i rewaloryzację zasobów dziedzictwa kulturowego oraz racjonalne ich zagospodarowanie m.in. z myślą o wykorzystaniu tych zasobów jako elementu promocji i czynnika rozwoju gospodarczego, a także zapewnieniu trwałych źródeł dofinansowywania prac rewaloryzacyjnych z dochodów budżetowych i pozabudżetowych np. z turystyki.

Przedmiotowy dokument w całości uwzględnia postulaty przytoczone w planie zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego.

4.2.3 Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na lata 2023-2026

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na lata 2023-2026 został przyjęty uchwałą Nr LXV/806/23 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 26 października 2023 r.

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami jest opracowaniem strategicznym, które w sposób kompleksowy określa cele i działania województwa w zakresie opieki nad zabytkami. Najważniejszym założeniem jest ochrona dziedzictwa i krajobrazu kulturowego województwa świętokrzyskiego w celu zachowania go dla następnych pokoleń oraz budowania na jego bazie tendencji służących rozwojowi regionu, a także integracja społeczności lokalnych przy pomocy poszerzania wiedzy o zasobach dóbr kultury i potrzebie ich ochrony.

W Programie określono następującą wizję województwa: **Rozpoznane i zadbane dziedzictwo kulturowe stanowi jeden z głównych atutów województwa świętokrzyskiego.**

Przeprowadzona diagnoza stanu zabytków i dziedzictwa kulturowego oraz stanu realizacji wymogów ustawowych dotyczących opieki nad zabytkami przez samorządy na terenie województwa, umożliwiła określenie celów i kierunków działań, które mogą przyczynić się do zachowania dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

W ramach założeń programowych wyznaczono cel strategiczny: **Zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego województwa świętokrzyskiego dla wzmacniania tożsamości mieszkańców oraz ugruntowania kulturowej pozycji województwa na tle kraju i Europy.**

W ramach celu strategicznego wyznaczono dwa cele operacyjne. W ramach wyznaczonych celów operacyjnych określono priorytety i kierunki działań, które stanowią wytyczne horyzontalne ułatwiające prowadzenie skutecznej polityki ochrony regionalnego dziedzictwa oraz sprawowania właściwej opieki nad dobrami kulturowymi województwa świętokrzyskiego.

Cel operacyjny 1: Ochrona i zachowanie dziedzictwa oraz krajobrazu kulturowego.

Priorytet 1.1 Wsparcie działań związanych z dokumentowaniem i wyeksponowaniem zasobów zabytkowych.

Priorytet 1.2 Wsparcie działań związanych z remontami i ochroną przed degradacją obiektów zabytkowych.

Priorytet 1.3 Wsparcie działań związanych z poprawą dostępności i zabezpieczeniem obiektów zabytkowych.

Priorytet 1.4 Wsparcie działań na rzecz prawidłowego zarządzania obiektami zabytkowym.

Cel operacyjny 2: Tworzenie warunków do wzmacniania tożsamości regionalnej w oparciu o dorobek kultury materialnej i niematerialnej.

Priorytet 2.1 Promowanie kultury i dziedzictwa kulturowego województwa oraz upowszechnianie wiedzy o regionie.

Priorytet 2.2 Wzmacnianie marki regionu w nawiązaniu o zasoby dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego.

Priorytet 2.3 Wzmocnienie zaangażowania społecznego w zakresie dziedzictwa kulturowego województwa.

Omawiany dokument w kilku miejscach odnosi się do obiektów zabytkowych zlokalizowanych na terenie gminy Pińczów, m.in.:

- zespół urbanistyczny miasta Pińczowa wymieniony jest wśród najcenniejszych układów w rejestrze zabytków województwa świętokrzyskiego,
- zabytkowa zabudowa miasteczka, popauliński zespół klasztorny, kościół i klasztor reformatów, renesansowa synagoga, pałac Wielopolskich oraz Dom na Mirowie zwany „drukarnią ariańską" wymienione są wśród cennych zabytków gminy.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Pińczów wykazuje zgodność z opisanymi poniżej dokumentami strategicznymi i planistycznymi wykonanymi na poziomie gminy.

5.1.1 Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pińczów na lata 2022-2030

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pińczów na lata 2022-2030 została przyjęta uchwałą Nr XLIX/518/2022 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 28 grudnia 2022 r.

W opracowaniu określono następującą: Wizję Gminy Pińczów: *Przedsiębiorczy mieszkańcy, wykorzystując zasoby endogeniczne oraz dziedzictwo kulturowe i naturalne, współtworzą atrakcyjność turystyczną i osiedleńczą gminy i 600-letniego Miasta Pińczów-Zdrój* oraz Misję: *Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości i aktywności społecznej, bazujących na współpracy wielosektorowej i wykorzystaniu lokalnych zasobów i potencjałów, w celu zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców.*

W Strategii wskazane zostały dwa cele strategiczne, a dla każdego z nich po dwa cele szczegółowe, z kolei dla nich – po dwa działania priorytetowe (łącznie 8 działań priorytetowych), w ramach, których zdefiniowane zostały kluczowe do realizacji zadania. Poniżej wymieniono te działania, które dotyczą dziedzictwa kulturowego gminy.

Cel strategiczny: Stworzenie gminy przedsiębiorczych mieszkańców i konkurencyjnej inwestycyjnie.

Cele szczegółowe:

- Stworzenie atrakcyjnych warunków rozwoju gospodarczego
  - ✓ Budowanie potencjału turystycznego, w tym uzdrowiskowego:
    - Tworzenie warunków do rozwoju sektora turystycznego, w tym uzdrowiskowego,
    - Poprawa jakości istniejących obiektów, urządzeń i usług związanych z obsługą ruchu turystycznego,
    - Kreowanie i promowanie produktów wpływających na rozpoznawalność gminy,
    - Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego,
    - Wykorzystanie zasobów endogenicznych,
    - Wykreowanie komercyjnej oferty dla odwiedzających,
    - Pińczów – miasteczko z klimatem.

W ramach Strategii określono 6 projektów strategicznych, a więc takich, które w pierwszej kolejności powinny być zrealizowane, gdyż są priorytetowe i ich efekty bezpośrednio przełożą się na założone cele. Kilka z nich bezpośrednio związana jest ochroną dziedzictwa kulturowego gminy (Projekt 1, 2, 3).

Projekt 1. Uzdrowisko Pińczów-Zdrój

Projekt obejmuje między innymi:

1. Uregulowanie statusu prawnego;
2. Prowadzenie badań naukowych;
3. Opracowanie koncepcji zagospodarowania terenów pod przyszłe uzdrowisko;
4. Powołanie i rozwój podmiotu uzdrowiskowego;
5. Wykonanie odwiertów i ujęć wody geotermalnej i mineralnej;

6. Współpracę w ramach Świętokrzyskich Uzdrowisk;
7. Budowę ogólnodostępnej infrastruktury publicznej;
8. Budowę Zakładu Przyrodoleczniczego;
9. Budowę bazy sanatoryjnej.

W ramach projektu zaplanowano budowę infrastruktury tj. sieć wodociągowa, kanalizacyjna, drogi, chodniki, parkingi, światłowód, gaz oraz prąd. Zaplanowano także uzbrojenie terenu dla przedsiębiorców pod budowę infrastruktury wypoczynkowo – uzdrowiskowej. Planuje się również utworzenie zespołu parkowego oraz budowę pijalni wód, tężni, jak również zaplecza rekreacyjnego. Projekt zostanie zrealizowany w całości lub w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów.

Projekt 2. Turystyczny Pińczów

Powstanie nowej i rozwój już istniejącej infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej, która będzie ogólnodostępna zarówno dla mieszkańców, turystów i przyszłych kuracjuszy. Promocja i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego, historycznego i naturalnego oraz jego udostępnianie.

Projekt obejmuje przedsięwzięcia związane między innymi z:

1. Nidą – rozwój i/lub budowa szlaku kajakowego i rowerowego;
2. Ciuchcią Express Ponidzie – drezyny elektryczne/ręczne, ciuchcia na trasie Pińczów– Umianowice;
3. Lądowiskiem – „powietrzne" sporty ekstremalne, nauka i rozwój pasji;
4. Ponidziem – krainą geograficzną, sprzyjającą rozwojowi turystyki;
5. Garbem Pińczowskim – rozwój sportów ekstremalnych i terenowych;
6. Zbiornikiem wodnym – stworzenie bazy do rozwoju sportów wodnych;
7. Gipsem – wykorzystanie gipsu jako produktu do tworzenia prac artystycznych, zabawy, działań turystycznych;
8. Wzgórzem Zamkowym – rewitalizacja wzgórza i stworzenie nowych atrakcji;
9. Wdrożeniem marketingu terytorialnego;
10. Digitalizacją i udostępnianiem zasobów kulturowych;
11. Rozwojem ekoturystyki i wykorzystaniem regionalnych produktów;
12. Zagospodarowaniem terenu Jeziorek Gacki – Leszcze.

Realizowane będą przedsięwzięcia dot. rozwoju infrastruktury w celu podniesienia jej atrakcyjności turystycznej i dostępności (w tym z zakresu przystosowania obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami).

Projekt zostanie zrealizowany w całości lub w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów.

Projekt 3. Pińczów – miasteczko z klimatem

Pińczów jako miasteczko estetyczne, funkcjonalne i kompaktowe oraz silne i atrakcyjne to szansa i podstawa rozwoju całej gminy i Ponidzia.

W zakres projektu wchodzi między innymi:

1. Powstanie estetycznej, funkcjonalnej i ogólnodostępnej infrastruktury publicznej;
2. Realizacja założeń Gminnego Programu Rewitalizacji;
3. Wdrażanie założeń miasta funkcjonalnego i kompaktowego;
4. Zwiększenie dostępności – zniwelowanie barier architektonicznych występujących w przestrzeniach i obiektach;
5. Cyfryzacja – cyfrowe systemy zarządzania ruchem komunikacyjnym, informowania o zagrożeniach, oznakowanie przestrzenne;
6. Organizacja obchodów 600-lecia Pińczowa;
7. Rozwój funkcji miastotwórczych.

Projekt zostanie zrealizowany w całości lub w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów.

5.1.2 Gminny Program Rewitalizacji Gminy Pińczów na lata 2023-2030

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Pińczów na lata 2023-2030 została przyjęta uchwałą Nr IX/132/2025 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 26 lutego 2025 r. Dokument wyznacza priorytetowe zadania do realizacji w najbliższych latach.

Biorąc pod uwagę korzystne położenie Gminy Pińczów oraz obecność obiektów posiadających wartości zabytkowe należy zwrócić szczególną uwagę na politykę gminną ukierunkowaną w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego. Dbałość o dziedzictwo kulturowe i historyczne wpłynie na postrzeganie gminy, jako przestrzeń przyjazna turystom i inwestorom. Przy realizacji poszczególnych inwestycji zaplanowanych do realizacji w ramach Programu należy uwzględniać uwarunkowania ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej. Zaplanowane do realizacji działania w zakresie zabytków będą służyć poprawie ich stanu i zachowania oraz będą promować walory krajobrazu kulturowego.

W wyniku przeprowadzonej diagnozy, w podziale na jednostki referencyjne gminy i delimitacji obszaru zdegradowanego, wyznaczono obszar rewitalizacji będący częścią Miasta Pińczów:

- Podobszar I (część Obszaru nr 1, Obszaru nr 2, Obszaru nr 3),
- Podobszar II (część Obszaru nr 4).

Podobszar I (część Obszaru nr 1, Obszaru nr 2, Obszaru nr 3) znajduje się w zachodnio-centralnej części Miasta Pińczów i stanowi jej centrum społeczno-gospodarcze. Dużym potencjałem tego obszaru jest bogate dziedzictwo kulturowe. Na obszarze występują zabytki występujące w gminnej ewidencji zabytków oraz wpisane do rejestru zabytków.

Podobszar II (część Obszaru nr 4) usytuowany jest we wschodniej części obszaru Miasta. Znajdują się tam głównie budynki wielorodzinne, obiekty handlowo-usługowe oraz wyznaczony obszar ochrony uzdrowiskowej – posiadanie mikroklimatu i zasobu surowców leczniczych.

W Programie dla poszczególnych podobszarów wyznaczono Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań.

Założenia dla Podobszaru I:

CEL REWITALIZACJI 1. Efektywne wykorzystanie potencjału społecznego mieszkańców:

KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. Integracja, aktywizacja i edukacja mieszkańców.

- Wielokierunkowe wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych marginalizacją oraz likwidacja tzw. „enklaw biedy" na obszarze rewitalizacji;
- Tworzenie warunków do aktywności rodzin i mieszkańców obszaru rewitalizacji;
- Podniesienie jakości edukacji i tworzenie możliwości do rozwoju zawodowego ludzi młodych;
- Zagospodarowanie przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności interesariuszy rewitalizacji;
- Przeciwdziałanie bezrobociu i zwiększenie możliwości zatrudnienia.

KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. Wzmacnianie partnerstw międzysektorowych oraz potencjału organizacji pozarządowych.

- Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracji w działaniu na rzecz obszaru rewitalizacji.
- Wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz rozwoju przedsiębiorstw.

CEL REWITALIZACJI 2. Powstanie atrakcyjnej oferty usług publicznych:

KIERUNEK DZIAŁANIA 2.1. Rozwój usług publicznych.

- Zapewnienie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom niepełnosprawnym;

- Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej i/lub zwiększenie dostępu do podstawowej infrastruktury komunalnej dla mieszkańców;
- Modernizacja oraz przebudowa obiektów użyteczności publicznej.
- Zatrzymanie postępującej degradacji technicznej i/lub poprawa efektywności energetycznej zasobów mieszkaniowych i budynków użyteczności publicznej.

KIERUNEK DZIAŁANIA 2.2. Kształtowanie atrakcyjnej przestrzeni i poprawa jakości środowiska naturalnego.

- Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego na obszarze rewitalizacji;
- Zagospodarowanie przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności interesariuszy rewitalizacji;
- Tworzenie warunków do rozwoju sektorów: uzdrowiskowego, turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji;
- Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego.

KIERUNEK DZIAŁANIA 2.3. Rozwój infrastruktury i usług sportu, rekreacji oraz kultury.

- Modernizacja oraz przebudowa obiektów użyteczności publicznej;
- Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego.

Założenia dla Podobszaru II:

CEL REWITALIZACJI 3. Mocny kapitał społeczny zintegrowanych i przedsiębiorczych mieszkańców:

KIERUNEK DZIAŁANIA 3.1. Wzmacnianie przedsiębiorczości i wzrost dochodów mieszkańców.

- Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracji w działaniu na rzecz obszaru rewitalizacji;
- Wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz rozwoju przedsiębiorstw;
- Tworzenie warunków do rozwoju sektorów: uzdrowiskowego, turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji.

KIERUNEK DZIAŁANIA 3.2. Efektywne pobudzanie aktywności społecznej i tożsamości lokalnej.

- Tworzenie warunków do aktywności rodzin i mieszkańców obszaru rewitalizacji;
- Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracji w działaniu na rzecz obszaru rewitalizacji;
- Zagospodarowanie przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności interesariuszy rewitalizacji.

KIERUNEK DZIAŁANIA 3.3. Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem.

- Wielokierunkowe wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych marginalizacją oraz likwidacja tzw. „enklaw biedy" na obszarze rewitalizacji;
- Tworzenie warunków do aktywności rodzin i mieszkańców obszaru rewitalizacji;
- Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom niepełnosprawnym;
- Podniesienie jakości edukacji i tworzenie możliwości do rozwoju zawodowego ludzi młodych;
- Przeciwdziałanie bezrobociu i zwiększanie możliwości zatrudnienia

CEL REWITALIZACJI 4. Przyjazna przestrzeń do życia i atrakcyjna oferta usług turystycznych i uzdrowiskowych:

KIERUNEK DZIAŁANIA 4.1. Ochrona środowiska, zachowanie dziedzictwa naturalnego i ograniczenie niskiej emisji zanieczyszczeń.

- Ograniczenie tzw. „niskiej" emisji zanieczyszczeń powietrza;
- Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców;

- Tworzenie warunków do rozwoju sektorów: uzdrowiskowego, turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji

KIERUNEK DZIAŁANIA 4.2. Kształtowanie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej.

- Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego na obszarze rewitalizacji;
- Zagospodarowanie przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności interesariuszy rewitalizacji;
- Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej i/lub zwiększenie dostępu do podstawowej infrastruktury komunalnej dla mieszkańców;
- Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego;
- Modernizacja oraz przebudowa obiektów użyteczności publicznej;
- Tworzenie warunków do rozwoju sektorów: uzdrowiskowego, turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji;
- Ograniczenie tzw. „niskiej" emisji zanieczyszczeń powietrza;
- Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

5.1.3 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Pińczów

Gmina ma obowiązek wykonania do dnia 31 sierpnia 2026 r. planu ogólnego gminy, który zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1688 oraz z 2024 r. poz. 1824) oraz ustawą z dnia 4 kwietnia 2025 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2025 poz. 527) zastąpi studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

W dniu 24.09.2023 r. oraz w dniu 07.05.2025 r. weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która wyeliminuje studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. W miejscu tego dokumentu będą musiały zostać wykonane plany ogólne. Obowiązujące przed wejściem w życie nowelizacji studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin zachowają moc do dnia wejścia w życie planu ogólnego danej gminy, jednak nie dłużej niż do dnia 31 sierpnia 2026 r. i będzie stosowało się do nich przepisy dotychczasowe. Zgodnie z zapisami ustawy plany ogólne sporządza się dla obszaru gminy, z wyłączeniem morskich wód wewnętrznych oraz terenów zamkniętych innych niż ustalane przez ministra właściwego do spraw transportu. W planie ogólnym określa się strefy planistyczne i gminne standardy urbanistyczne; można określić również obszary uzupełnienia zabudowy i obszary zabudowy śródmiejskiej. Ustalenia planu ogólnego uwzględnia się przy sporządzeniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz stanowią podstawę prawną decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu. Przy ustalaniu planu ogólnego gminy uwzględnia się m.in. zabytki objęte formami ochrony, o których mowa w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami lub ujęte w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków oraz dobra kultury współczesnej.

Gmina Pińczów przystąpiła do sporządzenia „Planu ogólnego Miasta i Gminy Pińczów"[1].

Studium jest podstawowym dokumentem dla władz samorządowych gminy, na podstawie, którego prowadzona ma być polityka i strategia działań, przede wszystkim w sferze zagospodarowania przestrzennego, ale także w sferze społeczno-gospodarczej i ekologicznej, które bezpośrednio lub pośrednio wpływają na kształtowanie struktury przestrzennej i układu funkcjonalno-przestrzennego. W przypadku istotnych zmian uwarunkowań lub dokonania znaczących odstępstw od ustaleń

[1] https://bip.pinczow.com.pl/plan-ogolny-miasta-i-gminy-pinczow.html

niniejszego Studium, należy przystąpić do kolejnych jego aktualizacji. Między innymi, dlatego celowe jest dokonywanie oceny aktualności Studium, co najmniej raz w ciągu kadencji Rady Gminy, co wynika także z obowiązujących przepisów.

Studium ma bardzo duże znaczenie dla prawidłowej realizacji ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie gminy. Ustalenia tam zawarte rzutują w następstwie na dalszą politykę gminy odnoszącą się do ochrony zabytków, a ustaloną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzjach o warunkach zabudowy. Ponadto w Studium zawarta jest spójna koncepcja rozwoju gminy oraz poszczególnych branż ważnych z punktu widzenia lokalnych społeczności, które mogą znacząco wpływać na jakość ochrony i stan zachowania zabytków.

Obecne „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Pińczów" zostało przyjęte Uchwałą nr XV/125/2019 z dnia 16 października 2019 r. Ostatnia zmiana została podjęta uchwałą nr XIX/238/2026 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 28 stycznia 2026 r.

W dokumencie wyznaczono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „A" - pełnej ochrony historycznej struktury przestrzennej.

Strefa „A" obejmuje znaczący obszar miasta, tj.:

- enklawę miasta lokacyjnego (Stare Miasto),
- enklawy: Mirowa, Wzgórza Zamkowego, Wzgórza Św. Anny i jego ekspozycji, cmentarza, Nowego Miasta i Dzielnicy Żydowskiej.

W przedmiotowej strefie przedmiotem ochrony jest „historyczny układ urbanistyczny" tj. przestrzenne założenie miejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg.

Zakres terytorialny obejmuje obszar:

- lokacyjnego miasta Pińczowa wyznaczony poprzez dawny rynek (pl. Wolności) i dawny plac Koński (pl. Konstytucji 3 Maja) oraz ulice z nich wychodzące: 1 Maja, 3 Maja, Kościuszki, Piłsudskiego, Klasztorna, Legionistów, a także Wesoła, Pałęki, Zacisze, Floriańska, Złota. Tworzą ortogonalną siatkę kwadratów zabudowy z charakterystycznymi trójkątnie wydłużonymi placami na ciągu ulic Piłsudskiego i Legionistów;
- dzielnicy Mirów w układzie szczątkowo zachowanego placu wraz z ulicą Klasztorną, Bednarską i Górną.

Zasady ochrony mające na celu uczytelnienie form przestrzennych wnętrz urbanistycznych dla ww. ulic i placów przez:

- zachowanie oraz uczytelnienie linii zabudowy wyznaczonych fasadami najstarszych budynków,
- kształtowanie zwartego układu zabudowy; w przypadku ulic, zasady ochrony dotyczą obu jej stron,
- kreowanie form architektonicznych budynków nawiązujących do charakteru zabudowy staromiejskiej i małomiasteczkowej,
- określenie maksymalnej skali zabudowy, wynikającej z kompozycji przestrzennej układu urbanistycznego zaakcentowanego elementami dominant dzwonnicy i kościoła popaulińskiego,
- kształtowanie placów w nawiązaniu do historycznych funkcji handlowych lub reprezentacyjnych,
- uporządkowanie zieleni poprzez podkreślenie układu rozplanowania i eksponowanie elementów przestrzennych placów i ulic w znajdujących się przy nich akcentów architektonicznych.

Cały obszar wymaga uzupełnienia zabudowy w wyniku wymiany jej zdekapitalizowanej struktury zgodnie z założeniem historycznym i elementami kompozycyjnymi. Preferuje się realizacje form architektury współczesnej, odpowiednio dostosowanej do zabytkowego otoczenia.

Strefa „E" - ochrony ekspozycji.

Strefa „E" obejmuje obszary stanowiące zabezpieczenie warunków eksponowania historycznych terenów i zabytkowych obiektów, punkty widokowe, ważniejsze osie widokowe z wjazdów do miasta.

Ochrona powinna dotyczyć zapewnienia ekspozycji:

- widokowej panoramy miasta z kierunku południowego,
- krajobrazowej z Góry Św. Anny,
- kaplicy św. Anny w zespole kaplicy św. Anny.

Strefa „K" – ochrony krajobrazu kulturowego.

Strefa „K" obejmuje od północy tereny zainwestowania miejskiego, biegnąc po północnej stronie „Gór Pińczowskich".

Działania prowadzone w sferze ochrony krajobrazy kulturowego, także i zielonego, powinny zmierzać w zgeneralizowanym ujęciu do:

- zachowania istniejącej zabudowy o wartościach zabytkowych i kompozycyjnych,
- konserwacji, rewaloryzacji i porządkowania zabytkowych parków i cmentarzy, placów i innych terenów publicznych,
- zachowania i ochrony stanowisk archeologicznych,
- zachowania i konserwacji historycznych układów przestrzennych oraz dążenia do usunięcia elementów uznanych za zniekształcające założenia historyczne i rekonstrukcji obiektów zniszczonych w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej,
- usunięcia lub przebudowy obiektów dysharmonijnych,
- dostosowania współczesnej funkcji do wartości obiektów zabytkowych.

Strefa „W" - ochrony archeologicznej.

Strefa „W" obejmuje teren Wzgórza Zamkowego, rejon Rynku (Placu Wolności).

W jej obrębie wszelkie prace ziemne podlegają nadzorowi archeologicznemu, a docelowo powinno się tu prowadzić szeroko zakrojone badania archeologiczne.

Dla właściwej ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego wyznacza się archeologiczne strefy ochrony:

- Strefa archeologicznej ochrony czynnej - strefa archeologicznej ochrony konserwatorskiej obejmująca stanowiska i obiekty wpisane do rejestru zabytków Województwa Świętokrzyskiego wprowadza zakaz naruszania stanu istniejącego. Ewentualne działania służące ekspozycji i ochronie ww. obiektów podlegają na etapie planowania, projektowania i wykonawstwa uzgodnieniom i wytycznym Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- Strefa archeologicznej ochrony biernej – strefa archeologicznej ochrony konserwatorskiej obejmująca stanowisko lub stanowiska archeologiczne (ślady osadnictwa, osady, cmentarzyska, stanowiska produkcyjne). Zasięg strefy został określony wraz z zakresem potencjalnego oddziaływania odnotowanych w terenie faktów osadniczych na krajobraz kulturowy. Strefa wprowadza zakaz dewastacji terenu poprzez wybiórkę piasku i analogiczne formy zmiany ukształtowania terenu. Wszelka działalność inwestycyjna w obrębie strefy podlega uzgodnieniu ze Świętokrzyskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i jest podporządkowana jego wytycznym. Ponieważ ingerencja w struktury i nawarstwienia archeologiczne powoduje ich nieodwracalne zniszczenie, istnieje konieczność objęcia ewentualnych prac ziemnych niezbędnych do przeprowadzenia na obszarze archeologicznej strefy ochrony biernej nadzorem lub wyprzedzającymi inwestycję badaniami ratowniczymi. Strefa biernej ochrony archeologicznej obejmuje historyczne miasto Pińczów w granicach murów miejskich wraz z kaplicą Św. Anny i umocnieniami ziemnymi wokół niej, oraz obszarem dawnych koszar.

5.1.4 Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Pińczów

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z aktami wykonawczymi określa przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z aktami prawnymi określa procedurę sporządzania i zakres merytoryczny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obie te ustawy wraz z ww. aktami dają narzędzie ochrony zabytków - miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Ustawy te stanowią także podstawę uczestnictwa wojewódzkiego konserwatora zabytków w procedurze sporządzania miejscowych planów.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków w MPZP dotyczy nie tylko konkretnych obiektów i obszarów zabytkowych, lecz także wszelkich aspektów zagospodarowania przestrzennego ustalanego w planie dla całego obszaru opracowania.

Zgodnie z treścią art. 18 i art. 19 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m.in. przy sporządzaniu MPZP.

Zgodnie z powyższym MPZP Miasta i Gminy Pińczów jako akty prawa miejscowego stanowią podstawę planowania przestrzennego. Mają one wiążące i nadrzędne znaczenie dla gospodarki nieruchomościami. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w MPZP powinny sprzyjać ochronie otoczenia zabytków przed zbyt intensywną działalnością gospodarczą oraz umożliwić uniknięcie inwestycji, które mogłyby zubożyć krajobraz kulturowy.

Na terenie Miasta i Gminy Pińczów obowiązuje 20 MPZP[2] (tabela 1, s. 28-37).

5.1.5 Gminna Ewidencja Zabytków Miasta i Gminy Pińczów

Gminna Ewidencja Zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Wykaz obiektów zabytkowych występuje w dokumentach strategicznych oraz w zapisach prawa miejscowego, gdzie wpisane są konkretne zalecenia, odnoszące się do ochrony obiektów nie wpisanych do rejestru zabytków. Znajduje się też na końcu niniejszego dokumentu.

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Gminy mają dbać między innymi o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie" oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków". Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska", czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

Art. 22.4. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wskazuje, że „wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy". Jest to zbiór informacji o zasobach zabytków nieruchomych, znajdujących się na terenie gminy, w którym powinny być ujęte wymienione w następnym podpunkcie art. 22 ustawy:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Szczegółowe wytyczne na temat opracowania i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

[2] https://rejestrurbanistyczny.gison.pl/pinczow

Konsekwencją ujęcia obiektów lub obszarów niewpisanych do rejestru zabytków w gminnej ewidencji zabytków, jest obowiązek uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków planowanych przy nich działań za pośrednictwem właściwego organu gminy lub organu administracji architektoniczno - budowlanej.

Uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do ww. ustawy obiektów prowadzone są na etapie wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizacje inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 53. ust. 4 pkt 2, art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r.) oraz na etapie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno – budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane).

Art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wskazuje, że:

1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

Tematykę ochrony zabytków archeologicznych poruszają przede wszystkim art. 31 oraz 32. Art. 32 precyzuje obowiązki inwestora lub osoby, która w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkryła przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, a także określa sposób postępowania wójta (burmistrza, prezydenta miasta) oraz służb ochrony zabytków w przypadku ww. odkrycia. Artykuł wskazuje terminy oraz kolejność działania odpowiednich organów, a także ich obowiązku w stosunku do inwestora i odwrotnie. Na mocy art. 35 zabytki archeologiczne stanowią własność Skarbu Państwa, który wskazuję m.in. ich miejsce deponowania.

Art. 36 wskazuje działania w stosunku do zabytków archeologicznych, na które niezbędne jest pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków, określa on również zasady oraz tryb udzielania pozwoleń. Warto podkreślić, że osoba, która bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia poszukuje ukrytych lub porzuconych zabytków, w tym przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (art. 109 c. ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Sankcje oraz ich uzasadnienia wskazane są również w art. 108, który odnosi się również do innych typów zabytków, a także w art. 110 i 115 ustawy.

Ochrona właściwa zabytkom archeologicznym powinna być przypisana również do zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych historycznych miast i wsi, nawet jeśli nie zostały one osobno ujęte w ewidencji zabytków archeologicznych. Obszary te z natury rzeczy spełniają kryterium zabytku archeologicznego przewidzianego w art. 6 ust. 1 pkt 3 lit. a ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tj. pozostałości terenowej historycznego osadnictwa. Wszelkie zamierzenia budowlane na obszarze historycznego miasta bądź wsi winny być objęte obowiązkiem przeprowadzenia niezbędnych badań archeologicznych.

Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Pińczów została sporządzona we wrześniu 2013 r. (pozytywnie zaopiniowana przez Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach pismem z dnia 30.05.2014 r., znak: RDN.5235.7.22.2011-2014) i na bieżąco jest aktualizowana. Gminna Ewidencja Zabytków zawiera obiekty nieruchome i stanowiska archeologiczne, w tym obiekty znajdujące się w rejestrze zabytków i ewidencji wojewódzkiej.

Gminna Ewidencja Zabytków jako kluczowy zasób warunkuje powstanie i zawartość Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Tabela 1. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Pińczów.

Nazwa planu Uchwała	Ustalenia ochrony zabytków
MIASTO PIŃCZÓW	
MPZP miasta Pińczów Uchwała Nr XL/372/09 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 25.11.2009 r.	Rozdział 8 Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. § 141. W planie ustala się ścisłą strefę konserwatorską miasta lokacyjnego, oznaczoną na rysunku planu symbolem graficznym, którą uznaje się również jako strefę biernej ochrony archeologicznej, w której obowiązują następujące ustalenia: 1) konserwacja poprzez utrzymanie historycznej struktury w niezmienionym kształcie oraz rewaloryzacja poprzez przywrócenie i utrwalenie historycznie ukształtowanych walorów zespołu przestrzennego; 2) ochrona reliktów miasta średniowiecznego i nowożytnego; 3) ochrona reliktów infrastruktury miejskiej; 4) ochrona warstw kulturowych; 5) ochrona podłoża podmiejskiego w tym lokalizacji lochów, objęcie ochroną poprzez zabezpieczenie, poprawę stanu technicznego oraz wprowadzenie funkcji użytkowych służących obsłudze ruchu turystycznego; 6) wszelka działalność inwestycyjna w obrębie strefy podlega uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i jest podporządkowana wytycznym Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. § 142. W planie ustala się strefy będące otoczeniem ścisłej strefy konserwatorskiej miasta lokacyjnego, która obejmuje zespoły urbanistyczno-krajobrazowe o walorach charakterystycznych pod względem funkcjonalno-kompozycyjnym, w których obowiązują następujące ustalenia: 1) utrzymanie zasadniczych elementów rozplanowania poprzez rewaloryzację określonych obiektów i obszarów; 2) ochrona wartości widokowych zabytków; 3) podjęcie prac objętych ustaleniami szczegółowymi określonymi dla tych terenów przy zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. § 143. W ramach stref, o których mowa w § 141 i § 142 niniejszej uchwały utrzymuje się następujące formy ochrony: 1) Obiekty i obszary indywidualnie wpisane do rejestru zabytków, oznaczone na rysunku planu symbolem graficznym, zgodnie z wykazem obiektów i obszarów wpisanych do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. 2) Wszelkie prace podejmowane przy obiektach i obszarach zamieszczonych w poniższym wykazie możliwe pod warunkiem zachowania charakteru obszaru czy też obiektu, pod względem kompozycyjnym i architektonicznym; 3) wszelkie zamierzenia inwestycyjne powinny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków; 4) Ustala się ochronę i zachowanie zabytków wpisanych do rejestru, zgodnie z wykazem (wykaz zawarty w Planie). 5) Dla obiektów, o których mowa w § 143 pkt 1, ustala się ochronę poprzez zachowanie charakteru danego budynku z charakterystycznymi elementami architektonicznymi, również w przypadku wymiany zabudowy o złym stanie technicznym; ochronę elementu układu urbanistycznego, dla których obowiązują następujące ustalenia: a) zakaz likwidacji i wprowadzania zmian w obrębie historycznej sieci dróg, kształtu działek osadniczych; b) kształtowanie makro i mikro wewnątrz ulic, poprzez uzupełnianie przyległych pierzei i nadanie jej ciągłego charakteru; c) w odniesieniu do terenu dawnego zamku oraz wzgórza Św. Anny, obowiązuje wyeksponowanie obwodu murów i fos nowożytnych, opracowanie programu docelowego zagospodarowania terenów; d) tereny i obiekty wpisane do rejestru zabytków, objęte są strefą czynnej ochrony archeologicznej - ewentualne działania służące ekspozycji i ochronie obiektów podlegają na etapie planowania, projektowania i wykonawstwa uzgodnieniom i wytycznym Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; 6) Ustala się ochronę zabytków wpisanych do ewidencji, zgodnie z wykazem (wykaz zawarty w Planie). § 144. W zakresie ochrony konserwatorskiej dla obszarów objętych planem, ustala się: 1) zakaz prowadzenia działań mogących wpływać destruktywnie na stan zachowania i proces rewaloryzacji historycznego organizmu miejskiego; 2) zachowanie i ochronę najistotniejszych i najbardziej reprezentatywnych wartości kulturowych występujących na obszarze miasta; 3) wyeksponowanie bądź przywrócenie zatartych walorów historycznego układu, a także wykorzystanie jego wartości przestrzennych i użytkowych - place oznaczone na rysunku planu symbolami: AKDP1, AKDP2, AKDP3; 4) uzupełnienie zabudowy na określonych odcinkach ulic w wyznaczonych strefach miasta lokacyjnego i jego otoczenia - w celu utrwalenia linii regulacyjnych i skorygowania zniekształceń przestrzennych;

	5) zachowanie zwartego układu zabudowy w ramach wnętrz urbanistycznych, które tworzą place i ulice; 6) uczytelnienie linii zabudowy wyznaczonych fasadami najstarszych budynków; 7) skala zabudowy musi wynikać z kompozycji przestrzennej układu urbanistycznego zaakcentowanego elementami dominant; 8) zachowanie wysokości ścian tworzących wnętrza urbanistyczne; 9) w dzielnicy Mirów zachowanie parterowej skali zabudowy i atrialnego układu z charakterystycznymi poprzecznymi do pierzei przewiązaniami; 10) planowanie posadzek jako elementu przestrzeni publicznej tworzących wnętrza urbanistyczne wraz z uporządkowanym układem zieleni; 11) rewaloryzację zabudowy mieszkalnej na obszarze miasta lokacyjnego, a zwłaszcza w strefie rynku i przyległych bloków północno-wschodnich; 12) utrzymanie mieszkaniowej funkcji obszaru miasta lokacyjnego z udziałem usług wbudowanych w parterach; 13) ochronę konserwatorską budynków i budowli wpisanych do rejestru zabytków, oraz będących w gminnej ewidencji zabytków; 14) utrwalenie, rekultywację i ochronę elementów topograficznego ukształtowania terenu oraz charakterystycznych form i cech środowiska przyrodniczego stanowiących niepowtarzalny kontekst przestrzenny zabytkowego układu miasta; 15) objęcie ochroną obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. § 145. Ustala się następujące zasady dotyczące form zabudowy i zagospodarowania terenów objętych ścisłą strefą ochrony konserwatorskiej: 1) nowe budynki dopełniające układ historycznej zabudowy oraz budynki podlegające przebudowie i adaptacji winny mieścić się w gabarycie 2 kondygnacji z możliwością użytkowego wykorzystania przestrzeni poddasza; 2) w szczególnych warunkach lokalizacji Konserwator Zabytków może wyrazić zgodę na wzniesienie budynku o wysokości trzech kondygnacji. Gabaryty poziome budynków nie mogą przekraczać szerokości podziałów parcelacyjnych charakterystycznych dla konkretnych odcinków pierzei ulic i placów; 3) dachy winny posiadać formę dwuspadową, spadki dachów winny być dostosowane do otaczających budynków zabytkowych; 4) do pokrycia dachów należy stosować materiały tradycyjne; 5) nakaz sytuowania zabudowy w obowiązujących liniach zabudowy - pierzejowy charakter zabudowy tworzony poprzez fasady budynków uzupełniających tradycyjną zabudowę obrzeżną; 6) obiekty budowlane przewidziane do realizacji w partiach narożnych ulic i placów, powinny posiadać szczególnie opracowaną formę architektoniczną odzwierciedlającą cechy lokalnej stylistyki; 7) nowa zabudowa powinna być dostosowana do charakteru wnętrz miejskich określonych przez formy i materiały oraz elementy wynikające z lokalnej tradycji kształtowania zabudowy: gabaryty budynków, podziały elewacji wpływające na kształt pierzei, proporcje otworów, formy i pokrycie dachów, sposoby wykończenia elewacji, stosowanie materiałów budowlanych oraz powiązań widokowych; 8) preferowana realizacja form architektury współczesnej odpowiednio dostosowanej do zabytkowego otoczenia; 9) zakaz kształtowania elewacji budynków przy pomocy okładzin z tzw. "sidingu"; 10) kolorystyka ścian budynków winna być w barwach jasnych, zharmonizowanych z tonacją barw budynków sąsiednich; 11) zakaz stosowania jaskrawej kolorystyki elewacji i dachów; 12) zakaz stosowania prefabrykowanych ogrodzeń betonowych; 13) w toku remontów i adaptacji części istniejącej zabudowy na obszarze strefy, odbiegającej charakterem form architektonicznych od form historycznego otoczenia winny być dokonane odpowiednie korekty form uwzględniające powyższe zasady; 14) formy oświetlenia ulic i placów oraz formy iluminacji wybranych obiektów zabytkowych winny być zaprojektowane dla całego obszaru strefy w oparciu o wytyczne określone przez Konserwatora Zabytków. Dotyczy to również zasad rozmieszczenia elementów reklamy oraz form "małej architektury"; 15) wszelkie działania w obiektach objętych ewidencją wymagają opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; 16) weryfikacja obiektów wpisanych aktualnie do ewidencji zabytków, nastąpi we właściwym programie opieki nad zabytkami sporządzonym w trybie przewidzianym w przepisach szczegółowych. § 146. Ustala się strefy ochrony archeologicznej, oznaczone na rysunku planu symbolem graficznym, w których obowiązuje: 1) przeprowadzenie nadzorów archeologicznych, po wystąpieniu o wydanie pozwolenia na ich prowadzenie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; 2) nowoodkryte stanowisko archeologiczne należy oznaczyć, zabezpieczyć i powiadomić Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; 3) wszelka działalność musi się odbywać pod nadzorem archeologa, szczególnie prowadzenie inwestycji liniowych; 4) ustalenia pkt 1, 2, 3, mają zastosowanie również dla terenów objętych strefą ochrony archeologicznej czynnej, obejmującej obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków oraz strefy ochrony archeologicznej biernej, obejmującej obszar w granicach miasta lokacyjnego; 5) dla stanowiska archeologicznego nr 21, obejmującego tereny oznaczone na rysunku planu symbolami: BPP1, BPP2, BUH10 - zgodnie z zasięgiem oznaczonym na rysunku planu, stanowiącego o lokalizacji Kościoła Św. Ducha wraz z cmentarzem, ustala się oznaczenie i zachowanie miejsca po dawnym kościele w wybranym miejscu na danym terenie, jako obiektu o znaczeniu kulturowym znaczącym o tożsamości miasta, poprzez umieszczenie tablicy informacyjnej, próbę odtworzenia fragmentu murów, lub lokalizację obiektu małej architektury.

Zmiana Nr 2 MPZP miasta Pińczów Uchwała Nr XLIX/405/14 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 26.02.2014 r.	-
Zmiana Nr 3 MPZP miasta Pińczów Uchwała Nr LIX/492/14 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 12.11.2014 r. **zmieniona** Uchwałą Nr V/32/15 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 27.02.2015 r.	-
MPZP Wierciczów na obszarze miasta Pińczowa Uchwała Nr LVI/469/14 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 25.09.2014 r.	IV. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków, dóbr kultury współczesnej i krajobrazu kulturowego § 13. 1. Ustanawia się strefę ochrony archeologicznej dla stanowisk archeologicznych wraz z otoczeniem, ujętych w ewidencji zabytków archeologicznych (AZP), oznaczoną na rysunku planu. 2. W celu ochrony wartości naukowych i poznawczych stanowisk archeologicznych w granicach strefy ochrony archeologicznej obowiązują następujące zasady i wymagania ochrony: 1) nie dopuszcza się przekształcania bądź użytkowania strefy archeologicznej, które mogłoby powodować degradację ich wartości użytkowej, naukowej i kulturowej, 2) podejmowanie działań inwestycyjnych wymagających prowadzenia robót ziemnych w granicach strefy archeologicznej wymaga postępowania zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony zabytków i opiece nad zabytkami. § 14. 1. W granicach obszaru objętego planem nie występują zabytki nieruchome inne niż wymienione, wymagające określenia zasad ich ochrony. 2. W granicach obszaru objętego planem nie występują obiekty dóbr kultury współczesnej wymagające określenia zasad ich ochrony. § 15. Ustala się zasady i warunki sytuowania w zakresie nośników reklamowych i informacji wizualnej: dopuszcza się stosowanie nośników reklamowych i informacji wizualnej o wymiarach nieprzekraczających wielkości dla nośników płaszczyznowych – maksymalnie powierzchnia 6 m²
Zmiana Nr 4 MPZP miasta Pińczów Uchwała Nr XL/346/2017 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 28.12.2017 r.	§ 10. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej: 1. Obszary objęte granicami planu zlokalizowane są poza obszarowymi formami ochrony zabytków. 2. Na obszarach objętych planem nie występują obiekty zabytkowe i dobra kultury współczesnej. 3. Na terenach objętych planem nie występują stanowiska archeologiczne.
Zmiana Nr 5 MPZP miasta Pińczów Uchwała Nr XXXIV/373/2021 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 26.11.2021 r.	§ 10. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej: 1. Obszar objęty granicami planu zlokalizowany jest poza obszarowymi formami ochrony zabytków. 2. Na obszarze objętym planem nie występują obiekty zabytkowe i dobra kultury współczesnej. 3. Na terenie objętym planem znajdują się stanowiska archeologiczne Pińczów 19 AZP 93-62/19, Pińczów 20 AZP 93-62/20 oraz Pińczów (Wierciczów) 21 AZP 93-62/21. Wszelkie prace ziemne należy prowadzić pod stałym nadzorem archeologicznym, zgodnie z przepisami odrębnymi.
Zmiana Nr 6 MPZP miasta Pińczów Uchwała Nr XXVIII/311/2021 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 26.05.2021 r.	§ 9. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej: 1) wskazuje się na rysunku planu wymienione poniżej obszary i obiekty zabytkowe, w obrębie których należy uwzględnić wymogi wynikające z przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami: a) obszar wpisany do rejestru zabytków: - Miasto Pińczów jako "miasto starodawne" o nr rej. A.652 z 22.01.1947 r., obejmujący układ urbanistyczny miasta Pińczów, - Jędrzejowska Kolej Dojazdowa o nr. rej. A.1185/ 1 i 3 z 20.02.1995 r., obejmujący odcinek kolei wąskotorowej ze wszystkimi torami, rozjazdami i obiektami inżynieryjno-

	technicznymi, b) zabytkowy budynek stacji Jędrzejowskiej Kolei Dojazdowej wpisany do rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków o nr rej. A.661 z 20.02.1995 r., c) zabytkową linię kolei wąskotorowej wpisaną do rejestru zabytków o nr rej. A.1185/1 i 3 z 20.02.1995 r.; 2) ustala się, w celu zachowania walorów architektonicznych, historycznych i estetycznych, ochronę następujących zabytków wpisanych do gminnej ewidencji zabytków: a) budynek mieszkalny przy ul. 1 Maja 15, oznaczony na rysunku planu nr 1, dla którego obowiązuje nakaz zachowania: - wysokości oraz bryły budynku, - geometrii, pokrycia oraz kolorystyki dachu, - faktury, kolorystyki oraz detalu architektonicznego elewacji, - rozplanowania otworów okiennych oraz drzwiowych elewacji, b) budynek mieszkalny przy ul. 3 Maja 22, oznaczony na rysunku planu nr 2, dla którego obowiązuje nakaz zachowania: - wysokości oraz bryły budynku, - geometrii, pokrycia oraz kolorystyki dachu, - faktury, kolorystyki oraz detalu architektonicznego elewacji, - rozplanowania otworów okiennych oraz drzwiowych elewacji, c) budynek mieszkalny przy ul. 3 Maja 23 (dawniej parowozownia), oznaczony na rysunku planu nr 3, dla którego obowiązuje nakaz zachowania: - wysokości oraz bryły budynku, - geometrii, pokrycia oraz kolorystyki dachu, - faktury, kolorystyki oraz detalu architektonicznego elewacji, - rozplanowania otworów okiennych oraz drzwiowych elewacji, d) obszar Jędrzejowskiej Kolei Dojazdowej obejmujący pozostały odcinek kolei wąskotorowej w obrębie miasta, relacji Pińczów-Mozgawa, dla którego obowiązuje: - nakaz zachowania formy architektonicznej, - zakaz lokalizowania tymczasowych obiektów budowlanych; 3) ustala się strefę A – ścisłej ochrony konserwatorskiej, tożsamą ze strefą bierną ochrony archeologicznej, której przedmiotem ochrony jest przestrzenne założenie miejskie zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych: a) obejmującą w całości tereny oznaczone na rysunku planu symbolem: B9.KK-U, B23.U, B24.MN, B25.MN//U, B26.MW-U, B27.U-P, B28.U, B29.ZP, B30.KDL, B31.KDL, C1.MN, C2.MW, C3.UP, C4.MN-U, C5.KDZ, C6.MW-U, b) obejmującą w części tereny oznaczone na rysunku planu symbolem: B4.KDG, B32.MW-U, B12.KDD, C8.KDG, c) w granicach której obowiązuje: - kształtowanie zwartego układu zabudowy, - dostosowanie budynków do historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej w zakresie lokalizacji, rozplanowania, skali oraz formy architektonicznej, - kształtowanie kompozycji elewacji budynków eksponowanych od strony terenów dróg publicznych w nawiązaniu do budynków zabytkowych zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie, - kształtowanie placów w nawiązaniu do historycznych funkcji handlowych lub reprezentacyjnych, - uporządkowanie zieleni poprzez podkreślenie układu rozplanowania i eksponowanie elementów przestrzennych placów i ulic, - w przypadku prowadzenia prac ziemnych lub zmiany charakteru prowadzonej działalności skutkującej naruszeniem struktury gruntu, nakaz przeprowadzenia badań archeologicznych (w tym w formie nadzoru archeologicznego), których zakres, rodzaj oraz pozwolenia regulują przepisy odrębne; 4) ustala się strefę E – ochrony ekspozycji: a) obejmującą w całości tereny oznaczone na rysunku planu symbolem: B23.U, B24.MN, B25.MN//U, B26.MW-U, B27.U-P, B28.U, b) obejmującą w części teren oznaczony na rysunku planu symbolem B4.KDG, c) w granicach której obowiązuje zabezpieczenie warunków eksponowania: - historycznych terenów, - zabytkowych obiektów, - punktów widokowych, - ważniejszych osi widokowych; 5) ustala się nakaz uwzględnienia ustaleń zawartych w gminnym programie opieki nad zabytkami dla Gminy Pińczów.
Zmiana Nr 7 MPZP miasta Pińczów Uchwała Nr LI/546/2023 Rady Miejskiej w Pińczowie	§ 9. 1. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej ustala się ochronę wskazanych na rysunku planu zabytków archeologicznych (tj. podziemnych struktur archeologicznych, zabytków ruchomych oraz nawarstwień kulturowych) wraz ze strefą ochrony archeologicznej, w zasięgu których, w przypadku prowadzenia prac ziemnych lub zmiany charakteru prowadzonej działalności skutkującej naruszeniem struktury gruntu, obowiązuje wymóg prowadzenia badań archeologicznych, których zakres, rodzaj oraz pozwolenia regulują przepisy odrębne, obejmujących stanowiska archeologiczne o nr AZP: 1) 93-62/14;

z dnia 29.03.2023 r.	2) 93-62/19; 3) 93-62/24. 2. W granicach obszarów objętych planem nie występują: 1) formy ochrony zabytków; 2) obiekty lub obszary ujęte w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków; 3) dobra kultury współczesnej.
MPZP dla „Zbiornika retencyjnego Pińczów na rzece Nida" w obrębie miasta Pińczów oraz sołectw Skrzypiów i Kopernia w gminie Pińczów – etap B (dotyczy Bulwarów nad Nidą) Uchwała Nr LIII/572/2023 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 28.06.2023 r.	§ 9. 1. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej, w celu zachowania walorów architektonicznych, historycznych i estetycznych, ustala się ochronę następujących zabytków ujętych w wojewódzkiej oraz gminnej ewidencji zabytków: 1) most kolejowy nad starorzeczem rzeki Nidy, dla którego obowiązuje nakaz zachowania wysokości i formy architektonicznej budowli; 2) obszar Jędrzejowskiej Kolei Dojazdowej relacji Pińczów-Mozgawa obejmujący pozostały odcinek kolei wąskotorowej w obrębie miasta, dla którego obowiązuje: a) nakaz zachowania formy architektonicznej, b) zakaz lokalizowania tymczasowych obiektów budowlanych. 2. Na obszarze objętym planem nie występują: 1) formy ochrony zabytków; 2) dobra kultury współczesnej; 3) stanowiska archeologiczne.
Zmiana nr 9 MPZP miasta Pińczów w gminie Pińczów Uchwała Nr LXI/680/2024 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 14.02.2024 r.	§ 10. 1. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej: 1) wskazuje się na rysunku planu miejscowego następujące obszary i obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków, w obrębie których należy uwzględnić wymogi wynikające z przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami: a) obszar Jędrzejowskiej Kolei Dojazdowej pod nr. rej. A.1185/ 1 i 3 z dnia 20.02.1995 r., obejmujący odcinek kolei wąskotorowej ze wszystkimi torami, rozjazdami i obiektami inżynieryjno-technicznymi, b) zabytkową linię kolei wąskotorowej pod nr rej. A.1185/1 i 3 z dnia 20.02.1995 r.; 2) ustala się, w celu zachowania walorów architektonicznych, historycznych i estetycznych, ochronę wskazanego na rysunku planu miejscowego obszaru Jędrzejowskiej Kolei Dojazdowej wpisanego do wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków, obejmującego pozostały odcinek kolei wąskotorowej w obrębie miasta Pińczów, relacji Pińczów-Mozgawa, w obrębie którego obowiązuje: a) nakaz zachowania odcinka kolei wąskotorowej ze wszystkimi torami, rozjazdami i obiektami inżynieryjno-technicznymi, b) zakaz lokalizowania tymczasowych obiektów budowlanych; 3) ustala się ochronę wskazanego na rysunku planu miejscowego zabytku archeologicznego obejmującego stanowisko archeologiczne pod nr AZP 92-62/1, w obrębie którego obowiązuje w przypadku prowadzenia prac ziemnych lub zmiany charakteru prowadzonej działalności skutkującej naruszeniem struktury gruntu, wymóg prowadzenia badań archeologicznych, których zakres, rodzaj oraz pozwolenia regulują przepisy odrębne; 4) ustala się strefę ochrony archeologicznej wskazaną na rysunku planu miejscowego, w obrębie której obowiązuje przy realizacji robót ziemnych lub dokonaniu zmiany charakteru dotychczasowej działalności wiążącej się z naruszeniem struktury gruntu, nakaz przeprowadzenia badań archeologicznych w formie nadzoru archeologicznego, których zakres, rodzaj oraz pozwolenia regulują przepisy odrębne. 2. Na obszarze objętym planem miejscowym brak jest dóbr kultury współczesnej.

Zmiana nr 8 MPZP miasta Pińczów w gminie Pińczów Uchwała Nr XVI/195/2025 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 24.10.2025 r.	§ 10. 1. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: 1) strefę „K" ochrony krajobrazu kulturowego, wskazaną na rysunku planu miejscowego, w obrębie której obowiązuje: a) zachowanie i ochrona stanowisk archeologicznych, b) zachowanie naturalnego charakteru zieleni na stokach „Gór Pińczowskich", c) dostosowanie zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej; 2) ochronę wskazanych na rysunku planu miejscowego stanowisk archeologicznych o następujących numerach AZP: 93-62/22, 93-62/94 i 93-62/95, wraz ze strefami ochrony archeologicznej, w obrębie których, w przypadku prowadzenia prac ziemnych lub zmiany charakteru prowadzonej działalności skutkującej naruszeniem struktury gruntu, obowiązuje wymóg prowadzenia badań archeologicznych, których zakres, rodzaj oraz pozwolenia regulują przepisy odrębne. 2. Na obszarze planu miejscowego nie występują: 1) formy ochrony zabytków w rozumieniu przepisów odrębnych; 2) obiekty lub obszary ujęte w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków; 3) dobra kultury współczesnej.
SOŁECTWO WŁOCHY	
MPZP sołectwa Włochy Uchwała Nr XL/376/09 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 25.11.2009 r.	-
Zmiana Nr 1 MPZP sołectwa Włochy Uchwała Nr XV/104/2015 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 02.12.2015 r.	-
Zmiana MPZP sołectwa Włochy w gminie Pińczów Uchwała Nr XXVIII/312/2021 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 26.05.2021 r.	§ 8. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się ochronę i zachowanie wskazanych na rysunku planu obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków poprzez: 1) nakaz zachowania formy i detalu wykończenia; 2) nakaz odtworzenia w przypadku zniszczenia z zachowaniem formy i detalu; 3) dopuszczenie ich relokacji w ramach terenów, na których się znajdują
SOŁECTWO SKRZYPIÓW	
MPZP sołectwa Skrzypiów Uchwała Nr XL/375/09 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 25.11.2009 r.	§ 26. Ustala się strefę ochrony archeologicznej, oznaczoną na rysunku planu symbolem graficznym, w której obowiązuje: 1) przeprowadzenie nadzorów archeologicznych, po wystąpieniu o wydanie pozwolenia na ich prowadzenie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; 2) nowoodkryte stanowisko należy oznaczyć, zabezpieczyć i powiadomić Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; 3) wszelka działalność musi się odbywać pod nadzorem archeologa.
Zmiana Nr 1 MPZP sołectwa Skrzypiów Uchwała Nr XLIII/386/2018 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 17.04.2018 r.	-

SOŁECTWO PASTURKA	
MPZP sołectwa Pasturka Uchwała Nr XL/374/09 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 25.11.2009 r.	Rozdział 5 Ustalenia dotyczące granic i zasad zagospodarowania terenów i obiektów dóbr kultury podlegających ochronie. § 27. Ustala się strefę stanowisk archeologicznych, oznaczoną na rysunku planu symbolem graficznym, w której obowiązuje: 1) przeprowadzenie nadzorów archeologicznych, po wystąpieniu o wydanie pozwolenia na ich prowadzenie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; 2) nowoodkryte stanowisko należy oznaczyć, zabezpieczyć i powiadomić Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; 3) wszelka działalność musi się odbywać pod nadzorem archeologa.
MPZP sołectwa Pasturka w gminie Pińczów Uchwała Nr XXVI/278/2021 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 17.02.2021 r.	§ 10. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: 1. Na obszarze objętym planem nie występują obiekty zabytkowe i dobra kultury współczesnej wymagające określenia zasad ich ochrony. 2. Na obszarze objętym planem występują zabytki archeologiczne, ujęte w ewidencji zabytków archeologicznych AZP jako stanowiska archeologiczne, oznaczone na rysunku planu jako granice ochrony archeologicznej biernej, które objęte są ochroną konserwatorską. 3. Przez obszar objętym planem, zgodnie z rysunkiem planu przebiega strefa „K" – ochrona krajobrazu kulturowego. 4. Dla obszaru strefy „K" – ochrona krajobrazu kulturowego obowiązują ustalenia i zakazy zgodnie z przepisami odrębnymi. 5. W obrębie stref wyznaczonych dla ochrony zabytków archeologicznych i strefy ochrony krajobrazu kulturowego: 1) dopuszcza się prowadzenie działań inwestycyjnych lub prac ziemnych, a także podejmowanie działań zmierzających do zmiany dotychczasowego zagospodarowania terenu w granicach stanowisk archeologicznych, 2) ustala się nakaz ochrony zabytków archeologicznych w obrębie stref archeologicznych oraz związanych z nimi nawarstwień kulturowych w przypadku podejmowania działań inwestycyjnych lub prac ziemnych, a także w przypadku podejmowania działań zmierzających do zmiany zagospodarowania terenów w granicach stref, które mogą doprowadzić do zniszczenia lub naruszenia zabytków archeologicznych, poprzez obowiązek: a) uzgadniania z właściwym organem ds. ochrony zabytków zasad i sposobów ochrony zabytków archeologicznych w obrębie wskazanych w planie stref archeologicznych, b) zapewnienia warunków do prowadzenia stosownych badań archeologicznych w zakresie wskazanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, 3) ustala się zakaz dokonywania przekształceń bądź użytkowania gruntów w granicach zabytków archeologicznych w sposób powodujący degradację wartości naukowej, kulturowej tych zabytków. 6. W celu zachowania elementów krajobrazu kulturowego kształtujących tożsamość miejsca i regionu obejmuje się ochroną istniejące przydrożne obiekty kultu religijnego krzyż i figura NMP wskazane na rysunku planu. 7. Ustala się zasady ochrony dla obiektów, o których mowa w ust. 6: 1) utrzymuje się obiekty z zachowaniem ich substancji, typu ikonograficznego, detali architektonicznych i cech stylowych, 2) zakazuje się przekształcania obiektów w sposób powodujący obniżenie ich wartości artystycznych, historycznych i naukowych, 3) wszelkie prace inwestycyjne, projektowane w bezpośrednim otoczeniu obiektów powinny uwzględniać właściwe ich zachowanie i ekspozycję.
Zmiana Nr 1 MPZP sołectwa Pasturka w gminie Pińczów Uchwała Nr IX/131/2025 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 26.02.2025 r.	-
SOŁECTWO BRZEŚCE	
MPZP sołectwa Brzeście Uchwała Nr XL/373/09 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 25.11.2009 r.	§ 31. Ustala się strefę ochrony archeologicznej, oznaczoną na rysunku planu symbolem graficznym, w której obowiązuje: 1) przeprowadzenie nadzorów archeologicznych, po wystąpieniu o wydanie pozwolenia na ich prowadzenie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; 2) nowoodkryte stanowisko należy oznaczyć, zabezpieczyć i powiadomić Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; 3) wszelka działalność musi się odbywać pod nadzorem archeologa.
Zmiana MPZP sołectwa Brzeście w gminie Pińczów Uchwała Nr XXXII/352/2021	§ 8. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej wskazuje się na rysunku planu i nakazuje się ich ochronę obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków poprzez: 1) nakaz zachowania formy i detalu wykończenia; 2) nakaz odtworzenia w przypadku zniszczenia z zachowaniem formy i detalu;

Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 29.09.2021 r.	3) dopuszczenie jej relokacji, w ramach terenów, na których są zlokalizowane
Zmiana Nr 2 MPZP sołectwa Brzeście w gminie Pińczów Uchwała Nr VII/94/2024 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 27.11.2024 r.	-
SOŁECTWA LESZCZE – GACKI – WOLA ZAGOJSKA – MARZĘCIN – BOGUCICE PIERWSZE	
MPZP Terenu Górniczego "Dolina Nidy II" Uchwała Nr XIX/147/2000 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 02.06.2000 r.	§ 11. W zakresie ochrony środowiska kulturowego obowiązują następujące zasady: 1) zachowanie elementów dziedzictwa kulturowego i przenoszenie się na inne miejsca w przypadku zagrożenia eksploatacyjnego, 2) pełna ochrona stanowisk archeologicznych, wyrażająca się obowiązkiem przeprowadzenia na koszt inwestora, wyprzedzających badań archeologicznych w przypadku prac górniczych, budowlanych i innych, związanych z robotami ziemnymi na obszarach, oznaczonych na rysunku planu, stanowisk archeologicznych oraz w ich rejonie.
Zmiana MPZP Terenu Górniczego "Dolina Nidy II" w jego części znajdującej się na obszarze gminy Pińczów Uchwała Nr XXXVIII/355/09 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 15.10.2009 r.	§ 9. W przypadku wystąpienia zabytków archeologicznych, ustala się obowiązek przeprowadzenia ratowniczych badań wykopaliskowych zgodnie z przepisami odrębnymi.
MPZP dla obszaru "Jeziorek Gacki-Leszcze" w gminie Pińczów Uchwała Nr XLV/464/2022 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 31.08.2022 r.	§ 11. Wskazuje się na rysunku planu strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, ujętych w ramach ewidencji zabytków archeologicznych AZP obszaru 94-62, w granicach których ustala się nakaz postępowania zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W przypadku realizacji prac i robót ziemnych lub dokonywania zmian charakteru dotychczasowej działalności wiążącej się z naruszeniem struktury gruntu, działania te należy prowadzić zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, w tym należy zapewnić warunki do przeprowadzenia właściwych badań archeologicznych. Zakres i rodzaj tym badań archeologicznych oraz wydanie pozwolenia na realizację tych badań regulują przepisy odrębne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
MPZP "Fotowoltaika Zagojska" w obrębie Wola Zagojska w gminie Pińczów Uchwała Nr XLVIII/502/2022 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 30.11.2022 r.	-
MPZP „Fotowoltaika Nida” w obrębie Wola Zagojska i Leszcze w gminie Pińczów	-

Uchwała Nr IV/53/2024 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 07.08.2024 r.	
SOŁECTWA BORKÓW – CHWAŁOWICE – CHRUŚCICIE – SZARBKÓW – UNIKÓW - CHRABKÓW	
MPZP terenu górniczego "Borków I" na obszarze gminy Pińczów, Chmielnik i Kije, w zakresie dotyczącym gminy Pińczów Uchwała Nr XVII/156/2004 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 31.05.2004 r.	§ 20. M,U - Tereny zabudowy mieszkaniowej i usług towarzyszących: 7. Otacza się ochroną prawną oznaczone na rysunku planu obiekty zabytkowe i stanowiska archeologiczne - objęte ewidencją konserwatorską - oraz przydrożne kapliczki, figury i krzyże kultowe, wraz z ich otoczeniem. Zmiana stanu i otoczenia zabytków jest dopuszczalna wyłącznie za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. § 23. RP - Tereny upraw polowych: 6. Otacza się ochroną prawną obiekty zabytkowe i stanowiska archeologiczne objęte ewidencją konserwatorską oraz przydrożne kapliczki, figury i krzyże kultowe, wraz z ich otoczeniem. Zmiana stanu i otoczenia zabytków jest dopuszczalna wyłącznie za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. § 24. RZ - Tereny użytków zielonych: 5. Otacza się ochroną prawną obiekty zabytkowe/ stanowiska archeologiczne objęte ewidencją konserwatorską oraz przydrożne kapliczki, figury i krzyże kultowe, wraz z ich otoczeniem. Zmiana stanu i otoczenia zabytków jest dopuszczalna wyłącznie za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. § 25. RO,RP - Tereny sadów i upraw rolnych: 5. Otacza się ochroną prawną obiekty zabytkowe/ stanowiska archeologiczne objęte ewidencją konserwatorską oraz przydrożne kapliczki, figury i krzyże kultowe, wraz z ich otoczeniem. Zmiana stanu i otoczenia zabytków jest dopuszczalna wyłącznie za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. § 30. ZDL – RP,RZ - Tereny przeznaczone do zalesienia: 6. Otacza się ochroną prawną stanowiska archeologiczne objęte ewidencją konserwatorską oraz przydrożne kapliczki, figury i krzyże kultowe, wraz z ich otoczeniem. Zmiana stanu i otoczenia zabytków jest dopuszczalna wyłącznie za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
SOŁECTWO CHRUŚCICE	
MPZP dla części obrębu Chruścice w gminie Pińczów Uchwała Nr LIII/571/2023 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 28.06.2023 r.	-
ZMIANY JEDNOSTKOWE DLA MIEJSCOWEGO PLANU OGÓLNEGO ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	
Zmiana Nr 1 MPZP Gminy Pińczów – na obszarze wsi Leszcze Uchwała Nr VI/34/96 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 28.06.1996 r.	-
Zmiana Nr 2 MPZP Gminy Pińczów – na obszarze wsi Chruścice	§ 4. Roboty ziemne można prowadzić dopiero po zapewnieniu nadzoru archeologicznego.

Uchwała Nr I/1/97 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 19.02.1997 r.	
Zmiana Nr 4 MPZP Gminy Pińczów – na obszarze wsi Chruścice Uchwała Nr VII/49/97 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 26.11.1997 r.	-
Zmiana Nr 5 MPZP Gminy Pińczów – na obszarze wsi Kopernia Uchwała Nr VII/50/97 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 26.11.1997 r.	-
Zmiana Nr 6 MPZP Gminy Pińczów – na obszarze wsi Kowala Uchwała Nr VII/51/97 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 26.11.1997 r.	§ 4. Zastrzega się nadzór archeologiczny przy wszelkich pracach ziemnych, związanych realizacją prac budowlanych.
Zmiana Nr 9 MPZP Gminy Pińczów – na obszarze wsi Winiary Uchwała Nr VII/54/97 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 26.11.1997 r.	-
Zmiana Nr 12 MPZP Gminy Pińczów – na obszarze wsi Leszcze Uchwała Nr X/81/99 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 30.06.1999 r.	-

5.2 Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1 Charakterystyka gminy

Ryc. 1. Położenie Gminy Pińczów na tle gmin sąsiednich (źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Pińczów, s. 26).

Gmina Pińczów położona jest w województwie świętokrzyskim, w powiecie pińczowskim i jest gminą miejsko-wiejską. Powierzchnia gminy wynosi 21 300 ha. Miasto zajmuje 1 433 ha, a obszar wiejski 19 867 ha. Obecnie w 2026 r. gminę zamieszkuje 18 677 osób. W skład gminy wchodzi 41 sołectw, a siedzibą jej organów jest Miasto Pińczów.

Gmina Pińczów graniczy: od północy z Miastem i Gminą Chmielnik oraz Gminą Kije, od zachodu z Gminą Imielno oraz Gminą Michałów, od południa z Miastem i Gminą Działoszyce, Gminą Czarnocin, Gminą Złota oraz Miastem i Gminą Wiślica, od wschodu z Miastem i Gminą Busko-Zdrój.

Gmina stanowi dobry punkt komunikacyjny. Przebiegają przez nią dwie drogi wojewódzkie: nr 766 (Morawica–Węchadłów) oraz nr 767 (Pińczów – Busko-Zdrój). Dodatkowo przez gminę przebiegają drogi powiatowe oraz sieć dróg gminnych. Gmina Pińczów znajduje się w odległości około 100 km od najbliższego międzynarodowego portu lotniczego w Krakowie-Balicach, do którego dotrzeć można w przeciągu półtorej godziny oraz w odległości około 120 km od portu lotniczego KatowicePyrzowice. Przez teren gminy przebiega linia kolejowa normalnotorowa, tor zelektryfikowany w relacji Kielce (Sitkówka) – Busko-Zdrój oraz linia kolejowa wąskotorowa –

funkcjonująca sezonowo. Gmina położona jest także w niedalekiej odległości od znaczących miast, czyli Kielc (czas dojazdu ok. 1h), czy także Krakowa (czas dojazdu ok. 1,5h).

Ryc. 2. Podział na obręby gminy Pińczów (źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Pińczów, s. 27).

Pod względem fizyczno-geograficznym wg Kondrackiego teren gminy Pińczów znajduje się w prowincji Wyżyny Polskie. Opisywany obszar mieści się w podprowincji Wyżyny Małopolskiej, w makroregionie Niecka Nidziańska. W układzie mezoregionalnym gmina znajduje się w obszarze aż 5 jednostek:

- Niecki Połanieckiej;
- Garbu Pińczowskiego;
- Doliny Nidy;
- Niecki Solekiej;
- Garbu Wodzisławskiego.

Naprzemienne występowanie dolin i niecek, a także płaskowyżu sprawia, że obszar Gminy jest zróżnicowany krajobrazowo oraz wysokościowo. Przez centralną część Gminy Pińczów, w tym przez miasto Pińczów przepływa rzeka Nida w kierunku północny-zachód - południe. Jej długość wynosi 154 km, a przez Gminę przepływa jej część - ok. 12 km. Do mniejszych cieków należy zaliczyć: Strugę Podłęską, Bogucankę i Mozgawiankę. Na terenie Gminy występują również zbiorniki wodne, stawy rybne, drobne cieki i kanały, nie ma natomiast większych jezior. Warto odnotować, iż jezioro Pleban położone na terenie leśnictwa Włochy, w pobliżu Szarbkowa jest jednym z nielicznych

naturalnych jezior w województwie świętokrzyskim. Jego powierzchnia wynosi ok. 1 ha. W obszarze charakteryzowanej jednostki wysokość nad poziomem morza waha się od ok. 180 (dolina rzeki Nidy) do ok. 320 (południowo-zachodnia część Gminy). Najwyższym wzniesieniem na jest tzw. Góra Gołąb – 322,8 m n.p.m. na obszarze Garbu Wodzisławskiego w pobliżu miejscowości Zagaje Dębiańskie (Gmina Działoszyce). Obszar miasta położony jest na wysokości 180 – 275 m n.p.m. (Góry Pińczowskie).

5.2.2 Rys historyczny gminy Pińczów

W 1400 r. w Pińczowie wymieniany jest zamek (catrum). W 1424 r. mowa jest o oppidum, co wskazywałoby na lokalizację osady miejskiej na prawie polskim przed tą datą. Między 1424 r. a 1428 r. Pińczów wraz z okolicznymi wsiami kupił kardynał Zbigniew Oleśnicki. 21 września 1428 r. Władysław Jagiełło, nadał prawa miejskie, na prawie magdeburskim, nadnidziańskiej wiosce „Pyandzyczow" (Pięździczów- pierwotna nazwa Pińczowa), dzięki czemu miasto uzyskało szereg przywilejów.

W 1431 r. w mieście wzniesiono kościół- kolegiatę pw. św. Jana., gdzie w 1436 r. umieszczono paulinów, w nowo wybudowanym klasztorze. W dokumencie z 1449 r. wymieniane są młyny i łaźnia miejska. Na wzgórzu nad miastem wzniesiono wspaniałą rezydencję magnacką. Miasto było ośrodkiem rozkwitającego rzemiosła, handlu, rolnictwa, ale także ogrodnictwa. Bogaciło się także dzięki mecenatowi Oleśnickich.

W połowie XVI w. spokój zakłóciły spory religijne epoki reformacji. Ostatni z Oleśnickich- Mikołaj, który przeszedł na kalwinizm, wygnał paulinów i stworzył w Pińczowie najważniejszy ośrodek reformacji. W 1562 r. nastąpiło wyodrębnienie arianizmu. W 1586 r., po wykupieniu miasta przed biskupa krakowskiego- Piotra Myszkowskiego, nastąpiła rekatolizacja Pińczowa. Do klasztoru wrócili paulini. Myszkowscy okazali się dobrymi gospodarzami i mecenasami miasta. Rozrosło się ono i rozbudowało wzdłuż rzeki. Rynek otoczyły murowane podcieniowe kamienice.

W 1598 r. miasto zbudowało wodociąg dostarczający wodę zdrojową do miasta z pobliskich wzgórz. Teren podmiejski, od wschodu, nadany Żydom przez Oleśnickich, stał się początkiem dzielnicy żydowskiej, który dzięki wsparciu Myszkowskich, rozwijał się. Potwierdzeniem tego, jest wzmianka z 1748 r. o trzech bożnicach w mieście. W 1592 r. Myszkowscy założyli, na wschodnim skraju miasta, odrębną administracyjnie, nową osadę Mirów, z własnym wójtem. Tworzyła ona z Pińczowem jeden organizm gospodarczy, który w 1630 r. otoczony został wspólnym wałem i palisadą z bramami z 1683 r.

Dzięki rozwijającemu się kamieniarstwu, przez sprowadzonych z Włoch muratorów, miasto stawało się bogatym ośrodkiem ordynacji Myszkowskich. Bogaciło się także poprzez różnego rodzaju rzemiosło i handel, który pozostawał w rękach Żydów, którzy wciąż otaczani byli opieką przez Myszkowskich. Działały wodociągi, miasto miało trzy fontanny.

Na terenie Mirowa, biskup krakowski Piotr Myszkowski, ufundował w 1587 r. kościół z przeznaczeniem na kolegiatę. Budowę rozpoczęto jednak długo po śmierci biskupa. W 1605 r. Zygmunt Myszkowski sprowadził tu z Rzymu pierwszych reformatów. Zbudowano dla nich prowizoryczną drewnianą kaplicę, a zamieszkali w wynajętym przez dziedzica domu. W 1610 r. pińczowscy reformaci zostali wydaleni z Mirowa, by powrócić dopiero w 1683 r. W 1684 r. przebudowano dawną kolegiatę, usunięto dwie wysokie wieże, według zaleceń reformatów. W latach 1686- 1706, obok kościoła na Mirowie, wzniesiono klasztor reformatów.

Od 1700 r. w Pińczowie istniało gimnazjum, zwane Kolonią Akademii Krakowskiej, zlokalizowane w północno- wschodnim narożniku miasta. W 1738 r. dzielnica Mirów, została zniszczona przez pożar. W czasie mecenatu, miasto od 1727 r. znalazło się w rękach rodu Wielopolskich, których fortuna wkrótce upadła. Jednak miastu udało się utrzymać znaczenie ekonomiczne, głównie dzięki dobrze rozwiniętemu handlowi.

W 1769 r., w czasie konfederacji barskiej, Rosjanie ufortyfikowali Pińczów i odpierali stąd wpływy konfederatów. Wielopolscy przenieśli się z zamku, do zbudowanego u stóp góry pałacu. Niedługo po tym zamek został opuszczony. Zaniedbany, popadł w ruinę i około 1800 r. został rozebrany.

Na początku XIX w. nastąpiła kolejna zmiana właściciela miasta. W wyniku ordynacji, Pińczów stał się własnością zdolnego prawnika, światłego polityka- Jana Olrycha Szanieckiego. Zniósł on obowiązujące jeszcze powinności feudalne, przywrócił świetność szkoły średniej, którą hojnie wyposażył. Podjął nawet starania, aby przenieść stolicę województwa z Kielc do Pińczowa. W 1827 r. ukazało się zarządzenie zlecające likwidację podcieni w miastach Królestwa Polskiego. Zniesiono wówczas część podcieni przy rynku i dawnej ul. Krakowskiej. W 1829 r. zlikwidowano ratusz stojący od 1572 r. w północno-zachodnim narożniku rynku, który był w bardzo złym stanie technicznym. Podjęto próbę regulacji urbanistycznej miasta.

Po powstaniu listopadowym, skonfiskowano majątek Szanieckiego, który wyemigrował. Pińczów dotknęła stagnacja gospodarcza, którą przerwało dopiero wyzwolenie w 1918 r.

W latach międzywojennych, miasto stopniowo rozwijało się. Otrzymało wówczas między innymi połączenie z kolejką wąskotorową z niedalekim Jędrzejowem.

We wrześniu 1939 r. hitlerowcy spalili Pińczów. Rabunkowa gospodarka i eksterminacja Żydów, wyniszczyły miasto. Na krótko, w 1944 r., miasto odzyskało wolność, dzięki słynnej, dwutygodniowej Republice Pińczowskiej. Po ostatecznym opuszczeniu miasta przez Niemców, w 1945 r. miasto pozostawało w gruzach. W 1958 r. rozpoczęto jego niekontrolowaną, chaotyczną odbudowę.

Warto również wspomnieć krótką historię Żydów, którzy niegdyś zamieszkiwali Pińczów. Pierwsi Żydzi zamieszkiwali Pińczów już w I połowie XVI w., od 1576 r. płacili podatki. Tutejszy Kahał powstał pod koniec XVI w. W 1594 r. Żydzi otrzymali przywileje od właściciela miasta, Zygmunta Myszkowskiego, w tym zezwolenie na budowę bożnicy. Powstały tu szkoły żydowskie, drukarnie i biblioteki. W XVIII w. Pińczów stał się jednym z ważniejszych ośrodków żydowskich w Małopolsce. W 1765 r. zamieszkiwało tu 2862 Żydów, w 1856 - 2877 (co stanowiło 70% ludności). Kapitał żydowski przyczynił się do rozwoju gospodarczego miasta w XIX w. Powstała fabryka sukna Rosenberga, fabryka wyrobów bawełnianych i farbiarnia Berensteina. W radzie miejskiej w latach 1927-1930 zasiadało 15 Polaków i 15 Żydów, a przewodniczył jej miejscowy proboszcz (żeby uniknąć pata). W 1939 r. w Pińczowie mieszkało 3500 Żydów. W październiku 1942 r. Niemcy deportowali 3000 Żydów do obozu zagłady w Treblince.

Miasto Pińczów od 1795 r. znajdowało się pod zaborem austriackim, od 1809 r. weszło w skład Księstwa Warszawskiego, a od 1815 r. do Królestwa Polskiego. W 1867 r. Pińczów uzyskał rangę miasta powiatowego guberni kieleckiej (zabór rosyjski). Po II wojnie światowej gmina należała do województwa kieleckiego. Od 1 czerwca 1975 r. Gmina Pińczów należała do zmniejszonego obszarowo województwa kieleckiego, a Kompetencje Urzędu Rejonowe przydzielono pobliskiemu Buskowi-Zdroju. Od stycznia 1999 r. Gmina Pińczów należy do powiatu pińczowskiego w województwie świętokrzyskim.

5.2.3 Krajobraz kulturowy gminy Pińczów

Krajobraz kulturowy to niepowtarzalne, indywidualne oblicze miejsca, którego wizerunek jest syntezą elementów przyrody, klimatu i ukształtowania terenu oraz zachodzących na tym terenie procesów politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, związanych z aktywnością człowieka. Ujawnia się poprzez dziedzictwo materialne, kształtujące krajobraz przyrodniczy na przestrzeni dziejów oraz dziedzictwo niematerialne - zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są przekazywane z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzane przez ludzi w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Krajobraz kulturowy jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Ochrona dziedzictwa kulturowego, które należy przekazać przyszłym pokoleniom, jest najistotniejszym czynnikiem kształtowania tożsamości i osobowości mieszkańców, by mogli identyfikować się ze swoim miastem i siedliskiem oraz zrozumieć jego historię.

UKŁADY PRZESTRZENNE

Układy urbanistyczny miasta

Układ urbanistyczny miasta Pińczów jest wpisany do rejestru zabytków - nr A.652 z dnia 22.01.1947 r.

Historyczne miasto położone jest na stoku wzdłuż lewego brzegu Nidy, zajmując nie tylko podnóże, ale i zbocze wzgórz nadnidziańskich. Zabudowa rozciąga się na wysokości ok. 180-200 m n.p.m. Od południa miasto otacza dolina pokryta łąkami i zakolami starego koryta rzeki. Od północy osłaniają je wzgórza. Na ich szczycie usytuowała się XX-wieczna dzielnica przemysłowa.

Układ urbanistyczny miasta ma plan wydłużony, soczewkowaty, rozciągający się od pn.-zach. na pd.-wsch., poszerzony od pd.-wsch. o nowe osiedla: Grodzisko i Podgórze. W planie, mimo wielu zniszczeń wojennych i zakłóceń przestrzeni, jakie spowodowała wielkogabarytowa zabudowa, czytelne są kolejne fazy rozwoju miasta, od lokacyjnej XV-wiecznej, przez renesansową (Mirów), aż do XIX-XX-wiecznej.

Najstarsza część miasta to duży, kwadratowy rynek z kwartałami przyrynkowej zabudowy. W narożnikach wybiegają z rynku po dwie ulice. W pn.-wsch. narożniku, reguła ta została naruszona. Znajduje się tam zespół kościoła i klasztoru paulińskiego i wybiega stamtąd ul. Piłsudskiego (d. ul. Kielecka) - jedna tylko pierwotnie ulica, zmierzająca ku północy. Duży rynek, przeznaczony był na plac targowy. Otoczony był domami szczytowymi z podcieniami. Średniowieczna zabudowa była prawdopodobnie w większości drewniana.

Zabudowa zmieniła się w XVI w. Pierzeje rynku i sąsiednie ulice, odbudowane były zabudową zwartą - kamieniczkami mieszczańskimi, od drugiej poł. XVI w. murowanymi - podcieniowymi, szczytowymi nadal aż do XVIII w. Obecna ul. Legionistów (d. ul. Krakowska) i ul. Piłsudskiego, które stanowiły fragment głównej drogi – pn.-pd. na terenie miasta, poszerzały się na wylotach z niego przyjmując kształt trójkątnych placyków. W okresie renesansu, placyki te, obudowano również zwartą zabudową. Obie poszerzenie głównych ulic, przy wylocie z miasta, służyły jako place postojowe przy wjeździe lub wyjeździe podczas jarmarków. Szczególne znaczenie miał tu placyk postojowy przy ul. Legionistów, zamknięty od południa pierzeją, miejsce postojowe przed wjazdem na most. Ten placyk, o miejskim charakterze, miał w XVIII w. we wnętrzu kapliczkę św. Jana Nepomucena, która stoi do dziś. Wprowadzona została jako barokowy element kompozycji urbanistycznej. Na północ, od starego miasta, znajdował się obszar luźnej zabudowy, a następnie teren dawnego ogrodu zamkowego z XVIII-wieczną rezydencją Wielopolskich. Nad mini wznosiła się skarpa wzgórza, na której mieścił się zamek Oleśnickich.

Po wschodniej stronie powstał Mirów, z odrębnym placem rynkowym. Mirów nosi cechy miasta renesansowego, którego autorstwo przypisuje się Włochom: Santi Gucciemu, Andreo Bocciemu. Obecnie, kompozycja Mirowa nie jest w pełni czytelna. Do dziś, obecnie na ul. Batalionów Chłopskich 32, mieści się renesansowy budynek - Dom Wójta z XVI w., zwany także Drukarnią Ariańską. Na terenie Mirowa Myszkowscy ufundowali kolegiatę w 1587 r., którą wzniesiono znacznie później. W jednej z części rynku mirowskiego, stała jedna z trzech fontann.

Między Mirowem a starym miastem, na wschodnim skraju Pińczowa, rozciągała się dzielnica żydowska, która tworzyła się od XVI w. Dziś jedynym jej śladem jest stara synagoga z XVI/ XVII w., mieszcząca się przy ul. Klasztornej. Obok znajdowała się łaźnia rytualna. W wizytacji parafii katolickiej z 1748 r. odnotowano istnienie między innymi kilku chederów. W 1748 r. w mieście znajdowały się trzy synagogi.

W zachodniej części Pińczowa, znajdowała się dzielnica gospodarcza. Zlokalizowany był tam targ koński, folwark, browar. Dzielnica ta nazywała się Nowym Światem i włączona została w obręb miasta. Dziś istnieje pod nazwą Placu Konstytucji 3 Maja, pełniąc funkcję reprezentacyjną w mieście.

W XIX w. nastąpiły przemiany urbanistyczne, które regulowały miasto. W 1825 r. wykonano projekt regulacyjny sieci ulic. Było to typowe, geometryczne prostowanie linii regulującej ulice, przebicia dalszych odcinków istniejących ulic, regulacje pieszych uliczek na terenie Mirowa. Najważniejszym wydarzeniem było przebicie ul. Buskiej (ob. ul. Batalionów Chłopskich) do starego rynku po południowej stronie kościoła parafialnego. W XIX w. zlikwidowano podcienie rynkowe. Pod koniec XIX w. zabudowa wypełniła wolne tereny Nowego Świata, ob. ul. 1 Maja i ul. 3 Maja oraz ich przecznice. Były to skromne parterowe domki lub dwukondygnacyjne kamieniczki. Od północy,

miasto obejmowało ogrody i zieleń cmentarza, od wschodu rozwijało się przedmieście Mirowa, a od południa rozciągały się nadnidziańskie łąki i płynęła Nida.

Przeprowadzenie kolei wąskotorowej z Jędrzejowa do Wiślicy, na pocz. XX w., wpłynęło na dalszy rozwój miasta od zachodu. Zbudowano dworzec kolejki (ob. przy ul. 3 Maja 21), a na pn.-wsch. od niego wybudowano niewielkie osiedle dla pracowników.

Zniszczenia z czasów II wojny światowej i powojenna odbudowa, spowodowały duże przekształcenia nie tylko przestrzeni, ale także planu miasta. Zniknęła duża część ulic w pd.-wsch. część miasta, którą zastąpiono wielkimi blokami. Odbudowano także, dość dowolnie, pierzeje rynkowe. Nowe dzielnice powstały we wschodniej i zachodniej części miasta. Dzięki wyjątkowo, otwartemu przedpolu, jakie stanowi dolina Nidy, miasto posiada wspaniałą ekspozycję od południa, tym bardziej, że zabudowa, wznosi się na stoku, założona na tarasach gór. Miasto posiada dominantę, jaką jest bryła kościoła popaulińskiego z dzwonnicą (ob. przy Pl. Wolności 26). Wyjątkowy charakter zyskuje także dzięki, górującej nad miastem renesansowej kaplicy św. Anny z XVI w., która usytuowana jest na wzgórzu.

Układy ruralistyczne wsi

Wsie Gminy Pińczów reprezentują różne typy układów przestrzennych. Wsie częściowo zatraciły swoje pierwotne układy wskutek ekspansji budownictwa mieszkalnego w atrakcyjnych lokalizacjach – głównie przy ciągach komunikacyjnych. Przekształcenia układów zabudowy wiejskiej nastąpiły w wielu miejscowościach. Wiele zespołów dworsko parkowych uległo zatarciu, czego skutkiem jest pozostawienie jedynie pozostałości parków dworskich na obszarach wiejskich. Można dostrzec kilka wsi, w których pierwotne układy przestrzenne są nadal widoczne.

Obszar Gminy Pińczów charakteryzuje się stosunkowo dużym udziałem wsi o układzie przestrzennym tzw. ulicówki, które charakteryzują się układem jednodrożnym o zwartej zabudowie po obu stronach drogi (np. wieś Włochy). Odnotować należy także rzędówki – wsie, które cechuje luźna zabudowa wzdłuż drogi tylko po jednej stronie (np. Krzyżanowice), czy też wielodrożnice - wsie kupowe/zwarte, które charakteryzują się bezładną i chaotyczną zabudową z nieregularnym przebiegiem dróg (np. Młodzawy Duże).

Na obszarze Gminy Pińczów występują dwa główne typy osadnictwa wiejskiego, według podziału Kiełczewskiej-Zaleskiej, 1965:

- sieć osadnictwa skupionego, sieć wsi średniej wielkości (20-100 domów mieszk.), o śródpolnym położeniu zabudowań i węzłowym układzie dróg;
- sieć osadnictwa skupionego z domieszką osiedli rozproszonych, sieć wsi średniej wielkości skupionych, o układzie węzłowym dróg, starszego pochodzenia, z domieszką osiedli rozproszonych i rzędówek nowszego pochodzenia (XIX i XX w.).

ZABYTKI ARCHITEKTURY SAKRALNEJ

Architekturę sakralną na terenie gminy Pińczów reprezentują obiekty takie jak: kościoły w Krzyżanowicach Dolnych, Młodzawach, Pińczowie, w Zagości. Stanowią one najcenniejsze obiekty zabytkowe na tym terenie i są reprezentatywne dla historii sztuki w Polsce. Obiekty sakralne w większości są w stanie dobrym i wymagają jedynie remontu bieżącego. Do obiektów sakralnych należy również synagoga w Pińczowie.

Bogucice. Zespół kościoła parafialnego pw. Nawiedzenia NMP

Zespół datowany na XVII w., XIX w., położony w pd. części wsi, oddzielony od wsi lokalnym ciekiem wodnym. W skład zespołu wchodzi kościół, dzwonnica, kostnica, ogrodzenie i cmentarz parafialny.

Kościół parafialny pw. Narodzenia NMP, datowany jest na 1630 r., XIX w. Orientowany, przesunięty w kierunku pd. Murowany z kamienia, obustronnie otynkowany. Nawa prostokątna, dwuprzęsłowa, prezbiterium, węższe od nawy, jednoprzęsłowe, półkoliście zamknięte. Zakrystia przy

pn. boku prezbiterium, prostokątna, kruchta prostokątna, na osi fasady, węższa od nawy. Elewacje budynku otynkowane, fasada zach. z kruchtą na osi, zwieńczona trójkątnym szczytem, ujęta narożnymi, skośnymi szkarpami.

Cmentarz przykościelny usytuowana na łagodnym, opadającym ku rzece stoku, o kształcie zbliżonym do prostokąta, ogrodzony kamiennym murem. Mur pochodzi z 1 poł. XVII w., przekształcony pod k. XIX w. W murze na osi fasady kościoła, brama główna.

Dzwonnica z kostnicą, datowana na XVIII/ XIX w., usytuowane w pn.-zach. części narożnika zespołu. Rzut złożony z dwóch przylegających do siebie prostokątów, bez wewnętrznych podziałów. Murowane z opoki i cegły, obustronnie otynkowane. Gzymsy dzwonnicy z szarego piaskowca.

Krzyżanowice Dolne. Zespół kościoła parafialnego pw. św. Tekli

Zespół zlokalizowany na wsch. krańcu wsi, z dala od zabudowy wiejskiej. Plac zespołu zbliżony jest kształtem do trapezu równoramiennego. Kościół zlokalizowany jest po stronie pd. placu. W znacznej odległości od niego, w narożniku pn.-zach. stoi drewniana dzwonnica. W sąsiedztwie placu przykościelnego, przy pd.-zach. narożniku ogrodzenia znajduje się plebania, murowana, parterowa, na starych piwnicach, na planie prostokąta.

Pierwszy kościół z klasztorem norbertanek ufundował Jaksa z Miechowa przed 1140 r. W latach 1247-1254 Bolesław Wstydliwy odnowił tę fundację i nadał na jej rzecz szereg przywilejów. Zapewne wtedy wymurowano świątynię i klasztor dla norbertanów i norbertanek. W 1328 r. po raz pierwszy wzmiankowano istnienie tutejszej parafii. W 1415 r. norbertanki przeniesiono do Buska, a probostwo inkorporowano do konwentu witowskiego. W 1. ćw. XVII w. kościół gruntownie przebudowano. W 1779 r. parafię objął ksiądz Hugon Kołłątaj. Po pożarze dachu kościoła w 1782 r. na skutek nieumiejętnego jego zabezpieczenia budowla popadła w ruinę. Została odbudowana staraniem proboszcza w latach 1786-1789, według projektu Stanisława Zawadzkiego. Do wykonania przy niej prac budowlanych i kamieniarskich zatrudniono okolicznych rzemieślników, w tym Ignacego Baranowskiego - autora rzeźb w fasadzie. Około 1788 r. Franciszek Smuglewicz namalował do świątyni trzy obrazy ołtarzowe. W 1819 r. nastąpiła kasata klasztoru, od tego czasu sukcesywnie rozbierano jego zabudowania. W początku XX w. kościół był kilkakrotnie remontowany, m.in. w 1853 roku dostawiono do nawy babiniec i kruchtę, a jego wnętrze wypełniano nowym wyposażeniem (m.in.: ambona z 1872 roku). Działania te pozbawiły budowlę wyrazu estetycznego i wymowy ideowej nadanej jej staraniem Kołłątaja. W latach 1970-1971, 1983-1985, 2003-2004 przeprowadzono przy budowli i jej otoczeniu szereg prac restauratorskich (wymiana tynków) i zabezpieczających (ankrowanie ścian, wymiana dachu).

Klasycystyczny kościół zajmuje pd. część nieregularnego placu, otoczonego kamiennym murem. Orientowana, jednonawowa świątynia o rzucie prostokątnego trapezu ma zachodnią ścianę ustawioną skośnie do osi budowli. Składa się z przedsionka z kręconymi schodami, prostokątnej nawy i wyodrębnionego parą przyściennych filarów prezbiterium, za którym usytuowano prostokątną, piętrową zakrystię (na piętrze dawny chór muzyczny). W zach. części kościół ujmują po bokach niskie, prostokątne przybudówki. Świątynię wystawiono z kamienia i obustronnie wytynkowano. Nakrywają ją dachy trójspadowy (nad korpusem z wieżową sygnaturką pośrodku) i pulpitowy (nad przybudówkami). Wśród skromnych elewacji budynku, przeprutych u góry oknami, wyróżnia się zachodnia fasada o czterech toskańskich kolumnach w wielkim porządku, dźwigających wydatne belkowanie i attykę z inskrypcją fundacyjną, zakończoną grupą pełnoplastycznych aniołów adorujących krzyż. W ścianie północnej wmurowano kamienne epitafia z XVII w. Wnętrze kościoła rozczłonkowują nisze ołtarzowe ujęte kolumnami toskańskimi, znajdujące się pośrodku ścian bocznych i ołtarzowej oraz wydatne pilastry, które dźwigają belkowanie z fryzem tryglifowym. Nakrywają je stropy. Ponadto wzbogacają je „marmurowe" posadzki (z krakowskiego kościoła karmelitów pw. św. Marcina) i dekoracje stiukowe, m.in.: w postaci gzymsu kordonowego z motywem plecionki i rozet. Skromne wyposażenie obiektu tworzą m.in.: trzy ołtarze z obrazami autorstwa Franciszka Smuglewicza z około 1788 r. (obraz w ołtarzu głównym inspirowany jest sceną Stworzenia z polichromii w Kaplicy Sykstyńskiej), chrzcielnica z „marmuru chęcińskiego" z około 1789 r.

Dzwonnica z ok. 1878 r. drewniana, o konstrukcji słupowo-ramowej, na planie kwadratu, z wejściem na osi ściany wsch., poprzedzonym jednobiegowymi schodkami. Bryła dwukondygnacyjna, w formie prostopadłościanu, nakryta daszkiem namiotowym.

Młodzawy Małe. Zespół kościoła pw. Ducha Św. i Matki Boskiej Bolesnej

Zespół kościoła par. pw. św. Ducha i MB Bolesnej usytuowany jest na wzniesieniu w pd.-wsch. części wsi, zajmuje wnętrze wielobocznej działki. W jego centrum leży późnobarokowa świątynia, a na osi jej fasady znajduje się późnobarokowa dzwonnica. Całość założenia ujmuje mur z kapliczkami na Stacje Męki Pańskiej.

Najstarszy kościół młodzawski powstał przed 1326 r., wtedy bowiem pierwszy raz wzmiankowano jego proboszcza. Najpewniej był on drewniany. Wedle wizytacji z 1598 r. nosił wezwanie św. Małgorzaty. Po spaleniu dotychczasowej świątyni w 1610 r., wystawiono na jej miejscu nową murowaną, którą po raz pierwszy wzmiankuje wizytacja z 1618 r. W 1657 r. została ona zniszczona przez wojska siedmiogrodzkie, ale przed 1664 r. została odnowiona staraniem proboszcza ks. Wojciecha Domnickiego. Również z jego inicjatywy w 1667 r. w kościele umieszczono obraz Matki Boskiej Bolesnej, pozyskany od Jerzego i Zofii Komorowskich (pierwotnie miał znajdować się w pałacu Dymitra Jerzego Wiśniowieckiego). Wizerunek szybko zasłynął łaskami, dlatego okoliczna ludność uznała go za cudowny, co potwierdziła w 1680 r. komisja biskupia. Uroczyste poświecenie kościoła miało miejsce w 1697 r. Dopiero po tym wydarzeniu, w latach 1698-1704 ówczesny proboszcz ks. Stanisław Moczek gruntownie go wyremontował i sprowadził do niego nowe wyposażenie. Mimo tych działań wkrótce świątynia okazała się za mała dla potrzeb przybywających tu pątników. Dlatego też staraniem proboszcza ks. Józefa Dobrakowskiego oraz Michała i Teresy Kępskich wystawiono obecną świątynię. Niestety dotychczas nie odkryto jednoznacznych dokumentów, które by wskazały kiedy rozpoczęto jej budowę. Wydaje się, iż znajdująca się na jej fasadzie data 1720 r. nie jest tożsama z zakończeniem prac, ale wskazuje na bliżej nie znane wydarzenie kluczowe dla tej fundacji. Ostrożne zatem należy wskazać, iż omawianą realizację wszczęto dopiero po 1720 r. (albo może w l. 30. XVIII w.), a zasadnicze prace budowlane ukończono przy niej przed rokiem 1745. Wizytacja z 1748 r. wskazuje, iż budowla pozostaje nie ukończona, dlatego nadal obraz MB Bolesnej znajdował się w starym kościele. Ostatecznie taki stan rzeczy zmienił Adam Brachman, który wystarał się w 1769 r. o konsekrację nowej świątyni pw. św. Ducha i NMP i przeniesienie do niej cudownego Wizerunku. W latach 1770-73 rozebrał nawę starego kościoła, a jego prezbiterium zamienił na kaplicę, a także wystawił mur wokół placu kościelnego z kaplicami Męki Pańskiej. W latach 1777-79 zbudował obecną dzwonnicę. W kolejnych latach świątynię zaniedbano, bowiem w 1834 r. rozebrano jej kopułę. W latach 1914-15 na skutek działań wojennych poważnie uszkodzono zakrystię, dzwonnicę i kościelne dachy. Po 1945 r. zespół kilka razy doraźnie remontowano. W l. 90. XX w. odnowiono elewacje dzwonnicy i ogrodzenie. W latach 2003-12 gruntownie odrestaurowano elewacje, dach i więźbę kościoła, a także poddano konserwacji jego wyposażenie (m.in.: ołtarz gł. z obrazem MB Bolesnej, stalle i rzeźby Apostołów) i wystrój (rzeźby na fasadzie i detal architektoniczny we wnętrzu).

Kościół jest trójnawową bazyliką na rzucie prostokąta orientowany, z wpisanym krzyżem łacińskim utworzonym z trójprzęsłowej nawy głównej, trójprzęsłowego prezbiterium prosto zakończonego i transeptu z kwadratowym przęsłem środkowym o płytkich ramionach. Do korpusu przylegają po obu stronach po trzy kaplice, a w narożach od zach. okrągłe wieże schodowe. Prezbiterium z obu stron ujmują symetryczne, prostokątne zakrystie ze skarbczykami na piętrze. Świątynię wymurowano z kamienia, a wnętrze wytynkowano. Nakrywają ją dachy dwuspadowe (nad nawą główną), pulpitowe (nad nawami bocznymi) i dwupołaciowe (nad skarbczykami), obecnie o pokryciu z blachy płaskiej w arkuszach. Elewacje mają ramowy podział z parami lizen, otworami okiennymi i z trójkątnymi szczytami w transepcie. Parawanowa, dwukondygnacyjna fasada ma trójprzęsłowy parter, a jednoprzęsłowe piętro zakończone jest trójkątnym szczytem ujętym spływami wolutowymi z rzeźbami NMP i świętych na cokołach (wyk. warsztat Wacława Beranka). Elewacje są rozczłonkowane pilastrami o podwójnym uskoku, na wysokich cokołach, na parterze toskańskimi, a na piętrze kompozytowymi i otworami w kamiennych obramieniach. Wejścia akcentowane są kamiennymi portalami: główne z przerywanym naczółkiem, w polu którego znajduje się okno, a boczne skromnymi obramieniami. Nad nimi umieszczono gzyms i okna zakończone trójkątnym naczółkiem. Wnętrze świątyni nakryto sklepieniem kolebkowym z lunetami na gurtach (nawa główna i prezbiterium), kolebkowo-krzyżowym na gurtach (na środku nawy głównej) i eliptycznymi kopułkami (w nawach bocznych). Korpus i prezbiterium rozczłonkowano korynckimi pilastrami, na ich tle na konsolach ustawiono posągi 12 Apostołów z lat 40. XVIII w. Wyposażenie kościoła jest

jednolite późnobarokowe, uwagę zwracają m.in.: ołtarz główny z 1745 r. z obrazem Matki Bożej Bolesnej z 1 poł. XVII w., dwa ołtarze przytęczowe z 1745 r., sześć ołtarzy w kaplicach, w nich pięć obrazów Andrzeja Radwańskiego z lat 1746-47 (śś. Elżbiety, Karola Boromeusza, Józefa, Wawrzyńca i Sykstusa II, Piotra), ambonę z poł. XVIII w., stalle z obrazami świętych w zapleckach z l. 40. XVII w., późnobarokowe ławki, konfesjonały i chór muzyczny z rzeźbami aniołków, a także „marmurową" chrzcielnicę z 1698 r. oraz zespół epitafiów z XVIII-XIX w. W kościelnej krypcie znajdują się trumny dobroczyńców tego miejsca, w tym „marmurowy" sarkofag Józefa Władysława Gonzagi Myszkowskiego (zm. 1727, wyk. przez nieustalony warsztat dębnicki, w 1844 r. przeniesiony z kościoła kamedułów w Szańcu).

Fasada kościoła z lat 40.-50. XVIII w., zaprojektowana przez nieustalonego architekta krakowskiego (?), to unikatowy na ziemiach polskich przykład recepcji fasady bazyliki pw. Matki Boskiej w Loreto z lat 1571-87. Wnętrze zabytku kryje bogate późnobarokowe wyposażenie, wykonane przez uznanych artystów swych czasów, m.in. malarza Andrzeja Radwańskiego (zm. 1762) i rzeźbiarza Wacława Beranka (zm. 1767). Kościół od końca XVII w. pełni funkcję ważnego dla okolic sanktuarium maryjnego, a czczony w nim obraz Matki Boskiej Bolesnej, doczekał się kilku kopii w Małopolsce.

Dwukondygnacyjna prostokątna dzwonnica, z przejściem w przyziemiu, po bokach posiada niskie, prostokątne aneksy z bramami. Wymurowano ją z kamienia i obustronnie wytynkowano. Nakryta została hełmem z dwoma prześwitami, a aneksy dachem dwuspadowym. Skromne jednoosiowe elewacje są w narożach opięte pilastrami. W wejściu od strony kościoła znajduje się kartusz z datą: 1779.

Plebania, datowana na 1925 r., usytuowana jest po pn. stronie dawnego cmentarza przykościelnego, oddzielona od niego drogą lokalną. Murowana z kamienia i cegły, otynkowana z wyjątkiem kamiennego cokołu.

Pińczów. Zespół klasztorny reformatów (obecnie franciszkanów)

Czas powstania zespołu: 1587-1706 r. Zespół położony jest we wsch. dzielnicy Pińczowa - Mirowie. Zajmuje rozległe terytorium o planie nieregularnym, prawie ze wszystkich stron otoczony murem, z kamienia łamanego na zaprawie wapiennej, w części oszkarpowany, na niewielkich odcinkach otynkowany, kryty daszkiem pulpitowy.

Kościół pw. Nawiedzenia NMP, znajduje się w pn. części zespołu klasztornego, datowany jest na lata 1587-1619 r. Orientowany, oszkarpowany, wewnątrz otynkowany w całości, na zewnątrz częściowo. Jednonawowy z pięcioprzęsłową nawą, do której przylega jednoprzęsłowe prezbiterium. Przy wsch. przęśle nawy, po obu stronach, bliźniacze kaplice, fasadę zach. poszerzają ryzality. Nad głównym korpusem kościoła dwa dachy dwuspadowe. Nad kaplicami dachy kopulaste trójpołaciowe. Pod kościołem krypty.

Klasztor, znajduje się w pd. części zespołu klasztornego, datowany jest na lata 1684-1706 r. Tworzą go cztery skrzydła zgrupowane wokół prostokątnego wirydarza. W skrzydle północnym, przyległym do kościoła, piętrowy krużganek, w pozostałych układ: na parterze jedno- i półtraktowy, na piętrze dwu- i półtraktowy. Pierwotny układ pomieszczeń z korytarzami obiegającymi gmach, wokół zakłócony przez podzielenie budynku ściankami działowymi między dwóch użytkowników: zakon i szpital. Dachy nad skrzydłami dwuspadowe. W wirydarzu, pośrodku kamienna studnia, otynkowana.

Między kościołem a klasztorem mały dziedzińczyk, wewnętrzny, prostokątny, wybetonowany, podzielony w poprzek na dwie nierówne części, półkolistą murowaną arkadą.

Przed fasadą kościoła i przyległym od pd. strony przedsionkiem klasztoru, znajduje się cmentarz, wydłużony na linii pn.-pd., otoczony ze wszystkich stron nieotynkowanym murem, z licem od wewnątrz, rozczłonkowanym licznymi wnękami. Na cmentarzu znajdują się figury kamienne z piaskowca: w narożniku pn.-wsch. NMP z dzieciątkiem, w pn.-zach. części św. Franciszek, w pd.-zach. części św. Antoni, przed kruchtą krucyfiks na korynckiej kolumnie. Wzdłuż całego odcinka muru zach. krużganek, murowany, piętnastoarkadowy, filarowy na pomieszczenie Stacji Męki Pańskiej, osłonięty daszkiem pulpitowym, z dachówki ceramicznej.

Od zach. strony klasztoru, szpitalna część podwórza klasztornego. Od wewnątrz, budynek portierni szpitalnej (ob. budynek zakładu pogrzebowego) otynkowany, z dachem pulpitowym, krytym blachą ocynkowaną. Obok znajduje się budynek dawnej trupiarni, stacji krwiodawstwa (ob. kaplica

pogrzebowa), otynkowany, z dachem pulpitowym, z blachy ocynkowanej, o skromnym eklektycznym wystroju elewacji.

Pińczów. Zespół klasztorny paulinów, ob. zespół kościoła parafialnego św. Jana Apostoła i Ewangelisty

Czas powstania zespołu: 1 ćw. XV w., po 1431 r., 1692 r., 1740 r. Zespół znajduje się między ulicami: Pl. Wolności i kaplicą na górze św. Anny, zamknięte ul. Batalionów Chłopskich, Piłsudskiego i Grodziskową. Terytorium zespołu zachowany prawie w całości oprócz znacznie przekształconego urbanistycznie terenu dawnego folwarku.

Kościół poklasztorny, ob. parafialny pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty, znajduje się w centralnej części zespołu, datowany na: 1 ćw. XV w., XVI w., 1642-1655 r., murowany z ciosów wapienia pińczowskiego, obustronnie tynkowany. Bezwieżowa bazylika trójnawowa ze skarpami, czteroprzęsłowa, filarowa z wyodrębnionym przęsłowym prezbiterium, zamkniętym absyda, z kaplicą pw. Anioła Stróża oraz przybudówkami od zach. i pn. Nawa główna z sygnaturką, prezbiterium i przybudówką zach., przykryte dachem dwuspadowym. Nawy boczne i przybudówka pn. przykryte dachem jednospadowym, a kaplica kopułą z latarnią. Pod kościołem krypty.

Dzwonnica bramna wolnostojąca, znajduje się w zach. części zespołu, datowana na: 1685-1692 r., murowana z ciosów wapienia pińczowskiego, otynkowana na zewnątrz. Monumentalna budowla, niemal kwadratowa, przykryta łamanym dachem czterospadowym, poprzedzona od wsch. szerokimi schodami. Wewnątrz trzy dzwony, mechanizm zegarowy.

Cmentarz przykościelny znajduje się w pn.-wsch. części narożnika Pl. Wolności. Obwiedziony niskim murem z czterema przejściami, zarys zbliżony do owalu. Przy pn. ścianie dzwonnicy, w zach. części ogrodzenia, główna brama słupowa, przy której usytuowana jest kamienna figura NMP Niepokalanie Poczętej na kolumnie oraz kamienna postać św. Floriana na cokole.

Budynek klasztoru popaulińskiego, ob. muzeum regionalne z informacją turystyczną, datowany jest na: 1431-1449 r., 1630-1642 r., 1881-1886 r., znajduje się w pn.-wsch. narożniku cmentarz przykościelnego i prezbiterium świątyni. Budynek na rzucie niemal prostokątnego czworoboku, piętrowy, częściowo podpiwniczony. Murowany z ciosów wapienia pińczowskiego na zaprawie wapiennej, ściany obustronnie tynkowane, przykryte sklepieniami. Więźba krokwiowa z dwoma ścianami stolcowymi. Pokrycie dachów - blacha miedziana. Stolarka okienno-drzwiowa współczesna.

Pińczów. Kaplica pw. św. Anny

Kaplica położona jest w pn. części miasta, na szczycie wzgórza zwanego Klasztornym lub św. Anny. W jej sąsiedztwie znajdują się relikty fortyfikacji z XVII w. oraz dwie kamienne figury śś. Pawła i Michał Archanioła (XIX w.). Kaplica jest elementem, wyjątkowego w Polsce, manierystycznego założenia przestrzennego. Domniemanym jej projektantem był Włoch Santi Gucci, czołowy architekt i rzeźbiarz działający na obszarze I Rzeczpospolitej w 4. ćwierci XVI w. Uważana jest za pierwszą polską wolno stojącą kaplicę kopułową pełniącą wyłącznie funkcję kultową.

Kaplicę ufundował marszałek wielki koronny Zygmunt Gonzaga Myszkowski z pomocą pińczowskiego bractwa św. Anny, na pamiątkę roku jubileuszowego 1600. Wybudowana w latach ok. 1600-1603 została konsekrowana w 1607 r. przez nuncjusza papieskiego Klaudiusza Rangoniego. W 1. poł. XVII w. wokół budowli usypano fortyfikacje bastionowe, które zintegrowano z umocnieniami pobliskich zamku i miasta.

Manierystyczna kaplica jest budowlą murowaną z ciosów z miejscowego kamienia wapiennego tzw. „pińczaka". Ma kwadratowy korpus, z kopułą na pendentywach, poprzedzony od zach. kruchtą, powtarzającą w pomniejszeniu jego plan i kształt. Wnętrze kaplicy, rozczłonkowane od wsch. i zach. niszami, obiegają gzymsy: naścienny i podkopułowy. Oświetla je tylko okno znajdujące się w pd. ścianie i światło pochodzące z okien latarni. Fasady korpusu, ujęte w narożach lizenami, zostały zwieńczone wydatnym gzymsem, wspartym na wolutowych konsolach. Ponad nimi spoczywa kopuła z latarnią i metalowym krzyżem, o miedzianym poszyciu. Kruchtę otwierającą się na zewnętrz trzema arkadami (obecnie dwie zamurowane), nakryto kopułą z kamienną latarnią i żelaznym krzyżem, o miedzianym poszyciu. Wśród skromnego wyposażenia i wystroju obiektu, godne odnotowania są cztery portale z kruchty (wykonany około 1600-1603 r., niezidentyfikowany warsztat pińczowski), a także umieszczone w jego wnętrzu dwa obrazy pod tytułem „Anna Samotrzeć" (2. Poł. XIX w.).

Pińczów. Synagoga

Datowana na XVI/XVII w., znajduje się pd.-wsch. części miasta, przy ul. Klasztornej. Jest to zbudowany w stylu późnorenesansowym, piętrowy, murowany i otynkowany budynek na planie prostokąta, nakryty dachem pogrążonym, o trzech korytach. Bóżnica mieści w sobie salę modlitw, oraz babiniec z przedsionkiem. Sala modlitw jest nieco zagłębiona w ziemię w stosunku do poziomu ulicy, w planie ma kształt kwadratu. Zachowały się w niej Aron ha-kodesz (szafa ołtarzowa służąca do przechowywania zwojów Tory), polichromie i sztukaterie, między innymi z okresu budowy. Nakrywa ją sklepienie kolebkowe z lunetami z częściowo zachowaną stiukową dekoracją. Dolne partie ścian podzielone są arkadowymi wnękami, rozdzielonymi filarami przyściennymi. W pn. części bóżnicy znajduje się przedsionek wraz z mniejszym pomieszczeniem na parterze oraz babiniec na piętrze. Przedsionek przykrywa sklepienie kolebkowo-krzyżowe z lunetami. Sklepienie kolebkowe z lunetą znajduje się również w mniejszym pomieszczeniu. Synagoga posiada piękne polichromie. Najstarsza warstwa malowideł została ukończona w latach 1608-1609. Może to być najstarsza z zachowanych polichromii synagogalnych w obecnych granicach Polski. Na okres po 1608 r. a przed 1742 r. datować można fragmenty malatury widoczne w sali kahalnej. W latach 1742-43 ukończono najmłodsze malowidła: w przedsionku. Do ostatniej fazy wystroju należy szablonowe malowidło na sklepieniu sali męskiej, wykonane po 1912 r. Na podstawie zachowanych inskrypcji można wskazać trzech autorów polichromii: Szabtaja, syna Awrahama; Mordechaja, syna Aharona i Josefa szamesa, syna Eliezera (wykonawca lub nadzorca). Za sprawą A. Szyszko-Bohusza polichromie z synagogi pińczowskiej przypisywane są natomiast Jehudzie Lejbie. Przy wejściu do babińca umieszczona jest kamienna skarbonka, zdobiona jońskimi pilastrami na wolutowych konsolach i roślinną dekoracją. Synagogę otacza kamienne ogrodzenie z wmurowanymi fragmentami macew.

Stara Zagość. Zespół kościoła parafialnego pw. św. Jana Chrzciciela

Zespół datowany na XII w., XIV w., XX w. Usytuowany pośrodku wsi, przy drodze biegnącej przez wieś, po jej pn. stronie. Zajmuje wydłużony prostokąt, podzielony na cmentarz przykościelny i część gospodarczą.

Cmentarz w kształcie nieregularnego czworoboku, zbliżonego do trapezu. Opasany kamiennym murem, w linie muru włączone kaplice. Kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela, datowany jest na 3 ćw. XII w., 1353 r., 1900- 1901 r., usytuowana na środku cmentarza, orientowany. Murowany z ciosu, częściowo tynkowany, nawa prostokątna, mocno wydłużona, prezbiterium węższe od nawy. Przy nawie od pn. prostokątna kaplica, od pd. kruchta. Bryła złożona z przylegających do siebie prostopadłościanów. Fasada (zach.) jednoosiowa, ujęta narożnymi, jednouskokowymi szkarpami, na cokole zwieńczona prostym gzymsem.

CMENTARZE

Na terenie gminy odnotowano 14 cmentarzy (parafialne - 5, przykościelne - 5, wojenne - 2, żydowskie - 2), w tym 6 wpisanych do rejestru zabytków. Znajdują się one w 5 miejscowościach: Bogucice (2), Krzyżanowice Dolne (2), Młodzawy Małe (2), Stara Zagość (2) i Pińczów (6). Do najstarszych cmentarzy należą cmentarze przykościelne pochodzące z XII w., znajdują się one w Starej Zagości i Krzyżanowicach Dolnych. Wszystkie cmentarze parafialne są czynne i odbywają się na nich pochówki zmarłych. Na terenie Pińczowa zlokalizowane były również dwa cmentarze żydowskie (przy ul. Grodziskowej oraz przy ul. Słabskiej).

Tabela 2. Cmentarze występujące na terenie gminy Pińczów.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Lokalizacja	Datowanie
1.	Bogucice	cmentarz parafialny	na wsch. skraju wsi, ok. 500 m na pn.-wsch. od kościoła	ok. 1843 r.?
2.	Bogucice	dawny cmentarz przykościelny w zespole kościelnym paraf. pw. Nawiedzenia NMP	wokół kościoła	XV w.
3.	Krzyżanowice Dolne	dawny cmentarz przykościelny w zespole kościoła paraf. św. Tekli	wokół kościoła	XII w.?

4.	Krzyżanowice Dolne	cmentarz parafialny	na pn.-wsch. od wsi, na pn. od kościoła	poł. XIX w., XX w.
5.	Młodzawy Małe	dawny cmentarz przykościelny w zespole kościoła paraf. pw. Ducha Św. i Matki Boskiej Bolesnej	wokół kościoła	pocz. XVII w.
6.	Młodzawy Małe	cmentarz parafialny	na wsch. od kościoła	2 ćw. XIX w., ok. 1950 r.
7.	Pińczów	dawny cmentarz przykościelny w zespole kościoła paraf. Św. Jana Apostoła i Ewangelisty	Pl. Wolności	1 poł. XV w.
8.	Pińczów	cmentarz na "Zawięzieniu", miejsce pamięci narodowej	ul. 11 Listopada	1941-1943 r., 1948 r.
9.	Pińczów	cmentarz wojenny z I wojny światowej	ul. Grodziskowa	1914-1918 r..
10.	Pińczów	cmentarz parafialny	ul. Grodziskowa	pocz. XIX w., 1915 r.
11.	Pińczów	d. cmentarz żydowski nowy	ul. Grodziskowa	1 poł. XX w., przed 1942 r.
12.	Pińczów	d. cmentarz żydowski stary	ul. Słabska	2 poł. XVI w.
13.	Stara Zagość	cmentarz parafialny	po wsch. stronie wsi	2 ćw. XIX w.
14.	Stara Zagość	d. cmentarz przykościelny w zespole kościoła paraf. pw. Św. Jana Chrzciciela	wokół kościoła	ok. 1160 r.

Na terenie Gminy Pińczów znajduje się także miejsca pamięci narodowe:

- Byczów - Pomnik Bohaterów Republiki Pińczowskiej,
- Kozubów - pomnik mogiły żołnierzy WP,
- Włochy - pomnik panegiryczny ku czci Z. G. Myszkowskiego,
- Pińczów, ul. 3 Maja - pomnik ku czci Konstytucji 3 Maja.

ZAŁOŻENIA REZYDENCJONALNE ORAZ ZIELEŃ KOMPONOWANA

Na terenie gminy znajdują się zachowane w różnym stanie przykłady architektury rezydencjonalnej. Dobrze zachowany jest dwór Krzyżanowicach i pałac w Pińczowie. Parki w Brześciu (park dworski, XVIII w., gruntownie przekomponowany w XIX w.), Chrabkowie są pozbawione architektury, tereny tych założeń winny być jednak poddane ochronie przez niezabudowywanie i znalezienie inwestora chcącego zrewaloryzować architekturę form rezydencjonalnych. Obiekty dworskie w mieście i gminie Pińczów reprezentują architekturę XVIII i XIX w.

Duże znaczenie dla krajobrazu kulturowego mają zanikające już założenia parkowe. W wielu przypadkach zanikły ich układy kompozycyjne.

Pińczów. Pozostałości zespołu zamkowego

Relikty danego zespołu zamkowego usytuowane są na pn. obrzeżu Pińczowa, na wzniesieniu zwanym Górą Zamkową lub Winnicą i na obszarach do niego przyległych od pd., wsch. i zach. W najwyższej, pd. części wzgórza, teren jest nierówny, z licznymi pagórkami i zagłębieniami, w których widoczne są relikty fundamentów dawnego zamku. Nieco dalej na pn., pozostałości murów wieży bramnej, poniżej podstawa filara podtrzymującego dawniej wjazd do zamku. Nieznaczne przewężenie i zagłębienie, ślad po fosie, oddziela teren zamku od dawnego przedzamcza. Obszar ten ma formę płaskiej, równej platformy, zarośniętej brzozami, pozbawionej widocznych pozostałości dawnych murów. Po stronie wsch. przedzamcza, znajduje się odcinek pn. muru dawnego "zwierzyńca", który zajmował cały pd., wsch. i zach. obszar u stóp zamku. Mur wzniesiony był z kamienia łamanego.

Najstarszym założeniem obronnym na dzisiejszej Górze Zamkowej był gród, z którego zachował się tylko środkowy wycinek wału o konstrukcji gliniano-drewnianej a także fragment muru z regularnych bloków glinianych. Gród ten najpewniej był użytkowany do XIII w., następnie uległ spaleniu. W 1 poł. XIV w. powstał pierwszy zamek, murowany z płaskich łomów wapiennych, z wieżą cylindryczną usytuowaną na najwyższym punkcie wzniesienia. W latach 1425-54 istniejący zamek został rozebrany a na jego miejscu powstałą druga rezydencja warowna Zbigniewa

Oleśnickiego – biskupa krakowskiego. Gotycki zamek miał powierzchnię ok. 1640 m2. Założono go na planie zbliżonym do czworoboku. Na pd. krańcu cypla stanął dom mieszkalny na planie prostokąta w formie dwukondygnacyjnej wieży z krytym gankiem strzelniczym na najwyższej kondygnacji, z wykuszami w narożnikach. Po przeciwnej stronie wzniesiono zespół elementów o przeznaczeniu obronnym. W narożniku pn.-wsch. w linii muru wstawiono wieże bramną na planie prostokąta. Przed nią znajdował się potężny filar kwadratowy w przekroju podtrzymujący most wiodący do zamku. Tuż przy wieży bramnej stanęła druga, również graniasta, silnie wysunięta z lica muru pn. w stronę fosy, której zadaniem była ochrona przedpola i dojazu do zamku. Czwartą wieże wzniesiono przy narożniku pn.-zach. również wysuwając ją silnie przed lico muru. W 1586 r. Pińczów nabywają Myszkowscy. Zygmunt Myszkowski pod koniec XVI w. postanawia przebudować zamek. Późnogotycka sylwetka zamku zostaje przekształcona na rezydencję późnorenesansową. Wraz z przebudowa zamku zagospodarowano jego najbliższe otoczenie stwarzając wielką kompozycję krajobrazowo-architektoniczno-przestrzenną. Na cyplu wzniesienia, po stronie przeciwległej niż miasto, przeprowadzono prace niwelacyjne pod nowe przedzamcze. Jego wydłużoną platformę ujęły po bokach obronne mury a od fosy zamkowej oddzieliły parterowe zabudowania z bramą na późnogotycki most prowadzący do zamku. Na stoku i u podnóża zamku założono obszerny „zwierzyniec" obwiedziony murem, który otaczał całe wzniesienie. Pomiędzy „zwierzyńcem" a miastem rozciągał się prostokątny „ogród włoski", czterokwaterowy, którego naroża flankowały dekoracyjne pawilony. Zachował się z nich tylko jeden (baszta przy ul. Nowy Świat). W latach 1630-1640 zespół zamkowy został przebudowany przez Ferdynanda Myszkowskiego. Być może wtedy powstały ziemne obwarowania przed przedzamczem, które nigdy nie zostały ukończone. Zabudowa przedzamcza przetrwała do końca XVIII w., zamek był rozbierany w dwóch fazach (pierwsza - k. XVIII w.; druga – poł. XIX w.). W latach 1773-1784 w pd.-wsch. narożniku dawnego „zwierzyńca" i na obszarze do niego przyległym wzniesiono pałac Wielopolskich. Do pałacu przyłączono dawny „ogród włoski". Rozbierane stopniowo obiekty zamkowe były przez wiele lat źródłem budulcu dla ludności Pińczowa. W latach 1960-62 na wzgórzu zamkowym prowadzono prace archeologiczne. Odsłonięto wówczas części dolne gotyckiego zamku Oleśnickich.

Rezydencja Oleśnickich była założeniem gotyckim, pod koniec XVI w. Ferdynand Myszkowski przekształcił ją w zespół późnorenesansowy stanowiący wielką kompozycję architektoniczno-przestrzenną powiązaną widokowo z miastem. Projekt późnorenesansowego założenia przypisuje się Santi Gucciemu. Obwarowania ziemne po stronie pn. wzgórza pochodzą z 1 poł. XVII w.

Pińczów. Zespół zamkowo-pałacowy

Założenie zamkowo-pałacowe powstało na pd. obszarze dawnego zespołu zamkowego Myszkowskich. Wchłonęło m.in. dawny „ogród włoski" z dwiema basztami i murami, a także tzw. domek ogrodnika. Zespół datowany od 1774 r. do 2 poł. XIX w., z reliktami zespołu zamkowego z k. XVI w. Teren użytkowany obecnie przez szkołę i liceum, usytuowany w pn.-zach. części Pińczowa, u stóp Góry Zamkowej- Winnicy.

Pałac zbudowany został w latach 1773-1784 r. z inicjatywy Franciszka Wielopolskiego, marszałka nadworskiego koronnego, u stóp wzgórza ze starym zamkiem. Budynek murowany, otynkowany, dach pokryty blachą miedzianą. Wzniesiony na planie w kształcie litery L, tworzy główny korpus z przyległym od pn. skrzydłem zach. Główny korpus ma plan prostokąta, wydłużonego na linii wsch.-zach., usytuowany między parkiem a prostokątnym dziedzińcem. Nakryty czterospadowym dachem, fasada zwrócona w stronę parku. Od strony pn. przyległy do skrzydła pałacu, murowany, otynkowany, parterowy budynek - kuchnia i stołówka, z dachem dwuspadowym, krytym blachą ocynkowaną. Po pn. stronie dziedzińca, znajduje się wolnostojący, otynkowany, murowany budynek, z dachem naczółkowym, krytym dachówką, osadzony w skarpie. W budynku tym dwie kondygnacje: odsłonięte tylko od pd. piwnice i wysoki parter (sala gimnastyczna).

Na terenie zespołu, znajduje się także park, ogrodzony murowanym z kamienia pińczowskiego, ogrodzeniem z wysoką podmurówką, na której znajdują się filary zwieńczone rzeźbionymi, kamiennymi wazonami. Między filarami kraty z prostych prętów. Na krańcu ogrodzenia, tuż przy pałacu, wąska furtka na terenie parku. Park ma kształt wydłużonego na linii pn.-pd. prostokąta. Elementy komponujące wnętrze parkowe są symetryczne względem osi podłużnej. Tworzą je kolejno dwie figury Flory i Pomony, z dwoma wazonami, ustawione po obu stronach schodów do pałacu. W pd.- zach. narożniku, znajduje się baszta ogrodowa, usytuowana na linii ogrodzenia, datowana na

koniec XVI w. Budynek pięcioboczny, parterowy, murowany z gładko obrobionych ciosów kamienia pińczowskiego, nakryty namiotowym dachem gontowym.

Brzeście. Park podworski

Park zlokalizowany w pd.-wsch. krańcu wsi (XVIII, XIX w.). Stanowi pozostałości reszówki folwarcznej. Obecnie resztówka ma charakter zwartej kompozycji. Kompozycja zachowana fragmentarycznie. Z dawnego układu pozostały stare szpalery oraz pojedyncze okazy drzew i niektóre zabudowania gospodarcze, fragmenty murów, bramy. Utrzymany został charakter i sposób urządzenia granicy wschodniej.

Chrabków. Park podworski

Dawne założenie pofolwarczne usytuowane jest w pd.-zach. części wsi, wzdłuż drogi polnej, od zach. łączy się z polami uprawnymi, od pd.-wsch. z lasem. Po zach. stronie znajduje się park, po wsch. część gospodarcza. Obecnie kompozycja parkowa to pozostałości założenia krajobrazowego z XIX w. Najcenniejsze są szpalery starych drzew oraz system stawów. Całość założenie jest obecnie czytelna dostatecznie, brak budynku dworu, brak wody w stawach oraz brak drzew owocowych w sadzie, część gospodarcza w dużym stopniu zatarta.

Krzyżanowice Średnie. Zespół dworski

Zespół w Krzyżanowicach składa się z dworu z 1 poł. XX w. oraz pozostałości parku.

BUDYNKI MIESZKALNE

Budynki mieszkalne stanowią większość wszystkich obiektów znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pińczów. Zabudowa małomiasteczkowa Pińczowa jest dość jednolita stylistycznie. Najstarsza zabudowa pochodzi z końca XIX i początku XX w. W większości są to budowle murowane, założone na rzucie prostokąta, jedno- lub dwukondygnacyjne z poddaszem, nakryte dachami dwuspadowymi. Detal architektoniczny w tej zabudowie jest niezwykle skromny i ma on zazwyczaj formę gzymsów, wydzielających część strychową od części mieszalnej oraz opasek okiennych.

Do najciekawszych przykładów budownictwa mieszkalnego należy wymienić **Dom na Mirowie, tzw. drukarnia ariańska w Pińczowie.** Budynek usytuowany przy ul. Batalionów Chłopskich, w południowej pierzei dawnego rynku mirowskiego. Datowany na przełom XVI i XVII w., tradycyjnie nazwany drukarnią ariańską. Przeznaczenie budynku jak dotąd nie jest dokładnie znane. Przypuszcza się, że mieszkał tam Daniel z Łęczycy- drukarz kalwiński. Ponadto wysunięto teorię jakoby dom na Mirowie był niegdyś łaźnią lub budynkiem zamieszkanym przez wójta mirowskiego. Jest to jedyna zachowana do dziś w Pińczowie renesansowa kamienica mieszczańska. Zbudowana przez kamieniarzy włoskich z wapienia pińczowskiego, ścianą frontową przypomina florencki pałac Strozzich, ze względu na tzw. rustykę (ułożone na przemian ciosy kwadratowe i prostokątne). Nad łukiem portalu bramy widnieje łacińska sentencja: *Benedic Domine domum istam et omnes habitantes in ea*, co tłumaczymy: *Błogosław Panie temu domowi i wszystkim jego mieszkańcom*. Podobnie nad oknami czytamy w języku łacińskim: *Si tibi honesta placet facies virtutis adesto* (*Jeśli jesteś uczciwy, proszę czyń tu rzeczy cnotliwe*); *Sin monstrum est dextram fugerre Herculeam* (*Bowiem potwór został pokonany prawicą Herkulesa*); *Cerbere quid latras fert Eneas pius ofam* (*A Cerber uśpiony przez Eneasza dobrym kąskiem*). Wewnątrz budynku znajduje się obszerna sień, do której przystają dwie prostokątne izby. Podczas I i II wojny światowej został uszkodzony i odrestaurowany w roku 1948. Od 1952 r. do 2011 r. mieścił się tam oddział Archiwum Państwowego w Kielcach przechowujący dokumenty głównie z XIX i XX w. dotyczące miasta i regionu. Obecnie odrestaurowany budynek należy do Gminy Pińczów, a opiekę nad nim sprawuje Muzeum Regionalne w Pińczowie.

Obiekty mieszkalne będące dziedzictwem kulturowym gminy podatne są na różnego rodzaju przekształcenia.

Celem zachowania wartości kulturowych tego typu budynków, nie należy tynkować elementów ceglanych i kamiennych pierwotnie jedynie fugowanych, a zasadnicze znaczenie ma niezmienianie gabarytów bocznych i wysokościowych otworów.

ZABYTKI PRZEMYSŁU I TECHNIKI

Wśród zabytków techniki z terenu Gminy Pińczów należy wymienić:

- **Zabudowania zakładu przerobu kamienia** i młyn w Pińczowie (ok. 1960 r.). Jest to zabytek techniki o dużym znaczeniu dla tradycji, przemysłu i eksploatacji kopalin mineralnych gminy Pińczów.

- **Budynek młyna w Pińczowie** (1912 r.). Jest on obiektem o dużym znaczeniu dla przestrzeni architektonicznej miejscowości. Jest też przykładem stosowania stylistyki funkcjonalnej w dziejach budownictwa przemysłowego.

- **Dwa odcinki Jędrzejowskej Kolej Dojazdowej na terenie gminy**. Linia kolejowa powstała w 1917 r. Trasa biegnie przez Gminę Pińczów na odcinku Umianowice-Pińczów i Pińczów-Mozgawa. Obecnie trwają prace remontowe.

- **Budynek dworca Jędrzejowskiej Kolei Dojazdowej** (1926 r.) oraz **parowozownia** (1926 r.) w Pińczowie. W 1924 r. wybudowano pierwszy odcinek łączący stację Hajduszek z miastem Pińczów o długości ok. 18 km. W 1925 r. oddano do użytku dalszy odcinek łączący Pińczów z Wiślicą o długości 28 km. Budynek dworca nawiązuje bryłą i dachem do modnego na ziemiach polskich w latach 20. XX w. stylu dworkowego. Obiekt dworca prezentuje wartości historyczno-architektoniczne. Można go traktować jako modelowe rozwiązanie architektury dworcowej. Budynek parowozowni wzniesiony został w duchu modernizmu z lat 20. XX w., przy czym w jego formie, mimo przemian, wciąż czytelne są wpływy historyzmu i architektury regionalnej.

- **Zabytkowy most kolejowy nad starorzeczem rzeki Nidy** (1924/1953). Most zbudowany w ciągu grobli prowadzonej przez teren starorzecza Nidy na pd. skraju Pińczowa. stanowi modelowe rozwiązanie niskowodnego mostu kolejowego opartego na przyczółkach betonowych, trzyprzęsłowego, z przęsłem stalowym, wolnopodpartym, belkowym.

- **Dawne koszary kawaleryjskie** (ob. więzienie) w Pińczowie (4 ćw. XIX w.). Koszary kawaleryjskie wybudowane zostały przez Rosjan i zajmowane do 1910 r. przez 14 Jamburgski pułk ułanów. Działania zbrojne prowadzone w okresie I wojny światowej w tym regionie doprowadziły do dewastacji koszar. Po odzyskaniu niepodległości, koszary przejęło Wojsko Polskie. 22 sierpnia 1921 r. rozpoczęto w nich formowanie 10 pułku strzelców konnych. Powstało tam dowództwo, kadra szwadronu zapasowego i szkoła podoficerska. Pododdziały te opuściły Pińczów już 15 października 1921 r. Od 27 sierpnia 1921 r. w pińczowskich koszarach kwaterowały pododdziały 24 pułku ułanów, w tym jego 3 szwadron. Ze względu na katastrofalny stan budynków koszarowych, 4 grudnia 1921 r. szwadrony 24 puł. opuściły Pińczów. Wiosną 1922 r. koszary zajęte zostały przez pododdziały 2 pułku piechoty Legionów. Po kolejnych zmianach dyslokacji 2 pp Leg, koszary w Pińczowie zostały przekazane Ministerstwu Sprawiedliwości, które w 1936 r. ulokowało tam więzienie. Zgodnie z Planem Mobilizacyjnym „W", Wojsko Polskie miało je zająć ponownie i urządzić w nich obóz jeniecki. Po II wojnie światowej koszary w Pińczowie przejęło Wojsko Polskie. Stacjonował w nich między innymi 64 batalion saperów. Obecnie w byłych koszarach w części budynków funkcjonuje zakład karny, a część pełni funkcje handlowe, usługowe i magazynowe.

KAPLICZKI, FIGURY I KRZYŻE PRZYDROŻNE

Na terenie Gminy Pińczów zachowała się stosunkowo duża ilość zabytkowych kapliczek, które prezentują różnorodne formy i style oraz różny poziom artystyczny. W Gminnej Ewidencji Zabytków znajduje się łącznie 57 takich obiektów. W większości są to figury świętych usytuowane na wysokim postumencie (37), ponadto występują kamienne krzyże na postumencie (16), kapliczki domkowe (3) oraz latarniowe (1).

Kapliczki nie były zwykle dziełem wybitnych artystów. Fundowali je bowiem najczęściej miejscowi gospodarze czy społeczność lokalna chcąc upamiętnić ważne wydarzenia z dziejów Polski, wsi czy własnej rodziny, często dziękując w ten sposób za ocalenie, szczęśliwy powrót z wojny, pokonanie choroby itp. Kapliczki przydrożne są niezwykle charakterystycznym elementem krajobrazu i dziedzictwa kulturowego regionu. Są niejednokrotnie bardzo malowniczym, urokliwym „dopełnieniem" walorów krajobrazu naturalnego i materialnym świadectwem religijności,

patriotyzmu, tożsamości kulturowej, poczucia przynależności do regionu, miejscowości czy grupy społecznej.

W przeważającej większości obiekty te zachowane są w dobrym stanie technicznym, otoczone opieką właścicieli prywatnych, władz samorządowych czy stowarzyszeń. Niestety niejednokrotnie efektem wielokrotnych remontów, napraw czy renowacji przeprowadzanych bez znajomości podstawowych zasad postępowania z obiektami zabytkowymi są niekorzystne zmiany i przekształcenia tych obiektów będące wynikiem stosowania niewłaściwych materiałów (beton, lastrico, płytki ceramiczne, metal, współczesne tynki, olejne farby, wymiana stolarki), przekształceń ich formy, dekoracji architektonicznej, likwidacji elementów zdobniczych.

5.2.4 Zabytki archeologiczne gminy Pińczów

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wszystkie zabytki archeologiczne, bez względu na stan zachowania, podlegają ochronie i opiece. Na obszarach występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, prowadząc inwestycje wymagające robót ziemnych, przed uzyskaniem pozwolenia na budowę lub przed rozpoczęciem prac ziemnych, należy przeprowadzić ratownicze badania archeologiczne w zakresie uzgodnionym z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie faktów osadniczych na tym terenie. Pozwalają one skorygować, uszczegółowić i potwierdzić informacje uzyskane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców. Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych i niekoniecznie może dokładnie odpowiadać zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią. Dlatego należy traktować go zawsze orientacyjnie, ponieważ może okazać się, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska. Niezbędne jest także określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych zawartych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków, zgodnie z ustawą o ochronie i opiece nad zabytkami.

Zagrożenia dla zabytków archeologicznych:

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom z powodu intensyfikacji działalności przemysłowej, rolniczej i urbanistycznej.

Zgodnie z art. 6 pkt 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wszystkie zabytki archeologiczne będące w szczególności pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyskami, kurhanami, reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej, bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece.

Zasięg stanowisk archeologicznych na mapach, wyznaczony na podstawie badań powierzchniowych, winien być traktowany orientacyjnie, gdyż pozostałości osadnictwa mogą także wystąpić poza wytyczonymi ich granicami.

Najlepiej zachowane stanowiska występują na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz zalesionych.

Na terenie gminy Pińczów największym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są inwestycje w zakresie budownictwa, infrastruktury i zagospodarowania terenu oraz głęboka orka. Zagrożeniem mogą być także nielegalne eksploracje dokonywane przez samodzielnych poszukiwaczy.

Wymogi dotyczące zabytków archeologicznych wynikające z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

Stosownie do z art. 36 ust. 1 pkt 5 ww. ustawy prowadzenie badań archeologicznych wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków w trybie odrębnej decyzji.

Ponadto zgodnie z art. 31 ust. 1a ww. ustawy „osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować:

1) roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo

2) roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego

– jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków.

2. Zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych, o których mowa w ust. 1a, ustala wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji, wyłącznie w takim zakresie, w jakim roboty budowlane albo roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, zniszczą lub uszkodzą zabytek archeologiczny.

3. Egzemplarz dokumentacji badań, o których mowa w ust. 1a, podlega po ich zakończeniu nieodpłatnemu przekazaniu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Zgodnie z art. 32. ust. 1 „Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany:

1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;

2) zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;

3) niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta)".

Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie o odkrytym przedmiocie.

Równocześnie decyzją wojewódzkiego konserwatora zabytków, roboty mogą być wstrzymane na okres jednego miesiąca od dnia doręczenia decyzji, a przypadku, gdy zostanie odkryty zabytek posiadający wyjątkową wartość, wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o przedłużeniu okresu wstrzymania robót. Okres wstrzymania robót nie może być jednak dłuższy niż 6 miesięcy.

W świetle art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, przedmioty będące zabytkami archeologicznymi odkrytymi, przypadkowo znalezionymi albo pozyskanymi w wyniku badań archeologicznych, jak również przedmioty będące zabytkami archeologicznymi, pozyskane w wyniku poszukiwań, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania, stanowią własność Skarbu Państwa.

Miejsce przechowywania zabytków archeologicznych odkrytych, przypadkowo znalezionych albo pozyskanych w wyniku badań archeologicznych bądź poszukiwań, określa wojewódzki konserwator zabytków, przekazując je, w drodze decyzji, w depozyt muzeum lub innej jednostce organizacyjnej, za jej zgodą.

Zgodnie z art. 109c ww. ustawy za poszukiwanie bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia ukrytych lub porzuconych zabytków, w tym przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania, grozi odpowiedzialność karna.

Na terenie Gminy Pińczów w ewidencji konserwatorskiej znajduje się 372 stanowiska archeologiczne. Większość stanowisk archeologicznych została rozpoznana „powierzchniowo" podczas dużego projektu realizowanego już od końca lat 70-tych XX w., jest to Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Obszar Gminy Pińczów znajduje się na 12 obszarach AZP: 92-61, 92-62, 92-63, 93-61, 93-62, 93-63, 94-61, 94-62, 94-63, 95-61, 95-62, 95-63. Większość stanowisk archeologicznych to stanowiska wielokulturowe, na obszarze których wyróżniono materiał zabytkowy z różnych epok. Występują tutaj stanowiska od czasów epoki kamienia po nowożytność.

Najcenniejsze stanowiska wpisane zostały do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego. Są to:

1. Stanowisko nr 6 w miejscowości Pińczów na obszarze 93-62/6, określone jako relikty grodu oraz pozostałości zamku gotyckiego. Nr rejestru 652/818 z dn. 01.09.1986 r. Z kolei stanowisko nr 6 w Pińczowie związane jest z kamieniołomem, który istniał tutaj w XII w. Bezpieczeństwa górników strzegł niewielki gród obronny, zniszczony prawdopodobnie przez Tatarów w 1241 r. W I poł. XIV w. na jego miejsce wzniesiono gotycki zamek, u stóp którego rozwinęła się osada.

2. Stanowisko nr 5 w miejscowości Skowronno na obszarze 92-61/78 określone jako grodzisko, datowane na okres prahistoryczny lub wczesne średniowiecze. Nr rejestru 10 z dn. 18.09.1986 r.

Stanowisko nr 5 we wsi Skowronno to grodzisko istniejące między VIII a XIII w. Położone na zachodnim cyplu wzniesień zwanych Garbem Pińczowskim. Rozciąga się stąd rozległa panorama rozlewisk Nidy i wzniesień na drugim brzegu rzeki. Grodzisko pełniło kluczową rolę obronną dzięki swojemu strategicznemu położeniu i otaczającej go fosie oraz podwójną liną wałów ziemnych. Odkryte pozostałości wskazują na istnienie dobrze zorganizowanego centrum, które pełniło ważną rolę zarówno w obronie, jak i w życiu społecznym regionu. Badania archeologiczne na stanowisku prowadzone są od 2011 r., a samo grodzisko zostało odkryte w latach 90. XX w. Wykopaliska ujawniły fragmenty wałów obronnych oraz fundamenty budynków mieszkalnych, co sugeruje, że było to centrum życia społecznego i militarnego. Grodzisko, ze względu na swój okrągły kształt, zostało nazwane Okrąglicą. W trakcie weryfikacji terenowej zebrano około 50 artefaktów związanych z kulturą przeworską. Zbiór ten obejmuje szeroki zakres chronologiczny, od najstarszej fazy wczesnego okresu wpływów rzymskich po epokę wędrówek ludów. W okolicy odkryto również fragmenty naczyń ceramicznych z epoki brązu oraz dwie krzemienne siekiery z tego samego okresu, co dodatkowo potwierdza wczesne osadnictwo tych terenów oraz ich strategiczne znaczenie.

Spis stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków Gminy Pińczów przedstawia Aneks na końcu opracowania.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Podstawowe formy ochrony zabytków według Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. stanowią:

1. wpis do rejestru zabytków;
2. wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
3. uznanie za pomnik historii;
4. utworzenie parku kulturowego;
5. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze Gminy Pińczów funkcjonują dwie z wyżej wymienionych form ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (s. 27-35 niniejszego opracowania).

5.3.1 Zabytki wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z *ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* rejestr zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków, który zgodnie z przytoczoną powyżej ustawą, jako jedyny organ ochrony zabytków posiada kompetencje wpisywania zabytków do rejestru. Wpis zabytku do rejestru zabytków dokonywany jest na mocy decyzji administracyjnej, w księdze rejestru zabytków, określanej w zależności od kategorii zabytku właściwym symbolem:

- ✓ księga A – zabytki nieruchome,
- ✓ księga B – zabytki ruchome,
- ✓ księga C – zabytki archeologiczne.

Zabytki wpisane do rejestru zabytków są jednymi z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie gminy. Obiekty te objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim – rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie działania podejmowane przy tego typu obiektach wymagają pisemnego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Właściciel zabytku wpisanego do rejestru zabytków posiada szereg obowiązków i praw, wynikających z ustawy i ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Art. 5 stwierdza, że opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;

2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;

3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;

4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;

5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

W art. 28 zawarte są pouczenia dla właścicieli zabytków, w jakim terminie zobowiązani są do zawiadomienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w przypadku jakichkolwiek zmian w strukturze własnościowej zabytku, jego zniszczeniu, kradzieży przeniesieniu itp. Dotyczą one zarówno obiektów wpisanych do rejestru zabytków, jak i na Listę Skarbów Dziedzictwa.

Z kolei art. 36 ust. 1. wskazuje, jakie prace wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków (np. prowadzenie robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub w jego otoczeniu, badań architektonicznych, archeologicznych i konserwatorskich, przenoszenie, podziały, zmiany przeznaczenia obiektu oraz wszelkich działań naruszających substancję zabytkową).

Art. 36aa – nowości w przepisach o ochronie zabytków, wprowadzającej instytucję zgłoszenia do nadzoru konserwatorskiego.

1. Zgłoszenia wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków wymaga:

1) wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;

2) trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;

3) zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;

4) umieszczenie na zabytku wpisanym do rejestru: urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130, 1907 i 1940 oraz z 2025 r. poz. 527, 680 i 1668) oraz napisów, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;

5) podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru, z wyłączeniem działań polegających na usuwaniu drzew lub krzewów z nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków, lecz niebędącej parkiem, ogrodem lub inną formą zaprojektowanej zieleni.

2. Zgłoszenia dokonuje osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 36 ust. 5, zamierzająca prowadzić działania, o których mowa w ust. 1.

3. Wojewódzki konserwator zabytków wnosi sprzeciw, w drodze decyzji, w terminie 60 dni od dnia doręczenia zgłoszenia.

4. Do realizacji działań, o których mowa w ust. 1, można przystąpić, jeżeli wojewódzki konserwator zabytków nie wniósł sprzeciwu w terminie, o którym mowa w ust. 3.

5. Wojewódzki konserwator zabytków może z urzędu, przed upływem terminu, o którym mowa w ust. 3, wydać zaświadczenie o braku podstaw do wniesienia sprzeciwu. Wydanie zaświadczenia wyłącza możliwość wniesienia sprzeciwu oraz uprawnia do rozpoczęcia działań.

6. W przypadku nierozpoczęcia działań, o których mowa w ust. 1, przed upływem 2 lat od określonego w zgłoszeniu terminu ich rozpoczęcia rozpoczęcie tych działań wymaga dokonania ponownego zgłoszenia.

7. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia wojewódzki konserwator zabytków nakłada na zgłaszającego, w drodze postanowienia, obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów lub informacji. Nałożenie obowiązku przerywa bieg terminu, o którym mowa w ust. 3. Termin ten biegnie na nowo od dnia następującego po dniu doręczenia organowi dokumentów lub informacji określonych w postanowieniu. W przypadku niewykonania obowiązku uzupełnienia brakujących dokumentów lub informacji wojewódzki konserwator zabytków wnosi sprzeciw w terminie 60 dni od dnia następującego po dniu, w którym upłynął termin wykonania tego obowiązku.

8. Wojewódzki konserwator zabytków wnosi sprzeciw, jeżeli:

1) zgłoszenie dotyczy działań objętych obowiązkiem uzyskania pozwolenia, o którym mowa w art. 36 ust. 1;

2) zgłoszenie dotyczy działań już rozpoczętych lub wykonanych;

3) zgłoszone roboty budowlane naruszają ustalenia ochrony zabytków w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy lub innych decyzji, o których mowa w art. 7 pkt 4;

4) zgłoszone działania są niezgodne z przepisami uchwały, o której mowa w art. 37a ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;

5) zgłoszone działania naruszają warunki, zakazy lub ograniczenia określone w uchwale o utworzeniu parku kulturowego;

6) zgłoszone działania spowodują:

a) uszczerbek dla wartości zabytku lub

b) uszkodzenie lub zniszczenie zabytku, lub

c) niewłaściwe korzystanie z zabytku.

9. Za dzień wniesienia sprzeciwu uznaje się dzień określony w art. 122b Kodeksu postępowania administracyjnego.

10. Wojewódzki konserwator zabytków może wnieść sprzeciw i nałożyć w nim obowiązek uzyskania pozwolenia na prowadzenie działań, o których mowa w ust. 1, jeżeli ich realizacja mogłaby spowodować:

1) uszczerbek dla wartości zabytku lub

2) uszkodzenie lub zniszczenie zabytku, lub

3) niewłaściwe korzystanie z zabytku, lub

4) zagrożenie dla zabytku kradzieżą, zaginięciem lub nielegalnym wywozem za granicę.

11. W przypadku, gdy wojewódzki konserwator zabytków nie wniósł sprzeciwu, na wniosek zgłaszającego wydaje zaświadczenie o niezgłoszeniu sprzeciwu.

12. Do zgłoszeń stosuje się odpowiednio przepisy rozdziałów 12 i 13 w dziale II Kodeksu postępowania administracyjnego. Na potrzeby stosowania przepisów, o których mowa w zdaniu pierwszym, przyjmuje się, że w przypadku bezskutecznego upływu terminu, o którym mowa w ust. 3, wojewódzki konserwator zabytków orzekł ostatecznie o przyjęciu zgłoszenia w dniu następującym po upływie tego terminu.

13. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 36 ust. 5, zamierzająca prowadzić działania, o których mowa w ust. 1, zamiast dokonania zgłoszenia może wystąpić z wnioskiem o wydanie pozwolenia na prowadzenie tych działań. 14. Zgłoszenie zawiera:

1) wskazanie osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej, o której mowa w art. 36 ust. 5, zamierzającej prowadzić działania, o których mowa w ust. 1, dokonującej zgłoszenia oraz jej adres zamieszkania lub siedziby;

2) wskazanie zabytku, z uwzględnieniem miejsca jego położenia lub przechowywania lub miejsca prowadzenia robót budowlanych, o których mowa w ust. 1 pkt 1;

3) pełnomocnictwo, jeżeli zgłaszający działa przez pełnomocnika;

4) inne informacje i dokumenty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 37 ust. 1 pkt 2.

15. Dokonanie zgłoszenia wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę albo dokonania zgłoszenia, w przypadkach określonych przepisami Prawa budowlanego.

Art. 38 ustawy stwierdza, że wojewódzki konserwator zabytków lub działający z jego upoważnienia pracownicy wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków prowadzą kontrolę

przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Zobowiązuje to właściciela obiektu do udzielenia wszelkich informacji na temat stanu obiektu, dokumentacji budowlanej itp., a także zezwolenia na kontrolę nadzoru konserwatorskiego włącznie z wpuszczeniem osób kontrolujących na teren obiektu. Zakres kar wskazany jest w art. 107a.

W art. 74-78 zawarte są wyczerpujące informacje na temat możliwości przekazywania dotacji na obiekty wpisane do rejestru zabytków lub na Listę Skarbów Dziedzictwa.

Z kolei zapisy w artykule 108 dotyczą przede wszystkim kar za brak odpowiedniej dbałości o zabytek wpisany do rejestru, wskazuje sankcje za zniszczenie zabytku umyślne lub nieumyślne, a także precyzuje wysokość nawiązki na rzecz NFOZ. Dodatkowo w art. 7 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych zawartych jest szereg zwolnień od podatku od nieruchomości. Jednym nich jest zwolnienie gruntów i budynków wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Zabytek nieruchomy może zostać wpisany do rejestru z urzędu lub na wniosek właściciela lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym zabytek się znajduje. Do rejestru może być wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpisu dokonuje właściwy Wojewódzki Konserwator Zabytków wydając decyzję administracyjną.

Zabytek wpisany do rejestru, który uległ zniszczeniu w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej albo którego wartość będąca podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru nie została potwierdzona w nowych ustaleniach naukowych, zostaje skreślony z rejestru. Skreślenie z rejestru następuje na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Zabytki w rejestrze Gminy Pińczów (Załącznik nr 3, 4 i 5 na końcu opracowania) prezentują wielowątkowy rozwój historyczny gminy związany z ważnymi ośrodkami kościelnymi, rewolucją techniczną i przemysłową oraz dziedzictwem utraconej społeczności żydowskiej. Obiekty te są jednym z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie gminy. Objęte są one wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim – rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie działania podejmowane przy tego typu obiektach wymagają pisemnego pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Do najbardziej wartościowych obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego znajdujących się na terenie gminy Pińczów należą:

- Zespół klasztorny reformatów (obecnie franciszkanów) w Pińczowie**.** Zespół położony na Mirowie, jest barokowym kompleksem z XVII/XVIII w. Ufundowany przez Myszkowskich, stanowi ważne centrum kultu, słynące z łaskami obrazu MB Mirowskiej. Zespół wyróżnia się na tle nowożytnej architektury zgromadzenia reformatów układem przestrzennym założenia i wyglądem świątyni.

- Zespół klasztorny paulinów, ob. zespół kościoła parafialnego św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Pińczowie. Kościół należy do najlepszych małopolskich przykładów nowożytnego

nurtu muratorskiego, charakterystycznego dla budownictwa sakralnego ziem polskich okresu panowania dynastii Wazów. Wysokie walory zabytkowe architektury tego obiektu sprowadzają się do umiejętnego zespolenia form późnogotyckich, manierystycznych i barokowych. Dużej klasy artystycznej jest również jego barokowe i rokokowe wyposażenie wnętrza, wykonane przez miejscowych i obcych artystów pracujących na rzecz Polskiej Prowincji Paulinów. Natomiast klasztor stanowi jeden z najważniejszych przykładów nowożytnego budownictwa monastycznego w województwie świętokrzyskim, wyróżniający się bogatą kamieniarką i manierystyczną dekoracją sgraffitową. W latach 50-60. XVI w. był siedzibą słynnej protestanckiej szkoły średniej. Obecnie znajduje się w nim muzeum regionalne ukazujące dzieje Pińczowa i Ponidzia. Kościół posiada wyjątkowo dobrze zachowany zespół wyposażenia barokowego wnętrza.

- Kaplica św. Anny w Pińczowie. Kaplica jest elementem wyjątkowego w Polsce, manierystycznego założenia przestrzennego. Ufundowana przez marszałka wielkiego koronnego Zygmunta Gonzaga Myszkowskiego z pomocą pińczowskiego bractwa św. Anny, na pamiątkę roku jubileuszowego 1600. Wybudowana w latach ok. 1600-1603, zapewne według projektu Santi Gucciego (architekt i rzeźbiarz pochodzenia włoskiego).

- Synagoga w Pińczowie. Stanowi rzadki przykład późnorenesansowej, murowanej architektury synagogalnej z końca XVI w. Jest to jedna z dwóch najstarszych zachowanych synagog w woj. świętokrzyskim i jedna z najstarszych w Polsce. Wystrój malarski sali męskiej jest jednym z niewielu znanych przykładów tego rodzaju, a pierwsza warstwa malowideł może być też najstarszą z zachowanych polichromii synagogalnych w obecnych granicach Polski, porównywalną z tzw. salą śpiewaków w Synagodze Starej w Krakowie i z malowidłami bóżnicy w Tykocinie.

- Pozostałości zespołu zamkowego w Pińczowie. Zespół stanowił kompozycję architektoniczno-przestrzenną powiązaną widokowo z miastem. Projekt późnorenesansowego założenia przypisuje się Santi Gucciemu.

- Zespół zamkowo-pałacowy w Pińczowie. Założenie powstało na pd. obszarze dawnego zespołu zamkowego. Datowane od 1774 r. do 2 poł. XIX w. Pałac zbudowany w latach 1773-1784 r. w stylu klasycystycznym, hipotetycznie wiązany z architektem F. Naxem. Park o charakterze późnobarokowym. Baszta późnorenesansowa wiązana z twórczością Santi Gucciego.

- Zespół kościoła parafialnego pw. Narodzenia NMP w Bogucicach. Datowany na XVII, XIX w. Kościół parafialny posiada zachowane romańskie rzeźby architektoniczne. Stanowi przykład sztuki barokowej.

- Zespół kościoła parafialnego pw. św. Tekli w Krzyżanowicach Dolnych. Kościół wchodzący w skład zespołu jest wybitnym przykładem architektury sakralnej doby stanisławowskiej. Zastosowane w nim rozwiązania m.in.: chór muzyczny umieszczony w osobnym pomieszczeniu za ołtarzem gł., nie miały odpowiedników w ówcześnie wznoszonych w Polsce rzymsko-katolickich świątyniach. Estetykę i wymowę ideową obiektu ukształtowano w oparciu o ideały katolicyzmu oświeconego, które propagował ksiądz Hugon Kołłątaj- fundator budowli. Przy budowie i wyposażeniu zabytku pracowali artyści tej miary co architekt Stanisław Zawadzki i malarz Franciszek Smuglewicz. Stanowi przykład sztuki barokowej.

- Zespół kościoła parafialnego pw. św. Jana Chrzciciela w Starej Zagości. Kościół datowany na XII w. jest cennym przykładem architektury romańskiej w Polsce.

- Zespół kościoła pw. Ducha Św. i Matki Boskiej Bolesnej w Młodzawach Małych. Malowniczo wpisana w krajobraz monumentalna świątynia młodzawska należy do najcenniejszych późnobarokowych kościołów w Małopolsce. Jej fasada z lat 40.-50. XVIII w., zaprojektowana przez nieustalonego architekta krakowskiego, to unikatowy na ziemiach polskich przykład recepcji fasady bazyliki pw. Matki Boskiej w Loreto z lat 1571-87. Wnętrze zabytku kryje bogate późnobarokowe wyposażenie, wykonane przez uznanych artystów swych czasów, m.in. malarza Andrzeja Radwańskiego (zm. 1762) i rzeźbiarza Wacława Beranka (zm. 1767). Kościół od końca XVII w. pełni funkcję ważnego dla okolic sanktuarium maryjnego, a czczony w nim obraz Matki Boskiej Bolesnej, doczekał się kilku kopii w Małopolsce. Kościół stanowi jeden z najlepszych krajowych realizacji pierwowzoru rzymskiego kościoła „II Gesu", o wyjątkowej skali.

5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków gminy Pińczów

Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Pińczów została sporządzona we wrześniu 2013 r. (pozytywnie zaopiniowana przez Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach pismem z dnia 30.05.2014 r., znak: RDN.5235.7.22.2011-2014).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Pińczów na lata 2026-2029 oparty został na GEZ. Wśród zabytków zawartych w GEZ znajdują się zabytki nieruchome – głównie domy mieszkalne, budynki gospodarcze, zespoły zabudowy, które są w większości obiektami typowymi, charakterystycznymi dla historycznego krajobrazu miasta i gminy. Zbiór GEZ zawiera również stanowiska archeologiczne występujące na terenie Gminy.

Strefa ochrony widoku od południa na kaplicę Św. Anny jest zabiegiem celowym, świadomym dążeniem gminy do pełniejszej ochrony cennego elementu krajobrazu urbanistycznego i kontekstu przestrzennego zasobu dziedzictwa miasta.

Gmina strategicznie przed przystąpieniem do sporządzenie Gminnego programu Opieki nad Zabytkami zbadała i zaktualizowała GEZ, dokonując sporządzenia nowych kart adresowych tam, gdzie uznano to za konieczne. Dokonano oględzin, sporządzono nowe karty, uzyskano konieczne opinie Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Przygotowany program uwzględnia te zmiany. Gmina dba o aktualność prowadzonego GEZ niezależnie od Programu Opieki nad Zabytkami.

Gminna Ewidencja Zabytków została przyjęta zarządzeniem Nr 46/14 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 26 czerwca 2014 r. w sprawie założenia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pińczów.

Zmiany w GEZ w ostatnich latach:

- Zarządzenie Nr 26/2018 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 15 marca 2018 r. w sprawie wprowadzenia zmian w kartach Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pińczów. Do Gminnej Ewidencji Zabytków włączono karty adresowe zabytków nieruchomych oraz karty stanowisk archeologicznych.
- Zarządzenie Nr 26/2018 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 15 marca 2018 r. w sprawie wprowadzenia zmian w kartach Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pińczów. W 8 kartach adresowych zabytków nieruchomych znajdujących się w GEZ wprowadzono poprawki dotyczące zmiany numerów działek ewidencyjnych, zmiany miejscowości, zmiany nazw obiektów. Liczba obiektów znajdujących się w GEZ nie uległa zmianie. Karty adresowe uwzględniające poprawki sporządzono w marcu 2018 r.
- Zarządzenie Nr 46/2018 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 15 maja 2018 r. w sprawie wprowadzenia zmian w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pińczów. Na podstawie postanowienia Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 22.03.2018 r. znak: ZRRID.RN.5181.6.2018 w sprawie uzgodnienia nakazu rozbiórki, wyłącza się z Gminnej Ewidencji Zabytków - Budynek mieszkalny w Pińczowie ul. Mirowska 3-5. Ponadto do rejestru zbytków wpisana została kapliczka przydrożna w Młodzawach Dużych - nr ewid. działki 644. W związku z powyższym liczba obiektów w ewidencji zmniejszyła się o 1, liczba obiektów rejestrowych zwiększyła się o 1.
- Zarządzenie Nr 116/2018 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 15 listopada 2018 r. w sprawie wprowadzenia zmian w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pińczów. Na podstawie postanowienia Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 22.03.2018 r. znak: ZRRID.RN.5181.6.2018 w sprawie uzgodnienia nakazu rozbiórki, wyłącza się z Gminnej Ewidencji Zabytków - Budynek mieszkalny w Pińczowie ul. Mirowska 3 ujęty w tej ewidencji jako budynek mieszkalny, pocz. XX w., ul. Mirowska 3-5. Usunięta wcześniej część nr 5 pozostaje w ewidencji.
- Zarządzenie Nr 43/2019 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 8 maja 2019 r. w sprawie wprowadzenia zmian w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pińczów. Na podstawie decyzji Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach l.dz.ZRRiD.RR.5140.1.1.2019 z dnia 14.03.2019 r. w sprawie wpisania zabytku do rejestru

zabytków włącza się do Gminnej Ewidencji Zabytków figurę przydrożną św. Jana Nepomucena, późnobarokową z 2 poł. XVIII w., na postumencie z 2 poł. XIX w. bądź pocz. XX w. (wysokość figury ok.145 cm, wysokość cokołu 210 cm, szerokość podstawy 120 cm x 110 cm), położoną w miejscowości Brzeście, na terenie posesji nr 107, na działce nr. ewid. 1278, obręb 5, jednostka rejestrowa G.251 wpisaną do rejestru zabytków ruchomych województwa świętokrzyskiego pod nr rejestru 416 B.

- Zarządzenie Nr 108/2022 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 19 grudnia 2022 r. w sprawie wprowadzenia zmian w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pińczów. Na podstawie wykazu obiektów zabytkowych otrzymanego z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach oraz po przeprowadzeniu weryfikacji GEZ Gminy Pińczów ze względu na konieczność aktualizacji danych zawartych w pierwotnych kartach adresowych i dostosowania ich do stanu faktycznego sporządzono nowe karty adresowe, które zostają włączone do GEZ Gminy Pińczów i połączone trwale z pierwotną kartą adresową zabytku (20 kart).
  Zgodnie z pismem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach znak: ZRRiD.RN.5133.63.4.2022 z dnia 08.11.2022 r. wyłącza się z GEZ Gminy Pińczów kartę adresową: kapliczka 2 poł. XIX w., 20,30-te lata XX w. Bogucice przy nr 9a, dz. nr 306/2.
  Zgodnie z pismem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach znak: ZRRiD.RN.5133.63.2.2022 z dnia 09.06.2022 r. wyłącza się z GEZ Gminy Pińczów karty adresowe: budynek mieszkalny, XX w., Pińczów, ul. Kościuszki 10 (rozebrany, przebudowany); budynek mieszkalny, XX w., Pińczów ul. Górna 37 (rozebrany, przebudowany); obora, k. XIX w. Krzyżanowice Dolne (budynek ze względu na zły stan techniczny został rozebrany).
  Zgodnie z postulatem zawartym w piśmie z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach znak: ZRRiD.RN.5135.1.119.2021 włącza się do GEZ Gminy Pińczów kartę adresową zabytku: Zawarża - kapliczka kamienna, postumentowa z figurą, 1842 r. działka ewidencyjna nr 193/4, obr.004.
- Zarządzenie Nr 96/2024 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 5 września 2024 r. w sprawie wprowadzenia zmian w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pińczów. Na podstawie pisma znak: ZRRiD.RN.5133.64.1.2023 z dnia 18.07.2024 r. otrzymanego z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach oraz pisma właściciela zabytku o wyłączenie z GEZ Gminy Pińczów obiektu zabytkowego ze względu na jego zły stan techniczny i przeznaczenie go do rozbiórki wyłącza się z GEZ Gminy Pińczów: Dom, Skowronno 10a, gm. Pińczów 28-400 Pińczów.
- Zarządzenie Nr 46/2025 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 8 maja 2025 r. w sprawie wprowadzenia zmian w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pińczów. Na podstawie pisma znak: ZRRiD.RN.5133.64.1.2024z dnia 21.02.2025 r. otrzymanego z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach oraz pisma właściciela zabytku o wyłączenie z GEZ Gminy Pińczów obiektu zabytkowego wyłącza się z GEZ Gminy Pińczów: Budynek mieszkalny, ul. Kościuszki 11, gm. Pińczów, 28-400 Pińczów.
- Zarządzenie Nr 29/2026 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 2 kwietnia 2026 r. w sprawie wprowadzenia zmian w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pińczów. Sporządzono nowe karty adresowe, które zostają włączone do GEZ Gminy Pińczów i połączone trwale z pierwotną kartą adresową zabytku:
  - Dom „na Mirowie” tzw. Drukarnia Ariańska, ul. Batalionów Chłopskich 32, 28-400 Pińczów (remont budynku);
  - Budynek Stacyjny Jędrzejowskiej Kolei Dojazdowej, ob. Budynek Dworca Kolei Wąskotorowej, ul. 3 Maja 21, 28-400 Pińczów (remont budynku).
  Zgodnie z decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego znak: DOZ-OAiK.650.1071.2024.MT z dnia 4 grudnia 2025 r. o skreśleniu obiektu z rejestru wyłączono z GEZ Gminy Pińczów kartę adresową:
  - Pozostałości Parku w Zespole Dworskim, ob. Park przy ośrodku "ZACISZE", Krzyżanowice Średnie Dz. nr 160/2 obr. 0017, gm. Pińczów 28-400 Pińczów.
- Zarządzenie Nr 59/2026 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 10 czerwca 2026 r. w sprawie wprowadzania zmian w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pińczów. W związku

z koniecznością aktualizacji danych zawartych w pierwotnych kartach adresowych i dostosowani ich do stanu faktycznego sporządzono nowe karty adresowe, które zostają włączone do GEZ Gminy Pińczów i połączone trwale z pierwotną kartą adresową zabytku:
- Cmentarz Żydowski Nowy – czas powstania – 1 poł. XX w., przed 1942 r., miejscowość – Pińczów, ul. Grodziskowa, 28-400 Pińczów, obręb 8 dz. nr 2/3, 2/6, 2/7, 8/1, 10/1, 10/2, 4/3, 4/4, 4/5;
- Cmentarz Żydowski Stary – czas powstania – 2 poł. XVI w., przed 1942 r., miejscowość – Pińczów, ul. Słabska, 28-400 Pińczów, obręb 13 dz. nr 200/2, 199/2, 198/2, 198/3, 198/4, 198/5, 198/6, 197/1, 197/3, 197/4, 197/5, 197/6, 197/7, 197/8, 197/9, 197/10, 197/11, 197/12, 197/13, 197/14, 274/1, 274/3, 174/4, 275/6, 275/7, 457/6, obręb 14 dz. nr 6/10, 6/8.

Spis zabytków nieruchomych i archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków Gminy Pińczów przedstawiają Aneksy na końcu opracowania.

5.5 Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Na terenie Gminy Pińczów znajduje się **Muzeum Regionalne w Pińczowie**[3] przy ul. Piłsudskiego 2a, gromadzące obiekty związane z dziejami miasta i etnografią regionu.

Muzeum powstało w 1963 r. Początkowo otrzymało jedno pomieszczenie w popaulińskim, barokowym klasztorze. Po uzyskaniu kolejnych pomieszczeń, od 1970 r. rozpoczęto działalność wystawienniczą. Obecnie muzeum zajmuje część zachodniego, północnego oraz wschodnie skrzydła parteru. Zbiory muzeum pochodzą z Ponidzia i dokumentują tradycje, historię i kulturę regionu od czasów najdawniejszych po współczesne.

Najważniejsze działy:

- dział archeologiczny - detale architektoniczne, ceramika grobowa i użytkowa, przedmioty z krzemienia, brązu i żelaza, monety i inne. Pozyskane z darowizn, zakupów, wykopalisk;
- dział artystyczno – historyczny, judaika;
  starodruki (rękopisy, dokumenty, książki, mapy, przedmioty użytkowe, numizmaty, pieczęcie, militaria i inne). Pozyskane w drodze darowizn i zakupów;
- dział etnograficzny;
  przedmioty użytkowe z drewna, metalu, wikliny a także tkaniny i oleodruki.

Do zwiedzania udostępniona jest również synagoga oraz Dom Ariański, dostępne po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym. W muzeum działa centrum informacji turystycznej.

5.6 Dziedzictwo niematerialne

W rozumieniu Konwencji UNESCO, której tekst został przyjęty na 32 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 r., dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Dziedzictwo niematerialne to rodzaj dziedzictwa, który jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Dziedzictwo niematerialne w rozumieniu wspomnianej wyżej Konwencji obejmuje:

- ✓ tradycje i przekazy ustne, w tym język jako narzędzie przekazu,
- ✓ spektakle i widowiska,
- ✓ zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne,
- ✓ wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki,
- ✓ umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

[3] https://muzeumpinczow.pl/

W Gminie Pińczów odnotować można wiele organizacji pozarządowych. Część z nich swoją działalność poświęca kulturze, tradycji, historii i szeroko rozumianemu dziedzictwu kulturowemu.

Żywe formy aktywności ludowej na terenie gminy utrzymywane są przez działalność zespołów ludowych Kapela Ponidzie Maćka Sobonia, zespół ludowy Swoje Chłopy oraz koła gospodyń wiejskich. Obecnie funkcjonuje 14 KGW:

1. KGW Kozubów,
2. KGW „Skowronianki",
3. KGW Szarbkowsko – Chrabkowskie,
4. KGW „Skałczanki",
5. SL Chata Bogucka,
6. KGW Zagość,
7. KGW Marzęcin,
8. KGW Kopernia,
9. KGW „Młodzawy Dziś i Jutro",
10. KGW Winiary,
11. KGW Uników,
12. KGW „Zagórzanki" Skowronno Górne,
13. KGW „Pasterzanki" Pasturka,
14. KGW „Wolawianki" z Woli Zagojskiej Dolnej.

Na terenie gminy działają placówki z zakresu kultury, są to:

- Pińczowskie Samorządowe Centrum Kultury oraz w jego strukturach świetlice wiejskie, UTW i Teatr Ciut Frapujący,
- Miejsko – Gminna Biblioteka Publiczna w Pińczowie wraz z filiami,
- Filia Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej,
- Muzeum Regionalne w Pińczowie.

Wartymi odnotowania wydarzeniami na terenie gminy, które nawiązują do elementów ludowych, tradycji, historii i niematerialnego dziedzictwa są:

- Święto Regionu - Dni Ponidzia,
- Dożynki Gminne,
- Rocznica Bitwy pod Grochowiskami,
- Spotkania Historyczne w rocznicę nadania praw miejskich Pińczowowi,
- Jarmarki Bożonarodzeniowe,
- Imieninowy rajd pieszy Józefa Piłsudskiego.
- Noc muzeów,
- Konkurs palm wielkanocnych.

Pińczowskie Samorządowe Centrum Kultury pełni funkcję miejsca, które gromadzi i prezentuje różnorodne formy dziedzictwa kulturowego wyrażające się poprzez sztukę, tradycje, obyczaje, muzykę, tańce czy rękodzieło.

Jednym z aspektów roli domu kultury w tym zakresie jest organizowanie wystaw, koncertów, warsztatów i innych wydarzeń kulturalnych, które umożliwiają społeczności lokalnej poznawanie i promowanie tradycji i historii danej społeczności, ale i prowadzenia działań edukacyjnych służących zdobywaniu wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego oraz na kształtowaniu poczucia tożsamości i więzi społecznych.

Działania te mają na celu nie tylko zachowanie dziedzictwa kulturowego, ale także jego promowanie, popularyzację i przekazywanie kolejnym pokoleniom.

Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Pińczowie oprócz swojej działalności podstawowej zajmuję się także organizacją wydarzeń, wystaw, warsztatów i prelekcji odnoszących się do naszej tradycji i historii.

Celem działalności Muzeum jest gromadzenie, ochrona i eksponowanie dziedzictwa kulturowego Pińczowa oraz całego regionu Ponidzia. Muzeum jako instytucja kultury pokazuje wartość czasów minionych i edukuje społeczeństwo poprzez organizowane wystaw i uroczystości upamiętniających ważne wydarzenia naszego regionu i kraju.

Edukacja kulturalna, kultywowanie tradycji i dziedzictwa, upowszechnianie kultury wśród mieszkańców gminy polega przede wszystkim na ich współudziale w wielu przedsięwzięciach i wydarzeniach organizowanych przez urząd miejski i instytucje kultury. Ochronie dziedzictwa niematerialnego służy nieoceniona współpraca z kołami gospodyń wiejskich z naszej gminy, które zawsze chętnie uczestniczą w jarmarkach, dożynkach, festynach, kiermaszach, konkursach, warsztatach i w wielu innych projektach.

Wysoka aktywność instytucji kultury przy współpracy z KGW i innymi stowarzyszeniami jest istotnym elementem realizacji zadań edukacyjnych w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego i naszych tradycji. Oferowane działania są atrakcyjne, przyciągając licznych odbiorców, edukując i promując lokalne dziedzictwo.

Gwara

Jednym z charakterystycznych wyróżników mieszkańców Ponidzia był ich język. Ponieważ Ponidzie, podobnie jak cała Kielecczyzna, historycznie i etnicznie należy do Małopolski, z tego względu jego język mówiony jest zaliczany do dialektu małopolskiego, który ma szereg odmian, w tym także gwarę kielecką.

Do najważniejszych cech gwary kieleckiej należą w obrębie wymowy (fonetyki):

- ✓ mazurzenie, czyli wymowa c, s, z, zamiast cz, sz, ż, np. coło, syja, zyto, zamiast: czoło, szyja, żyto („rz" nie ulega mazurzeniu),
- ✓ „a" wymawiane jako „o", np. pon, ptok, zamiast pan, ptak,
- ✓ dodawanie przed „o" tzw. „u" niezgłoskotwórcze (ł), np. łowies, łoko, łosieł, zamiast, owies, oko, osioł,
- ✓ nie podlegająca definicji wymiana „k" na „ch" i odwrotnie, np. kto – chto, która – chtóra, chciała – kciała, łokcie – łochcie,
- ✓ zanik nosowości samogłosek „ą" i „ę", np. geś, bedo, zamiast gęś, będą w obrębie odmiany (fleksji): w 2 osobie liczby mnogiej czasownika występuje końcówka,
- ✓ ta, np. zróbta, zaśpiwojta.

Lokalne potrawy

Charakterystyczna jest również lokalna kuchnia. Potrawy Ponidzia oparte były przede wszystkim na mące, ziemniakach oraz mleku. Rozdrobnione gospodarstwa oraz bardzo niska wydajność z hektara sprawiały, że żywność stała się symbolem bogactwa i dostatku. Odżywiano się skrajnie ubogo, tym bardziej, że skromne nadwyżki sprzedawano w mieście, aby odłożyć na zakup kawałka ziemi. Przedmiotem handlu było masło, sery, śmietana, jaja. Poniżej przedstawiono kilka charakterystycznych potraw Ponidzia:

- ✓ Fitka Kazimierska - zupa na wywarze mięsnym z ziemniakami i warzywami, zarzucana kaszą jęczmienną, zagęszczana podpalanką (zasmażką), zabielana śmietaną. Smak zupa zawdzięcza wywarowi z mięsa drobiowego, a także skwarkom (ze słoniny lub boczku), całości dopełnia aromat warzyw. Fitka to potrawa jednogarnkowa podawana jako pierwsze danie, spożywana sama lub z chlebem w zależności od upodobania.
- ✓ Zalewajka Świętokrzyska. Zalewajka po raz pierwszy pojawiła się w Łodzi w 2 poł. XIX w. Była to potrawa chłopska, ze względu na swą prostotę i sytość. Z czasem zaczęła też być popularna w Kieleckiem i na Kujawach. Potrawa ta była prosta w przygotowaniu oraz tania. Żur, który był jej nieodzownym składnikiem przygotowywano w domach we własnym zakresie. W Świętokrzyskiem jest wciąż zupą bardzo popularną, a przepis przechodzi z pokolenia na pokolenie. Zalewajka wpisana została na Listę Produktów Tradycyjnych z dniem 6 września 2006 r.
- ✓ Pińczowski olej z Lnicy. Przed II wojną światową na południu powiatu pińczowskiego we wsiach Kozubów, Zagórzyce, Orkanów, Sadek, Rudawa, Młodzawy Duże i Małe, Zakrzów, Gacki, Bogucice oraz Dzierążnia uprawiano lniankę siewną (lnicę). Wykorzystywano ją jako jedyne dostępne źródło tłuszczu pochodzenia roślinnego. Lniankę jarą uprawiano głównie na

terenach pagórkowatych Ponidzia i na glebach słabszych, gdyż na żyznych wylegała, co powodowało tęchnięcie nasion, a tym samym obniżało ich wartość odżywczą i jakość pozyskiwanego z niej oleju. Olejarni na tym terenie było sporo, jedna we wsi lub jedna na kilka wsi. Do dziś zachowały się niektóre z nich. Walory smakowe oleju z lnicy oraz zbyt na poziomie gospodarstwa spowodowały, że lnica jest uprawiana na terenie powiatu pińczowskiego do dnia dzisiejszego. Specyficzny smak i zapach oleju wynika z warunków glebowych i klimatycznych Ponidzia oraz techniki tłoczenia. Polega ona na delikatnym podgrzaniu do temperatury 36°C przemielonych nasion oraz tłoczeniu w tłoczniach. W latach 50. XIX w. lnianka została wyparta przez lepiej plonujący rzepak. Jej uprawa najpierw ograniczyła się do niewielkich powierzchni, potem do uprawy w kilku gospodarstwach. Jego spożycie wiąże się z tradycją świąteczną, szczególnie w okresie adwentu przed świętami Bożego Narodzenia i w Wielkim Poście przed Świętami Wielkanocnymi.

Strój ludowy

Elementem wyróżniającym Ponidzie jest strój ludowy. Przynależność etniczna do tzw. Krakowiaków wschodnich zadecydowała o charakterystycznym stroju, który miał wiele wspólnych cech z klasycznym strojem krakowskim. Męski i kobiecy strój przypomina klasyczny strój krakowski. Reliktowo utrzymywał się jeszcze na Ponidziu do połowy XX w. Echem przynależności do regionu krakowskiego było jeszcze długo ubieranie małych dziewczynek w strój krakowski traktując go jako strój odświętny. Kolorowy i wieloczęściowy był strój kobiecy. Najpierw wkładano białą koszulę haftowaną białą, czerwoną lub niebieską nicią. Koszule miały przypinane płaskie lub fałdowane krezki. Na koszule nakładano aksamitne gorsety bez rękawów, u dołu zakończone „ząbkami". Gorsety były ozdabiane cekinami, zapinane na haftki lub sznurowane czerwoną wstążeczką. Nakładano na siebie dwie lub trzy spódnice, u pasa suto marszczone, aby podkreślić bujność kształtów. Spódnice były koloru czerwonego lub zielonego w kwiaty. Wierzchnia spódnica była krótsza od spodniej, której obrzeże tworzył ozdobny szlaczek. Na spódnicę zakładano zapaski pokrywające ¾ spódnicy. Zapaski zdobiły hafty lub mereżki, a u dołu falbanki z koronką. W chłodniejsze dni przywdziewano katanki zamiast gorsetów, od których różniły się posiadaniem rękawów, a zamiast ząbków miały fałdziste zakładki. Obszerniejszymi od katanek były kaftany. Na ogół chodzono boso lub w drewnianych trepach. Od święta zakładano obuwie na wysokim obcasie z cholewką sznurowaną, sięgającą do połowy łydki. Na głowę, kobiety zakładały chustki (różnie wiązane), a dziewczęta wplatały we włosy kokardy. Ozdobą stroju były sznury różnokolorowych korali ze szkła. Niekiedy przypinano do gorsetów na wysokości barków pęki wstążek.

Herb

Historyczne pochodzenie ma herb miejski Pińczowa. Obecny herb jest bardzo podobny do XV-wiecznej pieczęci. Znajduje się w nim rozszczepiona strzała koloru żółtego na tle niebieskim. Całość wkomponowana jest w tarczę typu hiszpańskiego, która otoczona jest czarnym obrysem. Herb Gminy Pińczów stanowi załącznik nr 2 do Statutu Gminy Pińczów, przyjętego Uchwałą Nr VIII /68/03 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 12 czerwca 2003 r. Stworzony i umieszczony na gminnej stronie internetowej został system identyfikacji wizualnej gminy, który określa zasady używania herbu.

5.7 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Z punktu widzenia obecnych potrzeb i zagrożeń zabytków zasadnym i cennym, wymagającym szczególnego nadzoru i uwagi zasobem jest **układ urbanistyczny miasta Pińczowa** – być może najlepiej zachowany, dobrze utrzymany i harmonijnie uzupełniany po II wojnie światowej zespół miasta historycznego na terenie województwa. To ogólny ład przestrzenny, unikanie współczesnych kontrdominant architektonicznych, zieleń i zabudowa historyczna stanowi wyjątkowy walor całego miasta. Współczesne realia pokazują, że większym wyzwaniem w ochronie zabytków jest to co stanowi tkankę „tła" historycznego i kontekst, a nie zabytki indywidualne – identyfikowane i niekwestionowane. Opis układu urbanistycznego miasta znajduje się na s. 42-43.

Ponadto najważniejsze znaczenie dla Gminy Pińczów mają zabytki wpisane do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego (szczegółowe zestawienie w załączniku 3, 4 i 5), ale cenny jest również zasób zabytkowy znajdujący się w gminnej ewidencji zabytków. Szczegółowy opis zabytków występujących na terenie Gminy Pińczów znajduje się w rozdziale 5.2.3. Krajobraz kulturowy Gminy Pińczów (s. 41-53) oraz w rozdziale 5.2.4. Zabytki archeologiczne Gminy Pińczów (s. 53-55). Wymienione tam zabytki posiadają duże znaczenie dla krajobrazu kulturowego Gminy.

Do najbardziej wartościowych zabytków obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy Pińczów należą więc:

- Zespół klasztorny reformatów (obecnie franciszkanów) w Pińczowie.
- Zespół klasztorny paulinów, ob. zespół kościoła parafialnego św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Pińczowie.
- Kaplica św. Anny w Pińczowie.
- Synagoga w Pińczowie.
- Pozostałości zespołu zamkowego w Pińczowie.
- Zespół zamkowo-pałacowy w Pińczowie.
- Zespół kościoła parafialnego pw. Narodzenia NMP w Bogucicach.
- Zespół kościoła parafialnego pw. św. Tekli w Krzyżanowicach Dolnych.
- Zespół kościoła parafialnego pw. św. Jana Chrzciciela w Starej Zagości.
- Zespół kościoła pw. Ducha Św. i Matki Boskiej Bolesnej w Młodzawach Małych.

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Analiza SWOT jest jednym z podstawowych narzędzi diagnostycznych. Określa ona cztery ważne elementy oceny: mocne i słabe strony, czyli pozytywne i negatywne warunki wewnętrzne oraz szanse i zagrożenia, czyli pozytywne i negatywne warunki zewnętrzne. Niniejsza analiza jest podstawą do określenia celów i kierunków działania Gminy Pińczów w zakresie ochrony zabytków.

Tabela 3. Analiza SWOT Gminy Pińczów.

MOCNE STRONY
• Atrakcyjne położenie gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki i agroturystyki. • Dobra drogowa dostępność komunikacyjna. • Siedziba gminy jest jednocześnie siedzibą powiatu i centrum handlowym, usługowym oraz administracyjnym całego regionu. • Gmina w zasięgu dojazdu z innych większych ośrodków miejskich – Kielc, Krakowa. • Zachowane obiekty sakralne o wysokiej wartości kulturowej. • Utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów wpisanych do rejestru zabytków. • Obecność założeń parkowych objętych ochroną konserwatorską. • Duża liczba kapliczek i krzyży przydrożnych. • Historyczny układ urbanistyczny Pińczowa. • Duża liczba stanowisk archeologicznych, świadcząca o wielowiekowym charakterze osadnictwa na terenie gminy. • Obecność zabytkowej trasy Jędrzejowskiej Kolejki Wąskotorowej. • Wykorzystywanie funduszy unijnych przez władze gminy. • Zainteresowanie historią i kulturą regionu wśród władz gminy. • Działalność Muzeum i Centrum Informacji Turystycznej. • Odbywające się regularnie imprezy kulturalne oparte na dziedzictwie historycznym. • Lokalne tradycje i zwyczaje, kultywowane wśród mieszkańców, przede wszystkim związane z kulturą Ponidzia (np. legendy, stroje, kuchnia, tradycje). • Aktywna działalność organizacji pozarządowych.
SŁABE STRONY
• Zaniedbania w zakresie stanu technicznego części obiektów prywatnych, wpisanych do gminnej ewidencji zabytków. • Niedostateczne zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. • Ograniczone środki w budżecie gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego. • Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. • Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych. • Brak połączeń kolejowych z resztą kraju.
SZANSE
• Zwiększenie środków budżetowych gminy na działania związane z ochroną zabytków. • Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków. • Szersza promocja walorów kulturowych Gminy, przyciągająca turystów. • Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki budynków. • Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne. • Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby (także z

wykorzystaniem rzeki Nidy).
- Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk).
- Rozwój istniejących organizacji pozarządowych.
- Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji obiektów zabytkowych.
- Komplementarność Programu Gminnego z Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Świętokrzyskiego.

ZAGROŻENIA

- Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do historycznego charakteru.
- Zła sytuacja finansowa wielu użytkowników obiektów zabytkowych.
- Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych.
- Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska.
- Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację substancji zabytkowej.
- Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów.
- Zanik tradycji i tożsamości regionalnych.
- Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.
- Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych.
- Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe.
- Akty wandalizmu.

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Celem niniejszego programu, opracowanego w oparciu o Gminną Ewidencję Zabytków, jest stworzenie wieloletniej strategii ochrony zabytków znajdujących się na terenie Gminy Pińczów. Misją gminy, w kontekście zachowania i ochrony jej dziedzictwa kulturowego jest: ***"świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego, poprawa stanu zachowania obiektów zabytkowych, a także racjonalne wykorzystanie istniejących zasobów dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy".***

Gminny Program Opieki nad Zabytkami służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju gminy. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów, zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Za podstawowe cele programu opieki nad zabytkami należy przyjąć te wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, a więc:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.

W poprzednim *Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Pińczów na lata 2022-2025* wyznaczono dwa główne priorytety oraz ich kierunki i zadania. Niektóre z nich mają charakter długofalowy, przez co nie było możliwości zrealizowania ich w okresie obowiązywania programu. W związku z tym planuje się ich wykonanie w kolejnym okresie.

Szczegółowe zestawienie działań podjętych przez Gminę Pińczów zostało zaprezentowane w rozdziale *11. Realizacja i finansowanie przez miasto zadań z zakresu ochrony zbytków.*

7.1 Priorytety i kierunki działań programu opieki nad zabytkami

Poniżej przedstawiono priorytety, kierunki działań i zadania Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Pińczów na lata 2026 - 2029.

PRIORYTET 1
Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno - gospodarczego gminy

Kierunek działania 1.1. Ochrona krajobrazu kulturowego i poprawa ładu przestrzennego

Zadania:

1.1.1 Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami, wszelkie działania prowadzone w obrębie zabytków oraz w ich otoczeniu (w granicach wyznaczonych w decyzjach o wpisie do rejestru zabytków) wymagają pozwolenia Wojewódzkich Konserwatorem Zabytków.

1.1.2 Kreowanie poprawnej polityki przestrzennej w odniesieniu do zabytków i krajobrazu kulturowego gminy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (MPZP), decyzjach o warunkach zabudowy i decyzjach o lokalizacji inwestycji celu publicznego.

- ✓ Sporządzenie Planu ogólnego gminy w związku ze zmianami prawa w zakresie planowania przestrzennego. Ustalenia zawarte w planie ogólnym powinny uwzględniać zabytki objęte formami ochrony, o których mowa w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami lub ujęte w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków oraz dobra kultury współczesnej.
- ✓ W przypadku tworzenia nowych MPZP ochrona zabytków nieruchomych powinna być wyznaczana w zależności od wartości danego obiektu zabytkowego:
  - o zabytki wpisane do rejestru zabytków należy obejmować ochroną kilku elementową. Ścisła ochrona konserwatorska winna obejmować obiekt zabytkowy i obszar wpisany do rejestru zabytków - działania w jej obrębie powinny zostać uzależnione od decyzji WKZ. Wokół takiej strefy wskazane jest wyznaczenie obszaru, otuliny, mającego na celu ochronę otoczenia obiektu zabytkowego, w granicach opierających się na naturalnym ukształtowaniu terenu bądź jego aktualnym zagospodarowaniu. W strefie tej powinny zostać wyznaczone rygory dotyczące inwestycji, określające dopuszczalne zagospodarowanie terenu i parametry nowej zabudowy, a także dopuszczalne przekształcenia istniejącej, mającej na celu przeciwdziałanie degradacji otoczenia obiektów zabytkowych i zachowanie ich ekspozycji,
  - o obiekty zabytkowe znajdujące się w Gminnej Ewidencji Zabytków należy objąć ochroną punktową. Zabytki z GEZ należy chronić in situ,
  - o w MPZP powinna być zawarta ochrona ogólnego krajobrazu gminy, charakteryzująca się utrzymaniem kompozycyjnej spójności, utrwalaniem historycznych układów zabudowy, poprzez kontynuowanie tradycyjnie ukształtowanych lokalizacji kompozycji budynków oraz wykorzystywanych form architektonicznych zmierzających do harmonizowania krajobrazu,
- ✓ Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym i działalności inwestycyjnej na terenie gminy zasad ochrony historycznych układów planistycznych miejscowości oraz zasad ochrony krajobrazu kulturowego, w tym w szczególności dążenie do zachowania w niezmienionej formie historycznych panoram, osi widokowych, form terenu, zabytkowych kompozycji zieleni, cmentarzy itp.
- ✓ Odnośnie decyzji o warunkach zabudowy i lokalizacji inwestycji celu publicznego wydawanych przez Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów dla terenów, na których znajdują się obiekty zabytkowe ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, każdorazowo należy je uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który narzuci odpowiednie uwarunkowania związane z ich ochroną, o ile uzna je za konieczne,
- ✓ Stanowiska archeologiczne winny być dokładnie oznaczone na załącznikach graficznych do planów miejscowych, natomiast w jego tekście powinny znaleźć się zapisy

ustanawiające ochronę konserwatorską i nakazujące uzgadnianie zamierzeń inwestycyjnych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,

- ✓ Odnośnie decyzji o warunkach zabudowy i lokalizacji inwestycji celu publicznego, wydawanych przez Urząd Miasta i Gminy, dla terenów, na których zlokalizowano stanowiska archeologiczne (rozpoznanie powinno się opierać na Gminnej Ewidencji Zabytków), każdorazowo należy je uzgadniać z urzędem konserwatorskim, który narzuci odpowiednie uwarunkowania związane z ich ochroną.

Kierunek działania 1.2. Opieka nad zabytkami nieruchomymi, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów i zespołów obiektów charakterystycznych dla gminy i obszaru kulturowego, w którym zlokalizowana jest gmina

Zadania:

1.2.1. Prowadzenie prac konserwatorsko-remontowych przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy zgodnie z zaleceniami konserwatorskimi oraz wspieranie (dofinansowywanie) tychże prac przy obiektach niebędących własnością gminy:
- ✓ w pierwszej kolejności należy wykonać prace remontowe i konserwatorskie przy obiektach znajdujących się w złym stanie, a prezentujących znaczne wartości zabytkowe lub historyczne i walory architektoniczne:
- ✓ wspieranie działań właścicieli zabytków zmierzające do pozyskania środków zewnętrznych na działania konserwatorsko-remontowe przy obiektach zabytkowych nieruchomych,
- ✓ udzielanie dotacji (w miarę posiadanych środków finansowych) zgodnie z zasadami przyjętymi Uchwałą Nr VIII/61/2019 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 17 kwietnia 2019 r. wynikającej z art.81 ustawy O ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

1.2.2. Podejmowanie działań inwestycyjnych związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych:
- ✓ przebudowę skweru tzw. „rynek mirowski" przy ul. Batalionów Chłopskich, z zagospodarowaniem terenu, wykonaniem ścieżek z nawierzchni utwardzonej, montażem nowego oświetlenia i elementów małej architektury, w celu dostosowania do pełnienia funkcji społecznej, rekreacyjnej i turystycznej;
- ✓ zachowanie i udostępnienie zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez oczyszczenie i zagospodarowanie Wzgórza Zamkowego oraz przeprowadzenie prac konserwacyjnych muru zamkowego;
- ✓ wykupienie działek na zboczu prowadzącym do Kaplicy św. Anny, od strony cmentarza parafialnego, w celu realizacji odpowiedniego dojścia do kaplicy oraz powiększenie parkingu.

1.2.3. Zachowanie najcenniejszych kompozycji i dekoracji ścian budynków mieszkalnych (pierwotny układ otworów okiennych, niewielkie kapliczki, inicjały właścicieli, itp.), zachowanie detalu architektonicznego przy remontach elewacji budynków mieszkalnych, wtórne wykorzystanie detalu.

1.2.4. Dbałość o zachowanie linii zabudowy, dążenie do utrzymania układu przestrzennego wsi (skali zabudowy, układu budynków), wyeksponowanie istotniejszych budynków użyteczności publicznej i charakterystycznych dla miejscowości.

1.2.5. Bieżąca pielęgnacja na terenie cmentarza z okresu I wojny światowej.

1.2.6. Eliminowanie prac adaptacyjnych i remontowych przeprowadzanych ze szkodą dla substancji zabytkowej obiektów.

1.2.7. Przestrzeganie podstawowych wymogów estetyki w stosunku do zabytkowych obiektów i zespołów obiektów ze szczególnym uwzględnieniem zasad konserwatorskich.

Kierunek działania 1.3. Opieka nad zabytkami ruchomymi

Zadania:

1.3.1. Prace remontowe przy kapliczkach i pomnikach będących własnością gminy oraz uzgadnianie wszelkich działań z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Kierunek działania 1.4. Opieka nad zabytkami archeologicznymi

Zadania:

1.4.1 Wspieranie zamierzeń dążących do realizacji ratowniczych badań wykopaliskowych w obrębie stanowisk archeologicznych szczególnie narażonych na zniszczenie.

1.4.2 Umieszczenie lub uzupełnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego stanowisk archeologicznych.

Kierunek działania 1.5. Rozpoznanie i dokumentowanie zasobu zabytków oraz przetwarzanie informacji o zabytkach.

Zadania:

1.5.1. Prowadzenie Gminnej Ewidencji Zabytków:

- ✓ aktualizacja i weryfikacja istniejącego zbioru kart adresowych znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków,
- ✓ systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną,
- ✓ udostępnianie opracowanych kart adresowych do celów projektowych i badawczych dla służb i podmiotów opracowujących wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego czy inne programy: np. rewitalizacyjne, opieki nad zabytkami.

1.5.2. Udostępnienie wykazu Gminnej Ewidencji Zabytków oraz Gminnego programu opieki nad zabytkami na stronie internetowej Gminy.

1.5.3. Opracowanie sprawozdania z realizacji zadań GPOnZ (co dwa lata), następnie przedstawienie sprawozdania na sesji Rady Miasta.

1.5.4. Coroczna aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych gminy Pińczów sporządzonego na podstawie otrzymanych aktualizacji od właścicieli lub zarządców obiektów zabytkowych

PRIORYTET II
Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego oraz pielęgnacja tożsamości regionalnej

Kierunek działania 2.1. Ochrona wartości niematerialnych

Zadania:

2.1.1 Pielęgnowanie (ochrona) tożsamości kulturowej regionu, wzmacnianie procesów integracyjnych w społeczności regionalnej.

2.1.2 Utrwalanie w świadomości społecznej tzw. tradycji miejsca dotyczącej lokalizacji nieistniejących obiektów o istotnym znaczeniu dla historii.

2.1.3 Wspieranie inicjatyw nawiązujących w sposób przemyślany do dawnych tradycji regionu, mających na celu ich wskrzeszenie lub przypomnienie - tworzenie lub udział w tworzeniu związanych z tym tematycznych szlaków turystycznych, wystaw, konkursów i różnorodnych imprez o charakterze kulturalno-edukacyjnym).

2.1.4 Upamiętnianie i utrwalanie w pamięci mieszkańców, zwłaszcza młodego pokolenia, ważnych wydarzeń historycznych, wybitnych postaci związanych z regionem itp. poprzez działalność wydawniczą, prowadzenie lekcji muzealnych nt. przeszłości i kultury regionu, organizowanie okazjonalnych wystaw i ekspozycji itp.

2.1.5 Wspieranie inicjatyw zmierzających do udokumentowania, zachowania, kultywowania wartości niematerialnych (pieśni, podania, legendy, tradycje związane z ważnymi wydarzeniami rodzinnymi jak śluby czy pogrzeby, tradycje związane ze świętami, potrawy regionalne, nazwy miejscowe).

Kierunek działania 2.2 Edukacja, promocja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym

Zadania:

2.2.1 Opracowanie wydawnictw o zabytkach i obiektach posiadających wartość historyczną, promujących walory kulturowe i turystyczne.

2.2.2 Wspieranie działań w zakresie popularyzacji akcentującej walory kulturowe i przyrodnicze turystyki pieszej i rowerowej na terenie gminy oraz rozwijanie towarzyszącej im infrastruktury (ścieżki rowerowe, sezonowe wypożyczalnie sprzętu, punkty widokowe, tablice informacyjne itp.).

2.2.3 Wspieranie inicjatyw mających na celu edukowanie społeczeństwa, zwłaszcza dzieci i młodzieży na rzecz ochrony dziedzictwa, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji lokalnych i idei małych ojczyzn.

2.2.4 Popularyzacja opieki nad zabytkami poprzez wszelkiego rodzaju konkursy premiujące wiedzę i znawstwo dziedzictwa kulturowego:

2.2.5 Inicjowanie w instytucjach kultury działających na terenie gminy akcji gromadzenia dawnych i współczesnych fotografii dokumentujących przestrzeń kulturową i życie codzienne mieszkańców gminy.

2.2.6 Popieranie istniejących jak i stymulowanie wprowadzania nowych (gry i zabawy edukacyjne dla najmłodszych, publikacje nt. dziedzictwa kulturowego adresowane do dzieci, konkursy itd.) form edukacyjnych prowadzonych przez szkoły

2.2.7 Wspieranie i współpraca ze stowarzyszeniami lokalnymi mającymi na celu zachowanie tradycji i kultury regionu.

2.2.8 Promocja i rozwój istniejących szlaków turystycznych.

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Do osiągnięcia celu i efektywnego wykonywania zadań w nim określonych służą pomocą następujące instrumenty:

- instrumenty prawne – wynikające z przepisów prawnych (ustaw i przepisów wykonawczych), uchwał Rady Miejskiej, np. dotyczących zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów zabytkowych będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych np. wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- instrumenty finansowe – dotacje dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, środki budżetowe na zadania własne z zakresu ochrony zabytków, korzystanie z funduszy europejskich i innych programów;
- instrumenty kontrolne – aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków, monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, sporządzanie, co dwa lata sprawozdania z realizacji *Programu* oraz aktualizacja *Programu* związana z ustawowym 4-letnim okresem obowiązywania, dostosowania go do zmieniających się zapisów prawnych oraz możliwości finansowania;
- instrumenty koordynacji – realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- instrumenty społeczne – działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami, instytucjami, stowarzyszeniami itp.

9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Proces osiągania celów wytyczonych w Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Pińczów będzie monitorowany, a stopień ich realizacji będzie przedstawiany zgodnie z zapisami art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, czyli sporządzaniem co 2 lata sprawozdania, które Burmistrz przedstawia Radzie Miejskiej. Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji gminnego programu uwzględniająca: wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Ocena poziomu realizacji Programu winna uwzględniać m.in.:

- bieżący monitoring Gminnej Ewidencji Zabytków uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych,
- ocenę zaawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych,
- ocenę aktywności kulturalnej lokalnej społeczności, w tym ocena przedsięwzięć folklorystycznych i zainteresowań tradycyjnym rękodziełem,
- ocenę aktywności placówek kulturalnych, KGW, stowarzyszeń itp.
- przedsięwzięcia związane z historią i tradycją,
- środki budżetowe przeznaczone na dotacje obiektów zabytkowych,
- realizacja programu edukacji i promocji zabytków, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technik informatycznych.

Po przyjęciu przez Radę Miejską treści Programu w drodze uchwały należy udostępnić dokument do publicznej wiadomości na gminnej stronie internetowej.

Gmina i podległe jej jednostki zobowiązują się prowadzić działalność informacyjną i popularyzatorską w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dbałość o zabytek polega między innymi na zapewnieniu warunków do dokumentowania zabytku, popularyzacji wiedzy o nim, prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz utrzymaniu zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie. Finansowanie tych działań jest obowiązkiem nie tylko właściciela zabytku, lecz także każdego podmiotu mającego tytuł prawny do zabytku, a więc trwałych zarządców, użytkowników wieczystych. Dla jednostki samorządu terytorialnego posiadającej tego rodzaju tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest zadaniem własnym. Ochrona zabytków i opieka nad nimi, a także wszelkie działania związane ze zmianą ich funkcji w przestrzeni publicznej oraz ich popularyzacją i udostępnianiem społecznym, mogą być finansowane z różnych źródeł w zależności od typu działań.

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Ważne jest, by gmina z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w budżecie środków przeznaczonych na realizację zapisów GPOnZ. Tym bardziej, że znaczna część źródeł zewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego w finansowanych przez nie projektach. Główny obowiązek związany z opieką, ochroną oraz finansowaniem wszelkich prac konserwatorskich lub robót budowlanych, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

1. Dotacje

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
2) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności;
11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7–15;

17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Art. 78. 1. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

2. Jeżeli zabytek, o którym mowa w ust. 1, posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

3. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku, o którym mowa w ust. 1, wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

4. Łączna wysokość dotacji udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego i wojewódzkiego konserwatora zabytków nie może przekraczać wysokości dofinansowania określonej w ust. 1–3.

5. Dotacja, o której mowa w art. 74 ust. 2, jest udzielana we wnioskowanej wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich.

Dotacje Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego

Dotacje udzielane przez Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego dotyczą tylko obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Dotacje samorządowe

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw dofinansowanie na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielone przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków określa odpowiednia uchwała podjęta przez radę miejską.

2. Źródła zewnętrznego finansowania – krajowe

Fundusz Termomodernizacji i Remontów (dotyczy obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w ewidencji zabytków)

Celem rządowego programu wsparcia remontów i termomodernizacji jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich termomodernizacji. Z programu mogą skorzystać właściciele zasobów mieszkaniowych (gminy, spółdzielnie mieszkaniowe, właściciele mieszkań zakładowych i prywatni właściciele). Jego beneficjentami są także osoby mieszkające w budynkach objętych programem, gdyż poprawia się komfort zamieszkiwania z jednoczesnym zmniejszeniem opłat za energię cieplną.

Program realizowany na podstawie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów obejmuje dwa główne moduły – wsparcie przedsięwzięć termomodernizacyjnych i wsparcie przedsięwzięć remontowych. Wprowadza on także dodatkowe wsparcie dla właścicieli budynków mieszkalnych objętych w przeszłości czynszem regulowanym. Wsparcie jest udzielane w postaci tzw. premii, czyli spłaty części kredytu wykorzystanego na realizację przedsięwzięcia. Spłata jest dokonywana ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów, obsługiwanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego i zasilanego ze środków budżetu państwa.

Fundusz Kościelny (dotacje dla zabytkowych obiektów sakralnych)

Fundusz Kościelny został powołany na mocy art. 8 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz. 87, z późn. zm.) jako forma rekompensaty dla kościołów za przejęte przez Państwo nieruchomości ziemskie.

Kościelne osoby prawne mogą ubiegać się o przyznanie dotacji z Funduszu Kościelnego na konserwację i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej w znaczeniu nadanym przez aktualne ustawodawstwo.

Szczegółowe informacje dotyczące zasad postępowania przy udzielaniu dotacji z Funduszu Kościelnego ogłasza Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, zwanego dalej „MSWiA", oraz w BIP MSWiA.

Dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na badania archeologiczne

Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, realizowanych zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami:

1) niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentacja zasobów dziedzictwa archeologicznego z wykorzystaniem metod tradycyjnych i nowoczesnych, m.in. badań powierzchniowych, prospekcji podwodnej, badań geofizycznych, prospekcji lotniczej, skaningu laserowego;

2) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

Program Kultura – Interwencje (dotacje dla instytucji zajmujących się kulturą)

Organizatorem Programu Kultura – Interwencje jest Narodowe Centrum Kultury. Celem strategicznym Programu jest tworzenie warunków dla wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie regionalnym, lokalnym i krajowym poprzez finansowe wsparcie realizacji projektów upowszechniających dorobek kultury i zwiększających obecność kultury w życiu społecznym.

Koncepcja programu została oparta na założeniu, że uczestnictwo w kulturze sprzyja podnoszeniu kompetencji społeczeństwa, tworzeniu warunków do rozwijania aktywności twórczej i przygotowaniu obywateli do aktywnego udziału w różnych formach życia społecznego. O wsparcie w ramach programu Kultura – Interwencje mogą ubiegać się zarówno samorządowe instytucje kultury (z wyłączeniem instytucji współprowadzonych przez Ministra oraz jednostki samorządu terytorialnego), jak i organizacje pozarządowe.

Program „Infrastruktura kultury" (dotacje dla instytucji zajmujących się kulturą)

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

3. Źródła zewnętrznego finansowania – pozostałe

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków może odbywać się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej.

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) (dotacje dla instytucji zajmujących się kulturą oraz obiektów wpisanych do rejestru zabytków)

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (inaczej FEnIKS) na lata 2021- 2027 to następca Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ). Budżet wynosi

ponad 25 miliardów euro (w formie dotacji, instrumentów finansowych i instrumentów łączących finansowanie zwrotne oraz dotacyjne) i będzie przeznaczony na kluczowe projekty środowiskowe, energetyczne oraz transportowe, a także na wsparcie w obszarze kultury i ochrony zdrowia.

Głównym celem Programu jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego, w tym poprzez m.in. wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym. Program ma przyczynić się m.in. do wzmocnienia ochrony zabytków o krajowym i światowym znaczeniu, zarówno ruchomych, jak i nieruchomych. Wsparcie ukierunkowane zostanie na tworzenie odpowiednich warunków infrastrukturalnych stymulujących do aktywnego uczestnictwa w kulturze i w życiu społecznym, w tym eliminację barier w dostępie do kultury dla grup z różnych przyczyn wykluczonych. Zastosowane rozwiązania infrastrukturalne, w tym nowoczesne technologie, umożliwią tworzenie innowacyjnej oferty kulturalnej, rozszerzanie jej o nowe formy działalności i cele lub będą przyczyniać się do zwiększenia atrakcyjności świadczonej oferty, w celu budowania przewag konkurencyjnych w aspekcie zarówno gospodarczym jak i społecznym.

Inwestycje będą wspierały procesy transformacji cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury, zakup wyposażenia i technologii umożliwiających rozszerzenie grup odbiorców realizowanej oferty (zwiększenie dostępności kultury poprzez umożliwienie korzystania z niej grupom dotychczas wykluczonym np. niepełnosprawni; zwiększenie zasięgu oferty – upowszechnianie oferty on-line) oraz zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonowania w warunkach różnego rodzaju kryzysów (na podstawie doświadczeń związanych z wystąpieniem pandemii Covid-19).

Wsparciem zostaną objęte państwowe i współprowadzone instytucje kultury, biblioteki przechowujące Narodowy Zasób Biblioteczny oraz publiczne szkoły i uczelnie artystyczne. Ponadto o wsparcie mogą ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego oraz kościoły i związki wyznaniowe w zakresie prowadzonej działalności kulturalnej, zlokalizowane na obszarach wpisanych na listę UNESCO lub Pomników Historii.

Zakres wsparcia w ramach celu szczegółowego obejmuje także działania infrastrukturalne mające na celu ochronę i zachowanie otoczenia zabytkowych obiektów. Niejednokrotnie inwestycje będą realizowane w bliskim sąsiedztwie lub na terenie objętym planem rewitalizacji, co wpłynie korzystnie na ogólny rozwój większych obszarów.

Wszystkie ww. typy działań będą mogły być realizowane w formule projektów partnerskich, które przyczynią się do lepszego zarządzania dziedzictwem kulturowym i promowania dziedzictwa kulturowego, co w konsekwencji wpłynie na większą identyfikację społeczeństwa z danym miejscem.

Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury – 700 000 000 euro.

Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 (dotacje dla instytucji zajmujących się kulturą)

Priorytet II: Zaawansowane usługi cyfrowe – jednym z celów programu jest stymulowanie rynku ponownego wykorzystywania zasobów kultury i danych naukowych. Powstałe e-usługi powinny zapewnić zdalny dostęp do unikalnych narzędzi oraz umożliwić przetwarzanie, analizę, bezpieczne gromadzenie i archiwizację dużych zbiorów danych, co będzie skutkowało przyspieszeniem rozwoju takich obszarów jak np.: kultura i rozrywka, motoryzacja, e-zdrowie, transport, bezpieczeństwo publiczne, energetyka, technologie finansowe czy rolnictwo.

2.1 Wysoka jakość i dostępność e-usług publicznych – np. tworzenie, rozwój, integracja e-usług publicznych, wykorzystanie potencjału informacji sektora publicznego (ISP) i technologii w administracji z zastosowaniem np. analiz wielkich zbiorów danych oraz metod sztucznej inteligencji.

2.3 Cyfrowa dostępność i ponowne wykorzystanie informacji – np. digitalizacja zasobów kultury, administracji i nauki (m.in. dane z badań naukowych oraz zasobów edukacyjnych finansowanych ze środków publicznych). Program zakłada podejmowanie działań zwiększających otwartość oraz poziom ponownego wykorzystania danych z zasobów kultury (w tym niebędących ISP), nauki i administracji. Wsparcie będzie udzielane również na budowę lub modernizację i udostępnianie rozwiązań informatycznych do prowadzenia zaawansowanej analityki danych z wykorzystaniem nowych technologii.

Beneficjentami Programu mogą być m.in.: instytucje kultury, przedsiębiorcy, obywatele, NGO.

Kreatywna Europa 2021-2027 (dotacje dla instytucji zajmujących się kulturą)

Kreatywna Europa (Creative Europe) to program Komisji Europejskiej, którego celem jest wsparcie ponadnarodowych działań europejskich sektorów kultury, audiowizualnego i kreatywnego w obszarze kultury i sztuki przyczyniających się do budowania kompetencji, profesjonalizacji i zwiększania konkurencyjności sektorów na rynku globalnym, wpływ na zwiększanie dostępu do kultury i sztuki, docieranie do nowych grup odbiorców i zwiększanie uczestnictwa w kulturze, rozwój współpracy międzynarodowej oraz wsparcia ponadnarodowego obiegu europejskich dzieł i twórców, ochrony i propagowania różnorodności kulturowej i językowej oraz europejskiego dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie technologii i wdrażanie innowacji w sektorach oraz dostosowania sektorów do zmiany cyfrowej.

W ramach nowej edycji Programu istotne będą także wsparcie sektorów w odbudowie po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19, zrównoważony rozwój i zielona transformacja sektorów, równość i równouprawnienie oraz włączanie społeczne poprzez kulturę i sztukę.

Program będzie wdrażany poprzez komponenty:

– komponent Media – wspierający działania sektora audiowizualnego,

– komponent Kultura – wspierający działania sektorów kultury i kreatywnego,

– komponent międzysektorowy – wspierający rozwój innowacji w projektach łączących sektory kultury, kreatywny i audiowizualny, a także sektor wysokiej jakości mediów informacyjnych i rozwój umiejętności krytycznego korzystania z mediów.

11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki, wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami. Dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego, dysponującego tytułem prawnym do zabytku. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robót jest zadaniem własnym. Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd miejski powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

1) opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest gmina.

2) kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze gminy.

Gmina jest ustawowo zobligowana do opieki nad obiektami zabytkowymi, których jest właścicielem: utrzymywania w dobrym stanie technicznym, przeprowadzania remontów i bieżących konserwacji.

Wydatki Gminy Pińczów na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego w ostatnich latach:

2025 r.[4]:

Prace związane z rewitalizacją obiektów zabytkowych:

- Opracowano dokumentację projektową i uzyskano pozwolenia na budowę na prace remontowo - konserwatorskie dla odcinka muru zamkowego (przy ul. Marsz. J. Piłsudskiego) ok. 50 mb - koszt brutto 41 600,00 zł, dofinansowanie Urząd Marszałkowski 26 600,00 zł,
- Wykonano prace konserwatorskie i restauratorskie przy budynku stacji wąskotorowej w Pińczowie (ul. 3 Maja 21). Zakres prac obejmował wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, wykonaniu elewacji budynku, schodów zewnętrznych, dostosowaniu budynku dla potrzeb osób niepełnosprawnych, renowację drzwi wejściowych oraz wykonaniu odwodnienia. Koszt brutto - 823 036,97 zł, dofinansowanie Rządowy Program Odbudowy Zabytków - 399 800,00 zł.

Środki budżetowe przeznaczone na dotacje obiektów zabytkowych:

- Remont fasady głównej - prace konserwatorsko-budowlane XVII wystroju architektonicznego kościoła w zespole klasztornym OO. Franciszkanów w Pińczowie. Koszt 20 000 zł.

Inne prace przy obiektach zabytkowych:

- Naprawa fragmentu ogrodzenia cmentarza wojennego z okresu I wojny światowej przy ul. Grodziskowej w Pińczowie - odcinek od podstawy schodów do kaplicy cmentarnej od strony strzelnicy (usunięcie wrastających krzewów i traw, naprawa muru, wymiana zniszczonych daszków wapiennych i ich impregnacja). Koszt - 8 487 zł w tym dotacja Wojewoda Świętokrzyski - 3 000 zł.

Monitoring Gminnej Ewidencji Zabytków:

W 2025 r. Zarządzeniem Nr 46/2025 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 8 maja 2025 r. w sprawie wprowadzenia zmian w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pińczów. Na podstawie pisma znak: ZRRiD.RN.5133.64.1.2024 z dnia 21.02.2025 r. otrzymanego z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach oraz pisma właściciela zabytku ze względu na brak wyróżniających wartości historycznych wyłączony został z GEZ Gminy Pińczów budynek mieszkalny, ul. Kościuszki 11, 28-400 Pińczów.

[4] Raport o stanie Gminy Pińczów za rok 2025.

Działania promocyjne. Promocja zabytków i dziedzictwa kulturowego:

- Organizacja i współorganizacja wydarzeń promujących oraz kultywujących lokalne dziedzictwo kulturowe, w tym m.in.:
  - ✓ 162 rocznica Powstania Styczniowego na Ziemi Pińczowskiej i Bitwy pod Grochowiskami,
  - ✓ Międzynarodowy plener malarski,
  - ✓ Pieśni Maryjne na Św. Annie,
  - ✓ 597 rocznica lokacji Pińczowa,
  - ✓ Świętokrzyski Festiwal Dni Muzyki Dawnej - Profeti della Quinta,
  - ✓ 20.lecie Kapeli Maćka Sobonia,
  - ✓ 80.lecie Republiki Pińczowskiej,
  - ✓ Fiesta Balonowa,
  - ✓ 60.lecie Klubu Wodnego Kon-tiki,
  - ✓ Jarmark Bożonarodzeniowy.
- Wykonanie oraz wymiana tablic informacyjnych:
  - ✓ tablice dotyczące oznaczenia punktu widokowego na Garbie Pińczowskim - 7 szt.,
  - ✓ tablica przy Cmentarzu Parafialnym w Pińczowie,
  - ✓ tablica przy Synagodze Starej w Pińczowie,
  - ✓ tablice informacyjne w Rynku Pińczowskim - 3 szt.
- Wykonanie zdjęć zabytków i panoram miasta,
- Wydanie albumu pt. „Pińczów na fotografii",
- Opracowanie Systemu Komunikacji Turystycznej w przestrzeni miejskiej,
- Wykonanie gadżetów promocyjnych jako souvenirów reklamowych,
- Promocja w mediach.

2024 r.[5]:

W grudniu 2024 r. podpisano umowę na realizacja projektu „Prace konserwatorskie i restauratorskie przy budynku stacji wąskotorowej w Pińczowie". Zadanie dofinansowane z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.

W partnerstwie Gmina Pińczów oraz Fundacja Ekorozwój Ponidzia został zrealizowany projekt "Zagospodarowanie terenu wraz z remontem Pomnika Republiki Pińczowskiej w miejscowości Byczów". Wartość inwestycji - 386 908,00 zł. Dofinansowanie z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - 386 908,00 zł.

Inne prace przy obiektach zabytkowych:

- Naprawa fragmentu ogrodzenia przy drugim wejściu na teren cmentarza wojennego z okresu I wojny światowej przy ul. Grodziskowej w Pińczowie (usunięcie wrastających krzewów i traw, naprawa muru, wymiana zniszczonych daszków wapiennych i ich impregnacja). Koszt - 7 626 zł, w tym dotacja Wojewoda Świętokrzyski 5 000 zł.
- Zostały przeprowadzone prace remontowe przy pomniku wdzięczności w Parku Miejskim w Pińczowie (skucie lastryka z cokołu i wykonanie nowego z wapienia pińczowskiego, mycie i impregnacja pomnika, odnowienie istniejącej płyty z inskrypcją). Wartość prac 12 054 zł.
- Na skwerze obok pomnika Konstytucji 3 Maja w Pińczowie wykonano i zamontowano postument z tablicą informacyjną: *"Dąb im. Marszalka Józefa Piłsudskiego posadzony przez mieszkańców Pińczowa w imieniny Józefa Piłsudskiego 19 marca 1929 r. Na pamiątkę 95 rocznicy wydarzenia Pińczów dnia 15.03.2024 r."*

Monitoring GEZ:

- Zarządzenie Nr 96/2024 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 5 września 2024 r. w sprawie wprowadzenia zmian w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Pińczów. Na podstawie

[5] Raport o stanie Gminy Pińczów za rok 2024.

pisma znak: ZRRiD.RN.5133.64.1.2023 z dnia 18.07.2024 r. otrzymanego z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach oraz pisma właściciela zabytku ze względu na jego zły stan techniczny i przeznaczenie go do rozbiórki wyłączony został z GEZ Gminy Pińczów dom, Skowronno 10a, 28-400 Pińczów.

Prace związane z rewitalizacją obiektów zabytkowych

W roku 2024 realizowano projekt *"Wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy kościołach wpisanych do rejestru zabytków z terenu Gminy Pińczów".*

W ramach inwestycji wykonane zostały prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy 6 zabytkowych kościołach na terenie Gminy.

- Kościół p.w. Nawiedzenia NMP OO. Franciszkanów w Pińczowie: prace konserwatorsko-restauratorskie ołtarza bocznego z kaplicy południowej kościoła.
- Kościół p.w. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Pińczowie: remont konserwatorski zabytkowego ogrodzenia kościoła parafialnego oraz odnowienie figurki św. Floriana.
- Kościół p.w. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny w Bogucicach: prace konserwatorsko-restauratorskie przy zabytkowym kościele (odwodnienie poziome, wymiana orynnowania, remont fajer murów na dachu, wymiana stolarki okiennej).
- Kościół Parafialny pw. Zesłania Ducha Świętego i Matki Boskiej Bolesnej w Młodzawach Małych: konserwacja muru kościelnego.
- Kościół Parafialny pw. Świętego Jana Chrzciciela w Zagości: prace konserwatorskie dotyczące wystroju malarsko- kamieniarskiego prezbiterium kościoła.
- Kościół Parafialny św. Tekli w Krzyżanowicach: prace przy zabytkowym kościele (montaż systemu alarmu, wymiana okien konstrukcji drewnianej).

Celem inwestycji jest zachowanie dziedzictwa kulturowego stanowiącego dorobek materialny i duchowy.

Wartość Inwestycji (w PLN): 1.200.000,00

Udział własny (w PLN): 24.000,00

Dofinansowanie z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków (w PLN): 1.176.000,00

Działania promocyjne:

- Reklama na portalach internetowych i wydawnictwach.
- Wykonanie gadżetów promocyjnych.
- Organizacja imprez cyklicznych nawiązujących do wydarzeń i historii regionu.
- Współpraca z miastami partnerskimi Gminy Pińczów.
- Wydanie kalendarza na 2025 rok.
- Promocja w mediach:
    - ✓ Tygodnik Ponidzia - zamieszczanie na pełnej stronie redakcyjnej tygodnika, w pełnym kolorze informacji dotyczących Gminy Pińczów.
    - ✓ Echo Dnia - zamieszczanie materiałów prasowych, tekstów informacyjnych dotyczących Gminy Pińczów.
    - ✓ Pińczów Twoje Miasto - rejestracja, montaż, obróbka oraz publikacja na stronie portalu telewizji internetowej www.pinczowtwoje miasto.pl filmów z wydarzeń związanych z miastem i gminą Pińczów.
    - ✓ Telewizja Świętokrzyska - realizacja i dziesięciokrotna emisja każdego filmu w programie lokalnym TVŚ w pasmach informacyjnych: popołudniowym w godz. 17:30 - 23:00 oraz dopołudniowym dnia następnego w godz. 6:30 - 12:30 oraz zamieszczanie ich na portalu informacyjnym www.tvswietokrzyska.pl/pinczow na okres 1 miesiąca.
    - ✓ TVP - program na żywo - Wakacje z TVP3.

2023 r.[6]:

Środki budżetowe przeznaczone na dotacje obiektów zabytkowych w 2023 r.:

- Konserwacja chóru muzycznego wraz z prospektem organowym w Kościele Parafialnym pw. Św. Jana Chrzciciela w Zagości - 50 000 zł.
- Remont konserwatorski wnętrza kruchty kaplicy pw. św. Anny w Pińczowie - 40 000 zł.

Inne prace przy obiektach zabytkowych:

- Naprawa fragmentu ogrodzenia przy drugim wejściu na teren cmentarza wojennego z okresu I wojny światowej przy ul. Grodziskowej w Pińczowie (usunięcie wrastających krzewów i traw, naprawa muru, wymiana zniszczonych daszków wapiennych i ich impregnacja). Koszt - 7 626 zł w tym dotacja Wojewoda Świętokrzyski 5 000 zł.
- Gmina Pińczów oraz jej jednostki prowadziły także działania w celu zachowania dziedzictwa niematerialnego. Były organizowane zajęcia, warsztaty, konkursy, przedsięwzięcia odnoszące się do tradycji i zwyczajów, a także wiele wydarzeń związanych z historią i regionem.

Działania promocyjne:

- Reklama na portalach internetowych i wydawnictwach.
- Przedpremiera realizowanego w Pińczowie, m.in. w zabytkowej części miasta na Mirowie, na Wzgórzu Św. Anny i okolicach miasta filmu fabularnego Jana Jakuba Kolskiego pt. „Wariaci".
- Wykonanie zdjęć lotniczych zabytków i panoram miasta.
- Wykonanie filmu promocyjnego zabytków architektury i atrakcji miasta.
- Wykonanie gadżetów promocyjnych.
- Organizacja imprez cyklicznych nawiązujących do wydarzeń i historii regionu.
- Współpraca z miastami partnerskimi Gminy Pińczów.
- Wydanie kalendarza promocyjno - profilaktycznego na 2024 rok.
- Promocja w mediach:
    - ✓ Tygodnik Ponidzia - zamieszczanie na pełnej stronie redakcyjnej tygodnika, w pełnym kolorze informacji dotyczących Gminy Pińczów.
    - ✓ Echo Dnia - zamieszczanie materiałów prasowych, tekstów informacyjnych dotyczących Gminy Pińczów.
    - ✓ Pińczów Twoje Miasto - rejestracja, montaż, obróbka oraz publikacja na stronie portalu telewizji internetowej www.pinczowtwoje miasto.pl filmów z wydarzeń związanych z miastem i gminą Pińczów,
    - ✓ Telewizja Świętokrzyska - realizacja i dziesięciokrotna emisja każdego filmu w programie lokalnym TVŚ w pasmach informacyjnych: popołudniowym w godz. 17:30 - 23:00 oraz dopołudniowym dnia następnego w godz. 6:30 - 12:30 oraz zamieszczanie ich na portalu informacyjnym www.tvswietokrzyska.pl/pinczow na okres 1 miesiąca

2022 r.[7]:

Wykaz udzielonych dotacji w 2022 r. na prace konserwatorskie, restauratorskie przy zabytkach wpisanych do rejestru:

- Prace konserwatorsko-restauratorskie wystroju sztukatorskiego kopuły kaplicy południowej kościoła pw. Nawiedzenia NMP zespołu klasztornego OO. Franciszkanów-Reformatów w Pińczowie - 60 000 zł.
- Prace konserwatorsko-restauratorskie kamiennego wystroju architektoniczno-rzeźbiarskiego we wnętrzu Kaplicy pw. Św. Anny w Pińczowie - 50 000 zł.

[6] Raport o stanie Gminy Pińczów za rok 2023.
[7] Raport o stanie Gminy Pińczów za rok 2022.

- Wykonanie systemu sygnalizacji pożaru w kościele Parafialnym pw. Św. Tekli Dziewicy i Męczennicy w Krzyżanowicach Dolnych - 30 000 zł.

Ponadto:

- Wykonanie prac remontowych przy mogile powstańczej we wsi Grochowiska10 300 zł w tym 10 000 zł dotacja z Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego.
- Prace remontowe i renowacyjne figury przydrożnej w Kowali - 20 910 zł.
- Zabezpieczenie pozostałości muru zamkowego wzdłuż ul. Piłsudskiego w Pińczowie - 16 000 zł.

W 2022 r. w ramach programu "CZUWAMY! PAMIĘTAMY!" - EDYCJA V Gmina Pińczów uzyskała dofinansowanie w wysokości 9 950,00 na zadanie pod nazwą: *"Ocalić od zapomnienia- Bitwa pod Grochowiskami"*. Całkowita wartość zadania 12 238,50. W ramach projektu została wykonana tablica z przebiegiem bitwy oraz zostały wymienione maszty.

Prace związane z rewitalizacją obiektów zabytkowych:

W 2022 r. został wykonany remont stacyjki całkowita kwota inwestycji: 367 705,21, dofinansowanie z Minerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w wysokości 96 015,08.

Zakres Robót:

- Roboty przygotowawcze: likwidacja istniejącego pokrycia dachowego, rozbiórka rur spustowych, rynien i obróbek blacharskich, odtworzenie kominów,
- Remont Instalacji: instalacja WOD-KAN, instalacja CO, Instalacja Gazu, instalacje sanitarne, instalacje elektryczne.

Monitoring Gminnej Ewidencji Zabytków:

Aktualizacja GEZ następuje po uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem zabytków. Zmiany w GEZ wprowadzane są Zarządzeniem Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów.

Zarządzenie Nr 108/2022 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 19 grudnia 2022 r. Na podstawie wykazu obiektów zabytkowych otrzymanego z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach oraz po przeprowadzeniu weryfikacji GEZ Gminy Pińczów ze względu na konieczność aktualizacji danych zawartych w pierwotnych kartach adresowych i dostosowania ich do stanu faktycznego sporządzono nowe karty adresowe:

1. Pińczów – Ochronka sejmikowa, oddział zamknięty szpitala w zespole klasztornym oo. Reformatów-Franciszkanów zmienia się nr działki.
2. Pińczów - krzyż przydrożny ul. Leśna zmienia się nr działki.
3. Pińczów –Figura Pomony ul. Piłsudskiego zmienia się nr działki.
4. Pińczów -Figura Flory ul. Piłsudskiego zmienia się nr działki.
5. Pińczów - budynek –obecnie restauracja Tawerna ul. Piłsudskiego zmienia się nr budynku.
6. Pińczów - ogrodzenie w zespole zamkowym ul. Piłsudskiego zmienia się nr działki.
7. Pińczów- zamek w zespole zamkowo-pałacowym, ob. pozostałości zamku zmienia się nr działki.
8. Pińczów - pozostałości muru z basztami wokół dawnego zwierzyńca i ogrodu zamkowego w zespole zamkowo-pałacowym zmienia się nr działki.
9. Młodzawy Duże – krzyż przydrożny zmienia się nr działki.
10. Włochy – pomnik panegirczny ku czci Zygmunta Gonzago Myszkowskiego zmienia się nr działki.
11. Krzyżanowice Średnie – pozostałości parku w zespole dworskim, ob. park przy ośrodku Zacisze zmienia się nazwa miejscowości (było Krzyżanowice Dolne) i nr działki.
12. Krzyżanowice Średnie- dwór w zespole, ob. dwór przy ośrodku Zacisze zmienia się nazwa miejscowości (było Krzyżanowice Dolne) i nr działki, dopisuje się nr budynku 42.
13. Brzeście – krzyż przydrożny zmienia się nr działki.
14. Brzeście – figura św. Antoniego Padewskiego zmienia się nr działki.
15. Skrzypiów – figura Matki Boskiej zmienia się nr działki.
16. Kozubów – krzyż przydrożny zmienia się nr działki.

17. Zagorzyce - figura przydrożna- zmienia się nazwę miejscowości na Zagorzyce (było Kozubów-figura znajdowała się na granicy tych dwóch miejscowości), zmienia się nr działki, zmienia się czas powstania obiektu.

18. Pińczów - stanowisko archeologiczne- okres wczesnorzymski - osada, wczesne średniowiecze IX, XI-XII- osada, prahistoria-osada AZP:93-62; obr.0014, nr stanowiska w miejscowości/na obszarze: 13/13 zmienia się część graficzna- poszerzono zasięg stanowiska

19. Pińczów - stanowisko archeologiczne- kultura pucharów lejkowatych – osada, wczesny okres epoki brązu – osada, okres halsztacki C lub D – osada, mł. okres przedrzymski, okres rzymski – osada, obr. 0014,0015,0008,0009,0010,0016, AZP: 93-62 nr stanowiska w miejscowości/na obszarze: 14/14 zmienia się część graficzna- poszerzono zasięg stanowiska.

20. Pińczów- krzyż przydrożny ul. Batalionów Chłopskich zmienia się nr działki.

Zgodnie z pismem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach znak: ZRRiD.RN.5133.63.4.2022 z dnia 08.11.2022 r. wyłącza się z GEZ Gminy Pińczów kartę adresową:

- kapliczka 2 poł.XIX w., 20,30-te lata XX w. Bogucice przy nr 9a, dz. nr 306/2

Zgodnie z pismem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach znak: ZRRiD.RN.5133.63.2.2022 z dnia 09.06.2022 r. wyłącza się z GEZ Gminy Pińczów karty adresowe:

- budynek mieszkalny, XX w., Pińczów, ul. Kościuszki 10 (rozebrany, przebudowany)
- budynek mieszkalny, XX w., Pińczów ul. Górna 37 (rozebrany, przebudowany)
- obora, k. XIX w. Krzyżanowice Dolne (budynek ze względu na zły stan techniczny został rozebrany)

Zgodnie z postulatem zawartym w piśmie z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach znak: ZRRiD.RN.5135.1.119.2021 włącza się do GEZ Gminy Pińczów kartę adresową zabytku:

- Zawarża - kapliczka kamienna, postumentowa z figurą, 1842 r. działka ewidencyjna nr 193/4, obr.0041

Promocja zabytków:

- Reklama w albumie „Eko-Świętokrzyskie- przyszłość i rozwój".
- Realizacja zdjęć i wywiadów do programu „Monix w podróży w świętokrzyskim - Pińczów" emisja w : TV America, TVT, TTM, TVP regiony, YouTube.
- Realizacja programu Telewizji Polskiej „Wędrowiec Polski".
- Promocja w mediach.

ZAŁACZNIK 1. WYKAZ OBIEKTÓW NIERUCHOMYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW Z TERNU GMINY PIŃCZÓW

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT/ ZESPÓŁ OBIEKTÓW	ADRES
1	Bogucice	budynek mieszkalny	Bogucice nr 41
~~2~~	~~Bogucice~~	~~kapliczka~~[8]	~~Bogucice przy nr 8, Dz. nr 306/3~~
3	Bogucice	krzyż przydrożny	Bogucice przy nr 42, Dz. nr 201
4	Bogucice	figura Madonny Immaculaty	Bogucice, Dz. nr 307
5	Bogucice	cmentarz parafialny	Bogucice, Dz. nr 344
6	Bogucice	dawny cmentarz przykościelny w zespole kościelnym paraf. pw. Nawiedzenia NMP	Bogucice, Dz. nr 531
7	Bogucice	dzwonnica bramna w zespole kościelnym paraf. pw. Nawiedzenia NMP	Bogucice, Dz. nr 531
8	Bogucice	kostnica w zespole kościelnym paraf. pw. Nawiedzenia NMP	Bogucice, Dz. nr 531
9	Bogucice	kościół paraf. pw. Nawiedzenia NMP w zespole	Bogucice, Dz. nr 531
10	Bogucice	ogrodzenie z bramką w zespole kościelnym paraf. pw. Nawiedzenia NMP	Bogucice, Dz. nr 531
11	Brzeście	figura św. Antoniego Padewskiego	Brzeście, Dz. nr 701/9 obr.0005
12	Brzeście	krzyż przydrożny	Brzeście, Dz. nr 1292/2 obr.0005
13	Brzeście	park podworski	Brzeście, Dz. nr 1312/4
192	Brzeście	Figura św. Jana Nepomucena	Brzeście, Dz. Nr 1278, posesja nr 107
14	Chrabków	park podworski	Chrabków, Dz. nr 215
15	Kopernia	Figura św. Tekli na kolumnie	Kopernia koło domu nr 60A
16	Kopernia	Figura św. Jana Nepomucena	Kopernia koło domu nr 52
17	Kopernia	Figura Ecce Homo	Kopernia koło domu nr 72
18	Zagorzyce	figura przydrożna	Zagorzyce, Dz. nr 30/2 obr.0039
19	Kozubów	krzyż przydrożny	Kozubów, Dz. nr 46/2 obr.0015
20	Kozubów	krzyż przydrożny	Kozubów, Dz. nr 188
21	Kozubów	pomnik mogiły żołnierzy WP	Kozubów, Dz. nr 202
22	Krzyżanowice Dolne	plebania w zespole kościoła paraf. św. Tekli	Krzyżanowice Dolne nr 8
23	Krzyżanowice Dolne	figura NMP	Krzyżanowice Dolne przy nr 28, Dz. nr 55/3
24	Krzyżanowice Dolne	figura przydrożna św. Jana Nepomucena	Krzyżanowice Dolne, Dz. nr 159
25	Krzyżanowice Dolne	cmentarz przykościelny w zespole kościoła paraf. św. Tekli	Krzyżanowice Dolne, Dz. nr 198

[8] Obiekt wyłączony z GEZ - Zgodnie z pismem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach znak: ZRRiD.RN.5133.63.4.2022 z dnia 08.11.2022 r. Zarządzenie Nr 108/2022 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 19 grudnia 2022 r.

26	Krzyżanowice Dolne	figura NMP Niepokalanie Poczętej w zespole kościoła paraf. św. Tekli	Krzyżanowice Dolne, Dz. nr 198
27	Krzyżanowice Dolne	kościół paraf. św. Tekli w zespole	Krzyżanowice Dolne, Dz. nr 198
28	Krzyżanowice Dolne	dzwonnica w zespole kościoła paraf. św. Tekli	Krzyżanowice Dolne, Dz. nr 198
29	Krzyżanowice Dolne	cmentarz parafialny	Krzyżanowice Dolne, Dz. nr 291
~~30~~	~~Krzyżanowice Średnie~~	~~pozostałości parku w zespole dworskim (przy ośrodku Zacisze)~~	~~Krzyżanowice Średnie, Dz. nr 160/2 obr.0017~~
31	Krzyżanowice Średnie	dwór przy ośrodku Zacisze	Krzyżanowice Średnie, Dz. nr 160/2 obr.0017
~~32~~	~~Krzyżanowice Dolne~~	~~obora~~ [9]	~~Krzyżanowice Dolne, Dz. nr 304/2~~
33	Krzyżanowice Średnie	figura przydrożna Chrystusa	Krzyżanowice Średnie, Dz. nr 87
34	Krzyżanowice Średnie	figura przydrożna św. Józefa	Krzyżanowice Średnie, Dz. nr 149/1
35	Młodzawy Duże	krzyż przydrożny	Młodzawy Duże przy nr 8, Dz. nr 332
36	Młodzawy Duże	krzyż przydrożny	Młodzawy Duże przy nr 119, Dz. nr 117
37	Młodzawy Duże	krzyż przydrożny	Młodzawy Duże, Dz. nr 309/2 obr.0020
38	Młodzawy Duże	kapliczka przydrożna	Młodzawy Duże, Dz. nr 644
39	Młodzawy Małe	plebania w zespole kościoła paraf. pw. Ducha Św. i Matki Boskiej Bolesnej	Młodzawy Małe nr 46
40	Młodzawy Małe	figura Św. Jana Kantego	Młodzawy Małe, Dz. nr 199/4
41	Młodzawy Małe	dzwonnica w zespole kościoła paraf. pw. Ducha Św. i Matki Boskiej Bolesnej	Młodzawy Małe, Dz. nr 211/9
42	Młodzawy Małe	figura NMP w zespole kościoła paraf. pw. Ducha Św. i Matki Boskiej Bolesnej	Młodzawy Małe, Dz. nr 211/9
43	Młodzawy Małe	kapliczka z płaskorzeźbami w zespole kościoła paraf. pw. Ducha Św. i Matki Boskiej Bolesnej	Młodzawy Małe, Dz. nr 211/9
44	Młodzawy Małe	kościół paraf. pw. Ducha Św. i Matki Boskiej Bolesnej w zespole	Młodzawy Małe, Dz. nr 211/9
45	Młodzawy Małe	ogrodzenie z bramką i stacjami Męki Pańskiej w zespole kościoła paraf. pw. Ducha Św. i Matki Boskiej Bolesnej	Młodzawy Małe, Dz. nr 211/9
46	Młodzawy Małe	dawny cmentarz przykościelny w zespole kościoła paraf. pw. Ducha Św. i Matki Boskiej Bolesnej	Młodzawy Małe, Dz. nr 211/9
47	Młodzawy Małe	krucyfiks przydrożny	Młodzawy Małe, Dz. nr 278/2

[9] Obiekt wyłączony z GEZ (ze względu na zły stan techniczny został rozebrany) - Zgodnie z pismem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach znak: ZRRiD.RN.5133.63.2.2022 z dnia 09.06.2022 r. Zarządzenie Nr 108/2022 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 19 grudnia 2022 r.

48	Młodzawy Małe	figura św. Jana Nepomucena	Młodzawy Małe, Dz. nr 278/2
49	Młodzawy Małe	cmentarz parafialny	Młodzawy Małe, Dz. nr 211/7
50	Młodzawy Małe	figura św. Wincentego Ferreriusza	Młodzawy Małe dz. nr 202 naprzeciwko Ogrodu na Rozstajach przy drodze do kościoła
51	Młodzawy Małe	figura św. Antoniego z dzieciątkiem, Madonną	Młodzawy Małe przy nr 30 dz. nr 667
52	Pińczów	układ urbanistyczny: Miasto Pińczów jako „Miasto starodawne”	miasto Pińczów
53	Pińczów	figura św. Pawła	Pińczów, Dz. nr 23
54	Pińczów	figura św. Archanioła Michała	Pińczów, Dz. nr 23
55	Pińczów	kaplica pw. Św. Anny	Pińczów, Dz. nr 23
56	Pińczów	Strefa ochrony ekspozycyjnej Kaplicy św. Anny w zespole kaplicy św. Anny	Pińczów
57	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 1
58	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 3
59	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 4
60	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 7
61	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 8
62	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 9
63	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 10
64	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 11
65	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 12
66	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 13
67	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 14
68	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 15
69	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 16
70	Pińczów	budynek mieszkalny (na piwnicach dawnego ratusza)	Pińczów, Pl. Wolności 17a
71	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 18
72	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 21
73	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 22
74	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 23
75	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 24
76	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, Pl. Wolności 25
77	Pińczów	dzwonnica w zespole kościoła paraf. Św. Jana Apostoła i Ewangelisty	Pińczów, Pl. Wolności 26, Dz. nr 2
78	Pińczów	kościół paraf. Św. Jana Apostoła i Ewangelisty	Pińczów, Pl. Wolności 26, Dz. nr 2
79	Pińczów	dawny cmentarz przykościelny w zespole kościoła paraf. Św. Jana Apostoła i Ewangelisty	Pińczów, Pl. Wolności, Dz. nr 2

80	Pińczów	figura NMP Niepokalanie Poczętej w zespole kościoła paraf. Św. Jana Apostoła i Ewangelisty	Pińczów, Pl. Wolności, Dz. nr 2
81	Pińczów	figura św. Floriana w zespole kościoła paraf. Św. Jana Apostoła i Ewangelisty	Pińczów, Pl. Wolności, Dz. nr 2
82	Pińczów	ogrodzenie w zespole kościoła paraf. Św. Jana Apostoła i Ewangelisty	Pińczów, Pl. Wolności, Dz. nr 2
83	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. 1 Maja 8
84	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. 1 Maja 15
85	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. 3 Maja 3
86	Pińczów	budynek stacyjny kolei wąskotorowej Jędrzejowskiej Kolei Dojazdowej	Pińczów, ul. 3 Maja 21
87	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. 3 Maja 22
88	Pińczów	d. parowozownia, ob. budynek mieszkalny	Pińczów, ul. 3 Maja 23
89	Pińczów	Koszary w zespole dawnych koszar kawaleryjskich, ob. więzienie	Pińczów, ul. 3 Maja 34, Dz. nr 99/3
90	Pińczów	Rozplanowanie założenia w zespole dawnych koszar kawaleryjskich	Pińczów, ul. 3 Maja 34
91	Pińczów	pomnik ku czci Konstytucji 3 Maja	Pińczów, ul. 3 Maja, Dz. nr 198/1
92	Pińczów	cmentarz na "Zawięzieniu"	Pińczów, ul. 11 Listopada, Dz. nr 90/1, 90/2
93	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Batalionów Chłopskich 9-11
94	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Batalionów Chłopskich 21
95	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Batalionów Chłopskich 22
96	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Batalionów Chłopskich 23-25
97	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Batalionów Chłopskich 24
98	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Batalionów Chłopskich 27-29
99	Pińczów	dom na Mirowie, tzw. drukarnia ariańska	Pińczów, ul. Batalionów Chłopskich 32
100	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Batalionów Chłopskich 41
101	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Batalionów Chłopskich 61
102	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Batalionów Chłopskich 74
103	Pińczów	młyn motorowy, ob. nieużytkowany	Pińczów, ul. Batalionów Chłopskich 79
104	Pińczów	figura Matki Boskiej	Pińczów, ul. Batalionów Chłopskich przy nr 34, Dz. nr 193

105	Pińczów	figura Anioła Stróża	Pińczów, ul. Batalionów Chłopskich przy nr 91, Dz. nr 110/4
106	Pińczów	krzyż przydrożny	Pińczów, ul. Batalionów Chłopskich, Dz. nr 268/1 obr.0008
107	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Bednarska 20-22
108	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Górna 3
109	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Górna 23
~~110~~	~~Pińczów~~	~~budynek mieszkalny~~ [10]	~~Pińczów, ul. Górna 37~~
111	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Górna 49
112	Pińczów	kostnica, ob. bud. gospodarczy przy cmentarzu parafialnym	Pińczów, ul. Grodziskowa, Dz. nr 46
113	Pińczów	cmentarz wojenny z I wojny światowej	Pińczów, ul. Grodziskowa, Dz. nr 46
114	Pińczów	cmentarz parafialny	Pińczów, ul. Grodziskowa, Dz. nr 46
115	Pińczów	kaplica na cmentarzu wojennym	Pińczów, ul. Grodziskowa, Dz. nr 46
116	Pińczów	ogrodzenie cmentarza parafialnego i cmentarza wojennego	Pińczów, ul. Grodziskowa, Dz. nr 46
117	Pińczów	d. cmentarz żydowski nowy	Pińczów, ul. Grodziskowa obręb 8 dz. nr 2/3, 2/6, 2/7, 8/1, 10/1, 10/2, 4/2, 4/3, 4/4, 4/5
118	Pińczów	d. synagoga	Pińczów, ul. Klasztorna 8
119	Pińczów	fragmenty macew w ogrodzeniu synagogi	Pińczów, ul. Klasztorna 8
120	Pińczów	d. ochronka sejmikowa, ob. bud. szpitalny w zespole klasztornym oo. reformatów- franciszkanów	Pińczów, ul. Klasztorna 22, Dz. nr 123/10 obr. 0013
121	Pińczów	dziedziniec z krużgankami i bramkami w zespole klasztornym oo. reformatów- franciszkanów	Pińczów, ul. Klasztorna 28, Dz. 122/1
122	Pińczów	klasztor w zespole klasztornym oo. reformatów- franciszkanów	Pińczów, ul. Klasztorna 28, Dz. 122/1
123	Pińczów	kościół pw. Nawiedzenia NMP w zespole klasztornym oo. reformatów- franciszkanów	Pińczów, ul. Klasztorna 28, Dz. 122/1
124	Pińczów	d. bud. przybramny, ob. biuro zakładu pogrzebowego w zespole klasztornym oo. reformatów- franciszkanów,	Pińczów, ul. Klasztorna 28, Dz. 123/8
125	Pińczów	d. kaplica przedpogrzebowa, tzw. trupiarnia w zespole klasztornym oo. reformatów- franciszkanów	Pińczów, ul. Klasztorna 28, Dz. 123/8
126	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Klasztorna 29-31
127	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Klasztorna 33
128	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Klasztorna 39

[10] Obiekt wyłączony z GEZ - Zgodnie z pismem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach znak: ZRRiD.RN.5133.63.2.2022 z dnia 09.06.2022 r. Zarządzenie Nr 108/2022 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 19 grudnia 2022 r.

129	Pińczów	krzyż w zespole klasztornym oo. reformatów- franciszkanów	Pińczów, ul. Klasztorna, Dz. nr 122/1
130	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Kościuszki 1
~~131~~	~~Pińczów~~	~~budynek mieszkalny~~ [11]	~~Pińczów, ul. Kościuszki 10~~
~~132~~	~~Pińczów~~	~~budynek mieszkalny~~ [12]	~~Pińczów, ul. Kościuszki 11~~
133	Pińczów	kaplica św. Jana Nepomucena	Pińczów, ul. Legionistów, Dz. nr 43/6
134	Pińczów	krzyż przydrożny	Pińczów, ul. Leśna, Dz. nr 58/2 obr. 0003
~~135~~	~~Pińczów~~	~~budynek mieszkalny~~ [13]	~~Pińczów, ul. Mirowska 3~~
136	Pińczów	Budynek mieszkalny	Pińczów u. Mirowska 5
137	Pińczów	d. Marmury Pińczowskie, ob. Pińczowskie Zakłady Kamienia Budowlanego	Pińczów, ul. Nowowiejska 43
138	Pińczów	d. budynek klasztoru popaulińskiego wraz z terenem, ob. muzeum regionalne, informacja turystyczna	Pińczów, ul. Piłsudskiego 2a
139	Pińczów	d. oficyna, ob. budynek gospodarczy w zespole nowej plebani	Pińczów, ul. Piłsudskiego 4
140	Pińczów	d. spichlerz, ob. budynek gospodarczy II w zespole nowej plebani	Pińczów, ul. Piłsudskiego 4
141	Pińczów	plebania w zespole nowej plebani	Pińczów, ul. Piłsudskiego 4
142	Pińczów	ogrodzenie z bramą w zespole nowej plebani	Pińczów, ul. Piłsudskiego 4, Dz. nr 17
143	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Piłsudskiego 6
144	Pińczów	budynek	Pińczów, ul. Piłsudskiego 10 dz. ew. nr 16/3 obr. 0006
145	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Piłsudskiego 9
146	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Piłsudskiego 12
147	Pińczów	park w zespole zamkowo-pałacowym	Pińczów, ul. Piłsudskiego, Dz. nr 46/1, 46/4, 46/3, 58/1 (część), 58/10, 59, 60, 139/3, 139/4, 139/5
148	Pińczów	d. budynek gospodarczy w zespole zamkowo- pałacowym, ob. kuchnia	Pińczów, ul. Piłsudskiego 13
149	Pińczów	d. budynek gospodarczy w zespole zamkowo- pałacowym, ob. sala gimnastyczna	Pińczów, ul. Piłsudskiego 13

[11] Obiekt wyłączony z GEZ - Zgodnie z pismem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach znak: ZRRiD.RN.5133.63.2.2022 z dnia 09.06.2022 r. Zarządzenie Nr 108/2022 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 19 grudnia 2022 r.

[12] Obiekt wyłączony z GEZ - Zgodnie z pismem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach znak: ZRRiD.RN.5133.64.1.2024z dnia 21.02.2025 r. Zarządzenie Nr 46/2025 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 8 maja 2025 r.

[13] Obiekt wyłączony z GEZ - Zgodnie z pismem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach znak: ZRRID.RN.5181.6.2018 z dnia 22.03.2018 r. Zarządzenie Nr 116/2018 Burmistrza Miasta i Gminy Pińczów z dnia 15 listopada 2018 r.

150	Pińczów	d. pałac Wielopolskich w zespole zamkowo- pałacowym, ob. szkoła	Pińczów, ul. Piłsudskiego 13
151	Pińczów	ogrodzenie w zespole zamkowo-pałacowym	Pińczów, ul. Piłsudskiego, Dz. nr 139/9, 139/5 obr. 0005
152	Pińczów	pozostałości zamku w zespole zamkowo- pałacowym	Pińczów, Dz. nr 46/6 obr. 0005
153	Pińczów	pozostałości muru z basztami w zespole zamkowo- pałacowym	Pińczów, Dz. nr 46/6 obr. 0005
154	Pińczów	baszta ogrodowa w zespole zamkowo- pałacowym	Pińczów, ul. Piłsudskiego, Dz. nr 139/5
155	Pińczów	figura Flory w zespole zamkowo-pałacowym	Pińczów, ul. Piłsudskiego, Dz. nr 139/9 obr.0005
156	Pińczów	figura Pomony w zespole zamkowo- pałacowym	Pińczów, ul. Piłsudskiego, Dz. nr 139/9 obr.0005
157	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Piłsudskiego 16a
158	Pińczów	d. cmentarz żydowski stary	Pińczów, ul. Słabska obręb 13 dz. nr 200/2, 199/2, 198/4, 198/5, 198/6,197/1, 197/2, 197/3, 197/4, 197/5, 197/6, 197/7, 197/8, 197/9, 197/10, 197/11, 197/12, 197/13,197/14, 275/1, 198/3, 198/2, 274/4, 274/3, obręb 14 dz. nr 6/10, 6/8
159	Pińczów	szkoła podstawowa nr 1, szkoła muzyczna I stopnia	Pińczów, ul. Szkolna 2
160	Pińczów	budynek mieszkalny	Pińczów, ul. Żwirki i Wigury 20
161	Pińczów	Jędrzejowska Kolej Dojazdowa: odcinek kolei wąskotorowej w obrębie terytorium gminy Pińczów ze wszystkimi torami, rozjazdami i obiektami inżynieryjno-technicznymi- Pińczów-Umianowice	teren gminy Pińczów
162	Pińczów	Jędrzejowska Kolej Dojazdowa: odcinek kolei wąskotorowej w obrębie terytorium Gminy Pińczów ze wszystkimi torami rozjazdami i obiektami inżynieryjno-technicznymi Pińczów -Mozgawa	teren Gminy Pińczów
163	Pińczów	Most kolejowy nad starorzeczem rzeki Nidy	Pińczów, obr.13 nr dz. 464/2
164	Skowronno Dolne	krzyż przydrożny	Skowronno Dolne naprzeciwko nr 9, Dz. nr 504
165	Skowronno Dolne	budynek mieszkalny	Skowronno Dolne nr 10
166	Skowronno Dolne	budynek mieszkalny	Skowronno Dolne nr 36
167	Skowronno Dolne	budynek mieszkalny	Skowronno Dolne nr 41
168	Skowronno Dolne	d. szkoła, ob. niepubliczny punkt przedszkolny	Skowronno Dolne nr 52
169	Skowronno Dolne	kapliczka Matki Boskiej	Skowronno Dolne przy nr 13a, Dz. nr 497
170	Skowronno Dolne	figura św. Jana Nepomucena	Skowronno Dolne, Dz. nr 423/1

171	Skowronno Dolne	figura św. Floriana	Skowronno Dolne, Dz. nr 1474
172	Skowronno Dolne	figura przydrożna św. Agaty	Skowronno Dolne, Dz. nr 254
173	Skowronno Górne	krzyż przydrożny	Skowronno Górne naprzeciwko nr 2, Dz. nr 436
174	Skowronno Górne	figura Matki Boskiej Immaculata	Skowronno Górne naprzeciwko nr 31, Dz. nr 394
175	Skowronno Górne	figura św. Jana Nepomucena	Skowronno Górne przy nr 24, Dz. nr 436
176	Skrzypiów	krzyż przydrożny	Skrzypiów przy nr 87a, Dz. nr 310/1
177	Skrzypiów	figura Matki Boskiej	Skrzypiów, Dz. nr 156/1, 161/1 obr. 0030
178	Stara Zagość	figura przydrożna NMP Niepokalanie Poczętej	Stara Zagość, Dz. nr 1160 na skrzyżowaniu dróg
179	Stara Zagość	kapliczki w zespole kościoła paraf. pw. Św. Jana Chrzciciela	Stara Zagość, Dz. nr 358/1
180	Stara Zagość	d. cmentarz przykościelny w zespole kościoła paraf. pw. Św. Jana Chrzciciela	Stara Zagość, Dz. nr 358/1
181	Stara Zagość	kościół paraf. pw. Św. Jana Chrzciciela	Stara Zagość, Dz. nr 358/1
182	Stara Zagość	ogrodzenie w zespole kościoła paraf. pw. Św. Jana Chrzciciela	Stara Zagość, Dz. nr 358/1
183	Stara Zagość	cmentarz parafialny	Stara Zagość, Dz. nr 375/2
184	Stara Zagość	figura Anioła Stróża w zespole kościoła paraf. pw. Św. Jana Chrzciciela	Stara Zagość, Dz. nr 358/1
185	Stara Zagość	figura Matki Boskiej w zespole kościoła paraf. pw. Św. Jana Chrzciciela	Stara Zagość, Dz. nr 358/1
186	Winiary Zagojskie	rezerwat flory stepowej	Winiary Zagojskie, Dz. nr 487
187	Włochy	pomnik panegiryczny ku czci Z. G. Myszkowskiego	Włochy naprzeciwko nr 73, Dz. nr 206/1 obr. 0036
188	Włochy	krzyż przydrożny	Włochy przy nr 8, Dz. nr 274
189	Włochy	figura Matki Boskiej	Włochy przy nr 16, Dz. nr 209/4
190	Wola Zagojska Dolna	krucyfiks przydrożny	Wola Zagojska Dolna przy nr 28a, Dz. nr 511/2
191	Wola Zagojska Dolna	krucyfiks przydrożny	Wola Zagojska Dolna, Dz. nr 642/1
192	Zawarża	Kapliczka kamienna postumentowa z figurą	Zawarża, dz. ew. nr 193/4 obr. 0041

ZAŁACZNIK 2. WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW Z TERNU GMINY PIŃCZÓW

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚĆI/ NA OBSZARZE, OBSZAR AZP	CHRONOLOGIA	FUNKCJA STANOWISKA
1	Skowronno Górne	1/74, AZP 92-61	kultura łużycka?	ślad osadnictwa
2	Skowronno Górne	2/75, AZP 92-61	prahistoria	ślad osadnictwa
3	Skowronno Dolne	1/76, AZP 92-61	neolit	osada
4	Skowronno Dolne	4/77, AZP 92-61	prahistoria	ślad osadnictwa
5	Skowronno Dolne	5/78, AZP 92-61	prahistoria lub wcz. średniowiecze	grodzisko
6	Skowronno Dolne	2/79, AZP 92-61	okres wpływów rzymskich	osada
7	Skowronno Dolne	3/80, AZP 92-61	prahistoria	ślad osadnictwa
8	Skowronno Dolne	6/81, AZP 92-61	prahistoria wczesne średniowiecze	osada ślad osadnictwa
9	Skowronno Dolne	7/82, AZP 92-61	prahistoria	ślad osadnictwa
10	Skowronno Dolne	8/83, AZP 92-61	prahistoria	ślad osadnictwa
11	Skowronno Dolne	9/84, AZP 92-61	kultura łużycka?	ślad osadnictwa
12	Skowronno Dolne	10/85, AZP 92-61	prahistoria	ślad osadnictwa
13	Skowronno Dolne	11/86, AZP 92-61	wczesne średniowiecze, XII- XIII w.	osada
14	Skowronno Dolne	12/100, AZP 92-61	okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze	osada ? osada ?
15	Kopernia	1/87, AZP 92-61	kultura łużycka? prahistoria	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
16	Kopernia	2/88, AZP 92-61	prahistoria	ślad osadnictwa
17	Kopernia	3/89, AZP 92-61	prahistoria	ślad osadnictwa
18	Kopernia	4/90, AZP 92-61	prahistoria	ślad osadnictwa
19	Kopernia	5/91, AZP 92-61	prahistoria	ślad osadnictwa
20	Kopernia	6/92, AZP 92-61	prahistoria	osada
21	Kopernia	7/93, AZP 92-61	prahistoria średniowiecze	osada osada
22	Kopernia	8/94, AZP 92-61	kultura łużycka?	ślad osadnictwa
23	Kopernia	9/95, AZP 92-61	prahistoria	ślad osadnictwa
24	Kopernia	13/96, AZP 92-61	kultura łużycka?	ślad osadnictwa
25	Kopernia- Zalesie	14/97, AZP 92-61	średniowiecze	ślad osadnictwa
26	Kopernia- Zalesie	15/98, AZP 92-61	prahistoria	osada
27	Kopernia	16/99, AZP 92-61	epoka kamienia kultura przeworska	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
28	Pińczów	25/1, AZP 92-62	prahistoria	ślad osadnictwa
29	Pińczów	26/2, AZP 92-62	prahistoria	ślad osadnictwa
30	Pińczów	27/3, AZP 92-62	neolit	ślad osadnictwa
31	Pińczów	28/4, AZP 92-62	neolit	ślad osadnictwa
32	Pińczów	29/5, AZP 92-62	neolit	ślad osadnictwa
33	Pińczów	30/6, AZP 92-62	neolit	ślad osadnictwa
34	Pińczów	31/7, AZP 92-62	V okres epoki brązu/ okres halsztacki	grób
35	Pińczów	32/8, AZP 92-62	wczesny i środkowy okres lateński	z grobu ?
36	Pińczów	33/9, AZP 92-62	wczesny i środkowy okres lateński	z grobu ?
37	Pińczów	34/10, AZP 92-62	wczesny i środkowy okres lateński	z grobu ?

38	Pińczów	35/11, AZP 92-62	okres późnorzymski	ślad osadnictwa
39	Skowronno Górne	3/12, AZP 92-62	prahistoria	ślad osadnictwa
40	Brzeście	1/13, AZP 92-62	kultura łużycka	ślad osadnictwa
41	Podłęże	1/18, AZP 92-62	neolit	osada
42	Podłęże	8/20, AZP 92-62	kultura łużycka	osada
43	Podłęże	2/19, AZP 92-62	III okres epoki brązu	grób ?
44	Podłęże	7/21, AZP 92-62	prahistoria okres późnorzymski	osada ślad osadnictwa
45	Podłęże	9/22, AZP 92-62	prahistoria	ślad osadnictwa
46	Podłęże	10/23, AZP 92-62	prahistoria	ślad osadnictwa
47	Podłęże	11/24, AZP 92-62	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa
48	Podłęże	12/25, AZP 92-62	prahistoria	ślad osadnictwa
49	Podłęże	13/26, AZP 92-62	okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze	osada ślad osadnictwa
50	Podłęże	6/27, AZP 92-62	neolit, prahistoria, średniowiecze neolit? prahistoria/ przeworska ?/ wczesne średniowiecze	osada ślad osadnictwa osada ślad osadnictwa
51	Podłęże	14/28, AZP 92-62	prahistoria wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
52	Podłęże	15/29, AZP 92-62	II okres epoki brązu prahistoria wczesne średniowiecze	osada osada osada
53	Podłęże	16/30, AZP 92-62	prahistoria	ślad osadnictwa
54	Podłęże	17/31, AZP 92-62	II okres epoki brązu wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa osada
55	Podłęże	18/32, AZP 92-62	prahistoria wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
56	Podłęże	19/33, AZP 92-62	neolit	ślad osadnictwa
57	Podłęże	3/34, AZP 92-62	kultura trzciniecka, łużycka, prahistoria neolit okres halsztacki	osada ślad osadnictwa osada
58	Podłęże	4/35, AZP 92-62	prahistoria wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
59	Podłęże	5/36, AZP 92-62	neolit, prahistoria, średniowiecze prahistoria	osada osada
60	Chwałowice	3/42, AZP 92-62	okr. wpł. rzymskich, prahistoria okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze	osada osada osada
61	Chruścice	1/43, AZP 92-62	neolit	osada ?
62	Chruścice	2/44, AZP 92-62	neolit ?	osada ?
63	Chruścice	3/45, AZP 92-62	neolit, kultura łużycka, średniowiecze prahistoria średniowiecze	osada ślad osadnictwa ślad osadnictwa
64	Chruścice	8/46, AZP 92-62	prahistoria	ślad osadnictwa
65	Chruścice	4/47, AZP 92-62	kultura łużycka lub pomorska prahistoria średniowiecze	osada osada osada
66	Chruścice	5/48, AZP 92-62	okres wpływów rzymskich prahistoria	osada ślad osadnictwa
67	Włochy	1/49, AZP 92-62	późny neolit lub wczesny okres epoki brązu	osada
68	Szczypiec	1/50, AZP 92-62	prahistoria	ślad osadnictwa
69	Brzeście	1/51, AZP 92-62	II okres epoki brązu	osada
70	Brzeście	2/52, AZP 92-62	prahistoria	ślad osadnictwa
71	Brzeście	3/53, AZP 92-62	V okres epoki brązu/ okres halsztacki	osada

72	Chruścice	9/1, AZP 92-63	okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa osada
73	Chruścice	10/2, AZP 92-63	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa
74	Chruścice	11/3, AZP 92-63	prahistoria	ślad osadnictwa
75	Chruścice	6/4, AZP 92-63	okr. wpł. rzymskich ? wcz. średn. prahistoria okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze X-XI w.	osada ślad osadnictwa osada ślad osadnictwa
76	Chruścice	7/5, AZP 92-63	okres wpływów rzymskich kultura przeworska ? wczesne średniowiecze	osada osada ślad osadnictwa
77	Szarbków	1/6, AZP 92-63	neolit	osada
78	Szarbków	2/7, AZP 92-63	neolit	osada
79	Chwałowice	1/8, AZP 92-63	prahistoria prahistoria wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa ślad osadnictwa ślad osadnictwa
80	Chwałowice	2/9, AZP 92-63	neolit, prahist., wcz. średn., średn. prahistoria wczesne średniowiecze	osada ślad osadnictwa osada
81	Chwałowice	4/10, AZP 92-63	prahistoria	ślad osadnictwa
82	Borków	1/12, AZP 92-63	okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze	osada
83	Borków	2/13, AZP 92-63	prahistoria wczesne średniowiecze X-XI w.	ślad osadnictwa osada
84	Borków	3/14, AZP 92-63	prahistoria	ślad osadnictwa
85	Borków	4/15, AZP 92-63	prahistoria wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa osada
86	Chrabków	1/38, AZP 92-63	mezolit, neolit	pracownia krzem. ?
87	Chrabków	2/39, AZP 92-63	prahistoria	grób ?
88	Chrabków	3/40, AZP 92-63	prahistoria	osada
89	Chrabków	4/41, AZP 92-63	prahistoria	ślad osadnictwa
90	Uników	1/42, AZP 92-63	neolit	pracownia krzem. ?
91	Uników	2/43, AZP 92-63	?	cmentarzysko ?
92	Uników	3/44, AZP 92-63	mezolit, neolit	pracownia krzem. ?
93	Uników	4/45, AZP 92-63	mezolit, neolit	pracownia krzem. ?
94	Uników	5/46, AZP 92-63	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa
95	Uników	11/47, AZP 92-63	prahistoria	ślad osadnictwa
96	Uników	12/48, AZP 92-63	prahistoria	ślad osadnictwa
97	Uników	13/49, AZP 92-63	prahistoria	ślad osadnictwa
98	Uników	6/50, AZP 92-63	okres wpływów rzymskich prahistoria średniowiecze	osada ślad osadnictwa ślad osadnictwa
99	Uników	7/51, AZP 92-63	prahistoria, średniowiecze prahistoria wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa ślad osadnictwa ślad osadnictwa
100	Uników	14/52, AZP 92-63	okres późnorzymski	osada
101	Uników	15/53, AZP 92-63	prahistoria	ślad osadnictwa
102	Uników	9/54, AZP 92-63	neolit, prahistoria	ślad osadnictwa
103	Uników	8/55, AZP 92-63	neolit, prahistoria, wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa
104	Uników	16/56, AZP 92-63	prahistoria	ślad osadnictwa
105	Uników	10/57, AZP 92-63	okres wpływów rzymskich, średniowiecze	osada

106	Skrzypiów	7/63, AZP 93-61	mezolit II okres epoki brązu okres epoki brązu/ okr. halsztacki prahistoria	ślad osadnictwa osada osada osada
107	Skrzypiów	8/64, AZP 93-61	prahistoria	ślad osadnictwa
108	Kopernia	10/65, AZP 93-61	mezolit V okres epoki brązu/ okr. halsztacki średniowiecze	ślad osadnictwa osada osada
109	Kopernia	11/66, AZP 93-61	prahistoria wczesne średniowiecze VIII- X w.	osada osada
110	Kopernia	12/67, AZP 93-61	średniowiecze	osada
111	Pińczów	1/1, AZP 93-62	wczesna średniowiecze/ koniec XI w./	skarb
112	Pińczów- Nowa Wieś	2/2, AZP 93-62	mezolit	osada
113	Pińczów- Nowa Wieś	3/3, AZP 93-62	epoka brązu	ślad osadnictwa
114	Pińczów	4/4, AZP 93-62	kultura łużycka	ślad osadnictwa
115	Pińczów- Zamek	5/5, AZP 93-62	wczesny okres lateński	znalezisko luźne na złożu wtórnym
116	Pińczów- Zamek	6/6, AZP 93-62	XIII- koniec XVIII w.	grodzisko, zamek
117	Pińczów- Kirków	7/7, AZP 93-62	okres halsztacki D/ wcz. okres lateński	cmentarzysko
118	Pińczów- Kirków	8/8, AZP 93-62	wczesne średniowiecze	osada
119	Pińczów	9/9, AZP 93-62	XV- XVII w.	ślad osadnictwa
120	Pińczów	10/10, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa
121	Pińczów	11/11, AZP 93-62	kultura łużycka	ślad osadnictwa
122	Pińczów	12/12, AZP 93-62	kultura łużycka /?/	ślad osadnictwa
123	Pińczów	13/13, AZP 93-62	okres wczesnorzymski wczesne średniowiecze IX, XI-XII w. prahistoria	osada osada osada
124	Pińczów	14/14, AZP 93-62	kultura pucharów lejkowatych wczesny okres epoki brązu okres halsztacki C lub D mł. okr. przedrzymski, okr. rzymski	osada osada osada osada
125	Pińczów	15/15, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa
126	Pińczów	16/16, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa
127	Pińczów	17/17, AZP 93-62	XVI- XIX	ślad osadnictwa
128	Pińczów	18/18, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa
129	Pińczów	19/19, AZP 93-62	wczesny okres rzymski ? wczesne średniowiecze XI- XII w.	osada osada
130	Pińczów	20/20, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa
131	Pińczów (Wierciszów)	21/21, AZP 93-62	średniowiecze- okres nowożytny (XII-XVII w.)	osada oraz relikty kościoła św. Ducha w Wierciszowie wraz z pozostałościami dawnego cmentarza przykościelnego
132	Pińczów	22/22, AZP 93-62	neolit	ślad osadnictwa
133	Pińczów	23/23, AZP 93-62	średniowiecze	osada
134	Pińczów	24/24, AZP 93-62	kultura łużycka wczesny okres rzymski ? wczesne średniowiecze, XII, XIII w. prahistoria	osada ślad osadnictwa osada osada
135	Pasturka	1/25, AZP 93-62	mezolit okres halsztacki D	ślad osadnictwa cmentarzysko
136	Pasturka	2/26, AZP 93-62	V okres epoki brązu/ okres halsztacki C wczesne średniowiecze	osada osada
137	Pasturka	3/27, AZP 93-62	średniowiecze	osada
138	Pasturka	4/28, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa

139	Pasturka	5/29, AZP 93-62	prahistoria	osada
140	Pasturka	6/30, AZP 93-62	neolit okres wpływów rzymskich średniowiecze XI- XII w.	ślad osadnictwa osada ślad osadnictwa
141	Pasturka	7/31, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa
142	Pasturka	8/32, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa
143	Pasturka	9/33, AZP 93-62	prahistoria średniowiecze	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
144	Pasturka	10/34, AZP 93-62	prahistoria	osada
145	Pasturka	11/35, AZP 93-62	prahistoria średniowiecze	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
146	Kowala	3/36, AZP 93-62	prahistoria	osada
147	Kowala	4/37, AZP 93-62	wczesne średniowiecze	osada
148	Bogucice	1/38, AZP 93-62	?	brak danych
149	Bogucice	2/39, AZP 93-62	okres halsztacki C/D	cmentarzysko
150	Bogucice	3/40, AZP 93-62	III okres epoki brązu	grób szkieletowy podwójny
151	Bogucice	4/41, AZP 93-62	neolit	ślad osadnictwa
152	Bogucice	5/42, AZP 93-62	neolit	ślad osadnictwa
153	Bogucice	6/43, AZP 93-62	okres wczesno lateński	grób podkloszowy
154	Bogucice	7/44, AZP 93-62	późne średniowiecze, okres nowożytny	ślad osadnictwa
155	Bogucice	8/45, AZP 93-62	kultura łużycka	osada
156	Bogucice	9/46, AZP 93-62	II okres epoki brązu	ślad osadnictwa
157	Bogucice	10/47, AZP 93-62	okres halsztacki ? wczesne średniowiecze	osada osada
158	Bogucice- Nad Szosą	11/48, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa
159	Bogucice- Nad Szosą	12/49, AZP 93-62	kultura łużycka	ślad osadnictwa
160	Bogucice- Nad Szosą	13/50, AZP 93-62	wczesny okres epoki brązu wczesne średniowiecze XI- XII w.	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
161	Bogucice- Nad Szosą	14/51, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa
162	Bogucice- Nad Szosą	15/52, AZP 93-62	kultura łużycka średniowiecze	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
163	Bogucice	16/53, AZP 93-62	kultura łużycka ?	osada
164	Bogucice	17/54, AZP 93-62	średniowiecze	ślad osadnictwa
165	Bogucice	18/55, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa
166	Bogucice	19/56, AZP 93-62	kultura łużycka	ślad osadnictwa
167	Bogucice	20/57, AZP 93-62	kultura łużycka	osada
168	Bogucice	21/58, AZP 93-62	V okr. epoki brązu/ okr. halsztacki C	osada
169	Bogucice- Zakościele	22/59, AZP 93-62	kultura łużycka ?	ślad osadnictwa
170	Bogucice- Zakościele	23/60, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa
171	Bogucice- Zakościele	24/61, AZP 93-62	wczesne średniowiecze, XI- XII w.	ślad osadnictwa
172	Bogucice- Skałka	25/62, AZP 93-62	średniowiecze ?	ślad osadnictwa
173	Bogucice- Skałka	26/63, AZP 93-62	prahistoria średniowiecze	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
174	Bogucice- Skałka	27/64, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa
175	Bogucice- Skałka	28/65, AZP 93-62	średniowiecze ?	ślad osadnictwa
176	Bogucice- Skałka	29/66, AZP 93-62	średniowiecze, XIII w.	osada
177	Bogucice- Skałka	30/67, AZP 93-62	średniowiecze ?	ślad osadnictwa
178	Bogucice- Skałka	31/68, AZP 93-62	wczesne średniowiecze XI- XII w.	ślad osadnictwa
179	Bogucice- Skałka	32/69, AZP 93-62	kultura łużycka	ślad osadnictwa

180	Zakrzów	1/70, AZP 93-62	V okres epoki brązu/ okres halsztacki C	grób
181	Zakrzów	2/71, AZP 93-62	neolit	ślad osadnictwa
182	Zakrzów	3/72, AZP 93-62	neolit kultura łużycka wczesne średniowiecze X w. /?/	ślad osadnictwa osada osada
183	Zakrzów	4/73, AZP 93-62	V okres epoki brązu/ okres halsztacki C	osada
184	Zakrzów	5/74, AZP 93-62	kultura ceramiki sznurowej	ślad osadnictwa
185	Zakrzów	6/75, AZP 93-62	neolit V okr. epoki brązu/ okr. halsztacki C	osada osada
186	Zakrzów	7/76, AZP 93-62	XVI- XIX w.	ślad osadnictwa
187	Zakrzów	8/77, AZP 93-62	neolit	ślad osadnictwa
188	Zakrzów	9/78, AZP 93-62	neolit	ślad osadnictwa
189	Zakrzów	10/79, AZP 93-62	V okr. epoki brązu/ okr. halsztacki C wcz. śred., VIII- IX w.? XI-XIII w.	osada osada
190	Zakrzów	11/80, AZP 93-62	V okr. epoki brązu/okr. halsztacki C?	ślad osadnictwa
191	Zakrzów	12/81, AZP 93-62	neolit kultura łużycka	ślad osadnictwa cmentarzysko ?
192	Zakrzów	13/82, AZP 93-62	V okr. epoki brązu/okr. halsztacki C?	cmentarzysko
193	Zakrzów	14/83, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa
194	Zakrzów	15/84, AZP 93-62	neolit prahistoria	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
195	Skrzypiów	1/85, AZP 93-62	II okres epoki brązu	osada
196	Skrzypiów	2/86, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa
197	Skrzypiów	3/87, AZP 93-62	II okres epoki brązu	osada
198	Skrzypiów	4/88, AZP 93-62	neolit II okres epoki brązu	ślad osadnictwa osada
199	Skrzypiów	5/89, AZP 93-62	prahistoria	ślad osadnictwa
200	Skrzypiów	6/90, AZP 93-62	neolit prahistoria	osada osada
201	Pińczów	37/91, AZP 93-62	epoka brązu	osada
202	Pińczów	38/92, AZP 93-62	prahistoria, średniowiecze	osada
203	Bogucice (Parcele)	1/93, AZP 93-62	środkowa faza epoki brązu	cmentarzysko, osada (?)
204	Grochowiska	1/73, AZP 93-63	kultura pomorska ?	cmentarzysko
205	Grochowiska	2/74, AZP 93-63	okres wpływów rzymskich	cmentarzysko ?
206	Grochowiska	3/75, AZP 93-63	prahistoria	ślad osadnictwa
207	Grochowiska	4/76, AZP 93-63	V okres epoki brązu, okres halsztacki	osada
208	Grochowiska	5/77, AZP 93-63	neolit prahistoria	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
209	Grochowiska	6/78, AZP 93-63	prahistoria	ślad osadnictwa
210	Bogucice	35/79, AZP 93-63	prahistoria	ślad osadnictwa
211	Bogucice	36/80, AZP 93-63	prahistoria	ślad osadnictwa
212	Bogucice	37/81, AZP 93-63	neolit	ślad osadnictwa
213	Bogucice	38/82, AZP 93-63	neolit ? prahistoria	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
214	Bogucice	39/83, AZP 93-63	prahistoria	ślad osadnictwa
215	Bogucice	40/84, AZP 93-63	prahistoria wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
216	Bogucice	41/85, AZP 93-63	II okres epoki brązu prahistoria wczesne średniowiecze X-XI w.	ślad osadnictwa osada osada
217	Byczów	1/1 AZP 94-61	Kultura łużycka- epoka brązu	osada
218	Młodzawy Duże	10/1, AZP 94-62	okres halsztacki wczesne średniowiecze	cmentarzysko ? ślad osadnictwa

219	Młodzawy Duże	9/2, AZP 94-62	prahistoria	osada
220	Młodzawy Duże	11/3, AZP 94-62	średniowiecze	osada
221	Młodzawy Duże	4/4, AZP 94-62	neolit	ślad osadnictwa
222	Młodzawy Duże	8/5, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
223	Młodzawy Duże	7/6, AZP 94-62	prahistoria	osada
224	Młodzawy Duże	1/7, AZP 94-62	prahistoria	cmentarzysko ?
225	Młodzawy Duże	2/8, AZP 94-62	okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze neolit prahistoria	osada osada ślad osadnictwa osada
226	Młodzawy Duże	6/9, AZP 94-62	neolit I okres epoki brązu neolit	osada osada ślad osadnictwa
227	Młodzawy Duże	3/10, AZP 94-62	okres wpływów rzymskich	osada
228	Młodzawy Duże	5/11, AZP 94-62	neolit ? V okr. epoki brązu/ okr. halsztacki C wczesne średniowiecze	osada osada osada
229	Młodzawy Małe	1/12, AZP 94-62	neolit	osada
230	Młodzawy Małe	2/13, AZP 94-62	okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze	osada osada
231	Młodzawy Małe	3/14, AZP 94-62	prahistoria wczesne średniowiecze okres wpływów rzymskich	osada osada osada
232	Młodzawy Małe	4/15, AZP 94-62	neolit	ślad osadnictwa
233	Młodzawy Małe	5/16, AZP 94-62	neolit	ślad osadnictwa
234	Młodzawy Małe	6/17, AZP 94-62	neolit	ślad osadnictwa
235	Młodzawy Małe	7/18, AZP 94-62	neolit	ślad osadnictwa
236	Młodzawy Małe	8/19, AZP 94-62	neolit	ślad osadnictwa
237	Młodzawy Małe	9/20, AZP 94-62	neolit	ślad osadnictwa
238	Młodzawy Małe	10/21, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
239	Młodzawy Małe	11/22, AZP 94-62	neolit	ślad osadnictwa
240	Młodzawy Małe	12/23, AZP 94-62	neolit okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze	osada osada osada
241	Młodzawy Małe	13/24, AZP 94-62	neolit	osada
242	Młodzawy Małe	14/25, AZP 94-62	prahistoria wczesne średniowiecze okres późnorzymski	osada osada osada
243	Młodzawy Małe	15/26, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
244	Młodzawy Małe	17/27, AZP 94-62	średniowiecze /XIV-XV w./	osada
245	Młodzawy Małe	16/28, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
246	Mozgawa	1/29, AZP 94-62	neolit II okres epoki brązu	osada ślad osadnictwa
247	Mozgawa	2/30, AZP 94-62	neolit	osada
248	Mozgawa	3/31, AZP 94-62	neolit II okres epoki brązu średniowiecze /XIV-XV w./	osada osada osada
249	Mozgawa	4/32, AZP 94-62	neolit	ślad osadnictwa
250	Mozgawa	5/33, AZP 94-62	neolit	ślad osadnictwa
251	Mozgawa	6/34, AZP 94-62	neolit	ślad osadnictwa
252	Mozgawa	7/35, AZP 94-62	neolit	ślad osadnictwa
253	Mozgawa	8/36, AZP 94-62	neolit	ślad osadnictwa
254	Mozgawa	9/37, AZP 94-62	prahistoria	osada

255	Mozgawa	10/38, AZP 94-62	neolit okres wpływów rzymskich	osada osada
256	Mozgawa	13/39, AZP 94-62	II okres epoki brązu wczesne średniowiecze	osada osada
257	Mozgawa	14/40, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
258	Mozgawa	15/41, AZP 94-62	prahistoria	osada
259	Mozgawa	16/42, AZP 94-62	neolit średniowiecze	osada osada
260	Mozgawa	17/43, AZP 94-62	prahistoria wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa osada
261	Mozgawa	18/44, AZP 94-62	neolit I okres epoki brązu prahistoria	osada osada osada
262	Mozgawa	19/45, AZP 94-62	neolit prahistoria	osada osada
263	Mozgawa	20/46, AZP 94-62	II okres epoki brązu kultura łużycka prahistoria	ślad osadnictwa ślad osadnictwa osada
264	Mozgawa	12/47, AZP 94-62	neolit I okres epoki brązu kultura łużycka prahistoria	osada ślad osadnictwa osada osada
265	Mozgawa	11/48, AZP 94-62	prahistoria	cmentarzysko
266	Mozgawa	21/49, AZP 94-62	neolit I okres epoki brązu prahistoria	osada osada osada
267	Mozgawa	22/50, AZP 94-62	młodszy okres przedrzymski	osada
268	Mozgawa	23/51, AZP 94-62	neolit	osada
269	Kowala	5/60, AZP 94-62	wczesne średniowiecze /XI-XII w./	osada
270	Kowala	6/61, AZP 94-62	średniowiecze	osada
271	Kowala	1/62, AZP 94-62	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa
272	Kowala	2/63, AZP 94-62	młodszy okres przedrzymski, okres wpływów rzymskich	osada
273	Kowala	7/64, AZP 94-62	prahistoria	osada
274	Krzyżanowice	1/65, AZP 94-62	okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze	osada osada
275	Krzyżanowice	6/66, AZP 94-62	neolit	ślad osadnictwa
276	Krzyżanowice	7/67, AZP 94-62	kultura łużycka	ślad osadnictwa
277	Krzyżanowice	11/68, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
278	Krzyżanowice	10/69, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
279	Krzyżanowice	12/70, AZP 94-62	wczesne średniowiecze	osada
280	Krzyżanowice	8/71, AZP 94-62	prahistoria	osada
281	Krzyżanowice	13/72, AZP 94-62	wczesne średniowiecze	osada
282	Krzyżanowice	14/73, AZP 94-62	prahistoria	osada
283	Krzyżanowice	15/74, AZP 94-62	średniowiecze	osada
284	Krzyżanowice	16/75, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
285	Krzyżanowice	17/76, AZP 94-62	średniowiecze /XIV-XV w./	ślad osadnictwa
286	Krzyżanowice	18/77, AZP 94-62	neolit średniowiecze	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
287	Krzyżanowice	9/78, AZP 94-62	neolit okres późnorzymski	ślad osadnictwa osada
288	Krzyżanowice	19/79, AZP 94-62	młodszy okres przedrzymski prahistoria średniowiecze	osada osada osada
289	Krzyżanowice	2/80, AZP 94-62	wczesne średniowiecze /XI-XV w./	osada
290	Krzyżanowice	20/81, AZP 94-62	neolit	cmentarzysko, osada

			epoka brązu, wczesna epoka żelaza okres wpływów rzymskich średniowiecze	osada osada osada
291	Krzyżanowice	3/82, AZP 94-62	kultura łużycka średniowiecze	ślad osadnictwa osada
292	Krzyżanowice	4/83, AZP 94-62	kultura łużycka	ślad osadnictwa, cmentarzysko
293	Krzyżanowice	5/84, AZP 94-62	neolit młodszy okres przedrzymski prahistoria	ślad osadnictwa ślad osadnictwa osada
294	Leszcze	1/85, AZP 94-62	prahistoria wczesne średniowiecze /XI- XII w./	osada ślad osadnictwa
295	Leszcze	2/86, AZP 94-62	średniowiecze	ślad osadnictwa
296	Leszcze	7/87, AZP 94-62	prahistoria średniowiecze /XIV- XV w./	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
297	Leszcze	8/88, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
298	Leszcze	9/89, AZP 94-62	neolit wczesne średniowiecze /XI- XII w./	ślad osadnictwa osada
299	Leszcze	10/90, AZP 94-62	prahistoria	osada
300	Leszcze	11/91, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
301	Leszcze	12/92, AZP 94-62	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa
302	Leszcze	13/93, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
303	Leszcze	14/94, AZP 94-62	wczesne średniowiecze	osada
304	Leszcze	3/95, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
305	Leszcze	4/96, AZP 94-62	prahistoria	osada
306	Leszcze	15/97, AZP 94-62	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa
307	Leszcze	16/98, AZP 94-62	wczesne średniowiecze /XI-XII w./	osada
308	Leszcze	5/99, AZP 94-62	prahistoria wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
309	Leszcze	6/100, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
310	Leszcze	17/101, AZP 94-62	wczesne średniowiecze /XI-XII w./	osada
311	Leszcze	18/102, AZP 94-62	wczesne średniowiecze	osada
312	Wola Zagojska	1/103, AZP 94-62	średniowiecze	ślad osadnictwa
313	Wola Zagojska	2/104, AZP 94-62	średniowiecze	ślad osadnictwa
314	Wola Zagojska	3/105, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
315	Marzęcin	6/106, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
316	Marzęcin	7/107, AZP 94-62	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa
317	Bogucice	33/108, AZP 94-62	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa
318	Bogucice	34/109, AZP 94-62	prahistoria	ślad osadnictwa
319	Marzęcin	1/1, AZP 94-63	prahistoria	ślad osadnictwa
320	Marzęcin	2/2, AZP 94-63	V okres epoki brązu, okres halsztacki	cmentarzysko ?
321	Marzęcin	3/3, AZP 94-63	stanowisko znane z literatury	-
322	Marzęcin	4/4, AZP 94-63	okres wczesnorzymski	cmentarzysko ciałopalne
323	Marzęcin	5/5, AZP 94-63	okres wczesnorzymski	grób szkieletowy
324	Marzęcin	8/6, AZP 94-63	epoka kamienia/ neolit ?	ślad osadnictwa
325	Marzęcin	9/7, AZP 94-63	prahistoria	osada
326	Marzęcin	10/8, AZP 94-63	prahistoria wczesne średniowiecze XI- XII w.	osada osada
327	Marzęcin	11/9, AZP 94-63	prahistoria	ślad osadnictwa
328	Winiary	1/68, AZP 94-63	II- III okres epoki brązu	osada
329	Winiary	2/69, AZP 94-63	neolit wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa osada

330	Zagość	11/70, AZP 94-63	kultura łużycka mł. okr. przedrz., okr. wpływów rz. prahistoria	osada osada osada
331	Wola Zagojska	6/71, AZP 94-63	kultura przeworska	ślad osadnictwa
332	Zawarża	2/1, AZP 95-62	neolit	ślad osadnictwa
333	Zawarża	3/2, AZP 95-62	średniowiecze okres wczesnonowożytny	ślad osadnictwa punkt osadniczy
334	Zagość	1/59, AZP 95-62	średniowiecze	ślad osadnictwa
335	Zagość	21/60, AZP 95-62	pradzieje obecna weryfikacja terenowa przyniosła rezultat negatywny	ślad osadnictwa
336	Zagość	22/61, AZP 95-62	wcz. średniowiecze/ średniowiecze okres wczesnonowożytny	ślad osadnictwa punkt osadniczy
337	Zagość	23/62, AZP 95-62	pradzieje obecna weryfikacja terenowa przyniosła rezultat negatywny	ślad osadnictwa
338	Zagość	24/63, AZP 95-62	okres wpływów rzymskich	?
339	Zagość	25/64, AZP 95-62	okr. ep. brązu/ okr. epoki halsztackiej późny okr. wpływów rzymskich wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa ślad osadnictwa osada
340	Wola Zagojska	1/65, AZP 95-62	okres wpływów rzymskich ? okres wpływów rzymskich okres epoki brązu późny okres lateński wczesne średniowiecze	? osada osada lub cment. osada lub cment. osada
341	Wola Zagojska	2/66, AZP 95-62	pradzieje neolit okres wpływów rzymskich okres epoki brązu okres halsztacki ? wczesne średniowiecze	? ślad osadnictwa osada ślad osadnictwa osada ślad osadnictwa
342	Wola Zagojska	7/67, AZP 95-62	pradzieje wynik negatywny	ślad osadnictwa
343	Wola Zagojska	8/68, AZP 95-62	pradzieje	ślad osadnictwa
344	Wola Zagojska	9/69, AZP 95-62	pradzieje wynik negatywny	ślad osadnictwa
345	Wola Zagojska	10/70, AZP 95-62	neolit średniowiecze	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
346	Wola Zagojska	11/71, AZP 95-62	późny okr. lat. lub okr. wpływów rz. wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa osada
347	Wola Zagojska	12/72, AZP 95-62	średniowiecze okres wczesnonowożytny	ślad osadnictwa punkt osadniczy
348	Wola Zagojska	13/73, AZP 95-62	neolit (?) okres wpływów rzymskich pradzieje wczesne średniowiecze (VIII- IX w.)	cment. (?) lub osada cment. lub osada osada osada
349	Wola Zagojska	14/74, AZP 95-62	wczesne średniowiecze	osada
350	Wola Zagojska	15/75, AZP 95-62	okres wpływów rzymskich	osada
351	Aleksandrów	1/119, AZP 95-62	? wynik weryfikacji negatywny	grodzisko ?
352	Aleksandrów	2/120, AZP 95-62	okres epoki brązu okres wczesnonowożytny	ślad osadnictwa punkt osadniczy
353	Byczów	1/121, AZP 95-62	pradzieje (neolit?)	ślad osadnictwa
354	Byczów	2/122, AZP 95-62	późny okr. wpł. rz. lub wcz. średn. okres wczesnonowożytny	ślad osadnictwa punkt osadnictwa
355	Zagość	2/1, AZP 95-63	wczesne średniowiecze XII in. w.	osada przykościelna
356	Zagość	3/2, AZP 95-63	neolit	osada
357	Zagość	4/3, AZP 95-63	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa
358	Zagość	5/4, AZP 95-63	prahistoria wczesne średniowiecze	osada osada

359	Zagość	6/5, AZP 95-63	kultura łużycka	ślad osadnictwa
360	Zagość	7/6, AZP 95-63	neolit wczesny i środkowy okres lateński prahistoria	osada cmentarzysko osada
361	Zagość	8/7, AZP 95-63	neolit prahistoria wczesne średniowiecze IX- XI w.	osada ślad osadnictwa osada
362	Zagość	9/8, AZP 95-63	młodszy okres przedrzymski, okres późnorzymski	osada
363	Zagość	10/9, AZP 95-63	prahistoria	ślad osadnictwa
364	Zagość	12/10, AZP 95-63	prahistoria	ślad osadnictwa
365	Zagość	13/11, AZP 95-63	prahistoria wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa ślad osadnictwa
366	Zagość	14/12, AZP 95-63	prahistoria /kultura przeworska ?/	osada
367	Zagość	15/13, AZP 95-63	młodszy okres przedrzymski okres późnorzymski	osada
368	Zagość	16/14, AZP 95-63	kultura przeworska	ślad osadnictwa
369	Zagość	17/15, AZP 95-63	kultura przeworska	ślad osadnictwa
370	Zagość	18/16, AZP 95-63	prahistoria	ślad osadnictwa
371	Zagość	19/17, AZP 95-63	prahistoria	ślad osadnictwa
372	Zagość	20/18, AZP 95-63	prahistoria wczesne średniowiecze X-XI w.	ślad osadnictwa osada

ZAŁACZNIK 3. ZABYTKI NIERUCHOME GMINY PIŃCZÓW WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW.

Miejscowość / Obiekt	Rejestr zabytków
BOGUCICE	
Kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP	A.645 z 16.10.1956 i z 21.06.1967
Cmentarz parafialny (teren w granicach wpisu /działka 344/)	A.646 z 23.12.1992
KRZYŻANOWICE DOLNE	
Kościół parafialny pw. św. Tekli	A.647 z 16.10.1956 i z 21.06.1967
Cmentarz parafialny (teren w granicach wpisu /działka 291/)	A.648 z 15.12.1992
MŁODZAWY MAŁE	
Zespół kościoła parafialnego: 1. Kościół parafialny pw. Świętego Ducha i Matki Boskiej Bolesnej 2. Dzwonnica	A.650/1-2 z 2.10.1956 i z 21.06.1967
Cmentarz parafialny	A.651 z 14.12.1992
PIŃCZÓW	
Miasto Pińczów (jako miasto starodawne, które zachowało dawne rozplanowanie placów i ulic wraz z szeregiem zabytkowych budowli i obiektów nadających mu swoisty, odrębny charakter)	A.652 z 22.01.1947
Zespół kościoła parafialnego: 1. kościół parafialny pw. św. św. Janów Apostoła, 2. dzwonnica	A.653/1-2 z 21.06.1967
Budynek klasztoru popaulińskiego (budynek klasztoru wraz z terenem w granicach wpisu)	A-1 z 31.01.2002
Zespół klasztorny reformatów (obecnie franciszkanów): 1. Kościół pw. Nawiedzenia NMP, 2. Dziedziniec z bramami i krużgankami, 3. Klasztor	654/1-3 z 21.06.1967
Kaplica św. Anny	A.655 z 21.06.1967
Dawna synagoga	A.656 z 21.06.1967
Cmentarz parafialny (teren w granicach wpisu /część działki nr 46/)	A.657 z 22.12.1992

Miejsce Pamięci Narodowej, tzw. cmentarz na „Zawięzieniu” (teren w granicach wpisu /część działki nr 90/)	A.658 z 30.09.1996
Cmentarz z I wojny światowej (teren w granicach wpisu /część działki nr 46/)	A.659 z 12.02.1993
Zespół zamkowo-pałacowy: 1. pozostałości zamku, 2. baszta ogrodowa, 3. pałac Wielopolskich, 4. ogrodzenie, 5. budynek gospodarczy I (obecnie kuchnia), 6. budynek gospodarczy II (obecnie sala gimnastyczna), 7. pozostałości muru z basztami wokół dawnego zwierzyńca i ogrodu zamkowego, 8. park	A.660/1-8 z 16.10.1957, z 19.12.1957 i z 14.01.1972
Budynek stacyjny Jędrzejowskiej Kolei Dojazdowej (obecnie Świętokrzyskiej Kolejki Dojazdowej)	A.661 z 20.02.1995
Dom przy ul. Batalionów Chłopskich 32	A.662 z 1.12.1956 i z 21.06.1967
Jędrzejowska kolej dojazdowa w obrębie Gminy Pińczów na trasie Jędrzejów – Umianowice – Pińczów ze wszystkimi torami, rozjazdami, przepustami i obiektami inżynieryjno-technicznymi	1185/1 i 3 z 20.02.1995
WINIARY ZAGOJSKIE	
Rezerwat roślinności stepowej (teren rezerwatu z roślinnością stepową o powierzchni 3.4760 ha)	126 b z 11.06.1948
ZAGOŚĆ STARA	
Kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela	A.663 z 15.01.1957 i z 21.02.1966

ZAŁACZNIK 4. ZABYTKI RUCHOME GMINY PIŃCZÓW WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW.

Miejscowość / Obiekt	Rejestr zabytków
PIŃCZÓW	
Zespół zabytków ruchomych stanowiący wystrój i wyposażenie założenia klasztornego OO. Franciszkanów (kościoła i klasztoru), w tym dwie figury na dziedzińcu klasztornym, tamże: krucyfiks na kolumnie, barokowy z pocz. XVIII w. oraz Św. Jana Nepomucena z ok. poł. XVIII w. (106 pozycji)	24B z 16.10.2000 r.
Wystrój i wyposażenie zespołu kościoła parafialnego p.w. św. Jana Apostoła i Ewangelisty (101 pozycji);	262B z 21. 06. 1994 r.
Zespół zabytków ruchomych stanowiących pozostałości wystroju i wyposażenia synagogi (8 pozycji: Aron ha kodesz, portale, obramienie skarbonki, sztukaterie, malowidła)	25B z 13.11.2000 r.
Wystrój rzeźbiarski fasady pałacu Wielopolskich (płaskorzeźby)	263B z 15.14.1991 r.
38 nagrobków znajdujących się na cmentarzu parafialnym, pochodzących z 2 poł. XIX i pocz. XX w.	94B z 22.01.2008 r. oraz 97B z 8.04. 2008 r.
Figura św. Jana Nepomucena, późnobarokowa z 2 poł. XVIII w., przy ul. Łąkowej	405B z 14.04.2017 r.
BOGUCICE	
Zespół zabytków ruchomych stanowiących wystrój i wyposażenie zespołu kościoła parafialnego (27 pozycji)	264B z 28.06.1971 r. oraz z 15.06.2009 r.
BRZEŚCIE	
Figura św. Jana Nepomucena w Brześciu przy nr 107 z 2 poł. XVIII w., postument - 2 poł. XIX w. lub pocz. XX w.	4126 B z 14.03.2019 r.
KRZYŻANOWICE DOLNE	
Zespół zabytków ruchomych stanowiących wystrój i wyposażenie zespołu kościoła parafialnego (45 pozycji);	265B z 05.07.1971 r.

MŁODZAWY MAŁE	
Zespół zabytków ruchomych stanowiących wystrój i wyposażenie zespołu kościoła parafialnego (162 pozycje, w tym dwie figury Matki Bożej na cmentarzu przykościelnym oraz kapliczka z płaskorzeźbami Męki Pańskiej i wystrój fasady a także dwa dzwony w dzwonnicy) oraz starodruki będące w posiadaniu tejże parafii	266B z 18.09.1972 r., 24.02.2012 r., 20.01.2016 r. oraz 267B z 18.09.1971 r.
Figura przydrożna św. Jana Kantego z 1735 r.	287B z 14.12.2011 r.
Figura przydrożna św. Jana Nepomucena z 1735 r.	285B z 14.12.2011 r.
Krucyfiks przydrożny z 1705 r.	286B z 14.12.2011 r.
MŁODZAWY DUŻE	
Kapliczka przydrożna z 1827 r., o charakterze barokowo-klasycystycznym, latarniowa z płaskorzeźbami Matki Bożej Częstochowskiej, św. Barbary, św. Marii Magdaleny i św. Wojciecha, położona na działce nr ewid. 644 (jedn. ewid. 260804_5, obręb 0020 Młodzawy Duże), stanowiącej własność Powiatu Pińczowskiego	412B z 14.02.2018 r.
SKOWRONNO DOLNE	
Figura przydrożna św. Agaty z pocz. XIX w.	418 B z 19.07.2019 r.
WŁOCHY	
Pomnik Panegiryczny z 1609 r.	292B z 23.09.1991 r.
ZAGOŚĆ STARA	
Zespół zabytków ruchomych stanowiących wystrój i wyposażenie zespołu kościoła parafialnego w Zagości (44 pozycje);	268B z 05.07.1971 r., 19.07.1996 r. i z 7.12.2015 r.

ZAŁACZNIK 5. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE DO REJESTRU ZABYTKÓW.

Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr st. w miejscowości	Nr st. na obszarze	Funkcja obiektu	Chronologia	Rejestr zabytków
Pińczów	93-62	6	6	grodzisko, zamek	XIII w. – k. XVIII w.	652/818 z 01.09.1986
Skowronno Dolne	92-61	5	78	grodzisko	prahistoria lub wczesne średniowiecze	10 z 18.09.1986

Materiały wykorzystane w tekście:

1) Konstytucji Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
2) Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1292, z późn. zm.).
3) Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2025, poz. 1153, z późn. zm.).
4) Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. 2024, poz. 1130, z późn. zm.).
5) Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (t. j. Dz. U. z 2025, poz. 418, z późn. zm.).
6) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2025, poz. 647, z późn. zm.).
7) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. z 2026, poz. 13).
8) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t. j. Dz. z U. 2024, poz. 1145, z późn. zm.).
9) Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 87, z późn. zm.).
10) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t. j. Dz. U. z 2025, poz. 1338).
11) Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2021 r. poz. 81).
12) Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 r. poz. 56).
13) Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2023 r. poz. 2425).
14) Rozporządzeniu Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 16 kwietnia 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2021 r., poz.731).
15) Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami" (Dz. U. z 2004 r. nr 124, poz. 1304 z późn. zm.) ze zmianą Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 3 lutego 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami" (Dz. U. z 2006 r. nr 24 poz. 181).
16) Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. nr 212, poz. 2153).
17) Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. nr 30, poz. 259).
18) Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 r. nr 89, poz. 510).
19) Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385).
20) Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393).
21) Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026.
22) Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

23) Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.
24) Koncepcja Rozwoju Kraju 2050.
25) Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2030+
26) Plan Zagospodarowania Przestrzennego Świętokrzyskiego.
27) Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na lata 2023-2026.
28) Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pińczów na lata 2022-2030.
29) Gminny Program Rewitalizacji Gminy Pińczów na lata 2023-2030.
30) Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Pińczów.
31) Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Pińczów.
32) Materiały udostępnione przez Urząd Miasta Pińczów.
33) Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Pińczów.
34) Program Opieki nad Zabytkami Gminy Pińczów na lata 2022-2025.
35) Program Opieki nad Zabytkami Gminy Pińczów na lata 2018-2021.

www.zabytek.pl
https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/
www.nid.pl
www.samorzad.nid.pl

Spis tabel i rycin:

Tabela 1. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Pińczów.
Tabela 2. Cmentarze występujące na terenie gminy Pińczów.
Tabela 3. Analiza SWOT Gminy Pińczów.

Ryc. 1. Położenie Gminy Pińczów na tle gmin sąsiednich (źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Pińczów, s. 26).
Ryc. 2. Podział na obręby gminy Pińczów (źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Pińczów, s. 27).